

๑๐. ธรรมสรวนวัตถุ

๘๕. อปุปกา เต มนุสเสสุ
 เย ชนา ปารคามิโน,
 อถายํ อิตรา ปชา
 ตีรเมวานุชาวติ.
๘๖. เย จ โข สมมทุกขาเต
 ธมฺเม ธมฺมานุวัตติโน,
 เต ชนา ปารเมสฺสนติ
 มจฺจุเชยฺยํ สุกฺกุตฺตโร.

๑๐. เรื่องการฟังธรรม

๘๕. บรรดามนุษย์ทั้งหลาย ชนผู้ถึงฝั่ง
มีจำนวนนิดหน่อย ส่วนสัตว์นอกนี้
เดินลัดเลาะไปตามฝั่งเท่านั้น.
๘๖. ก็แล เหล่าชนผู้ประพฤติตามธรรม
ในธรรม อันเรากล่าวโดยชอบแล้ว
ข้ามบ่วงมัจจุราช ซึ่งข้ามได้ยากยิ่ง
จักถึงฝั่ง.

๑๐. ฌมมสุสวานวตถุ

อปุปกา เต มนุสฺเสสุติ อิมํ
 ฌมมเทสนํ สตุกา เขตวานะ วิหรนฺโต
 ฌมมสุสวานํ อารพฺภา กเถสิ.

สาวตถิยํ กิร เอกวีถิวาสินอ
 มนุสฺสา สมกุกา หุตฺวา คณพฺนุเชน
 ทานํ ทตฺวา สพฺพรตฺตี ฌมมสุสวานํ
 กาทเรสุ. สพฺพรตฺตี ปน ฌมมํ
 โสตุํ นาสกฺขีสุ, เอกจฺเจ กามรติ-
 นิสฺสิตา หุตฺวา ปุณฺ เกหเมว คตา,
 เอกจฺเจ โทสนิสฺสิตา, เอกจฺเจ ปน
 ถินมิทฺฐสมงฺคิโน หุตฺวา ตตฺถเว
 นิสฺสิตฺวา จปฺลายนฺตา โสตุํ
 นาสกฺขีสุ. ปุณฺทิวเส ภิกฺขุ ติ
 อุกฺทิสฺส ฌมมสภายํ กถํ สมฺภูจฺจาเปสุ.

สตุกา อากนฺตฺวา “กาย นุตฺถ
 ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสิณฺนา”ติ
 ปุจฺฉิตฺวา “อิมาย นามา”ติ วุตฺเต
 “ภิกฺขเว อิเม สตุกา นาม
 เยภฺยฺเยน ภวานิสฺสิตา ภเวสุเอว

๑๐. เรื่องการฟังธรรม

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภการฟังธรรม
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า บรรดามนุษย์
 ทั้งหลาย' ชนผู้ถึงฝั่งมีจำนวนนิดหน่อย
 เป็นต้น.

ได้ยินว่า มนุษย์ทั้งหลาย ผู้อยู่ใน
 ถนนสายเดียวกัน ในกรุงสาวัตถี เป็นผู้
 พร้อมเพรียงกัน ถวายทานโดยรวมกัน
 เป็นหมู่ ให้ทำการฟังธรรมตลอดทั้งคืน.
 แต่พวกเขาไม่อาจฟังธรรมตลอดทั้งคืนได้,
 บางพวกอาศัยความยินดีในกาม พวกนั้น
 กลับไปบ้านเสียอีก, บางพวกอาศัยโทสะ,
 ส่วนบางพวกง่วงนอนเต็มทนนั่งสัปหงก
 อยู่ที่นั่นนั่นเอง ไม่ได้อาจฟังธรรม.
 ในวันรุ่งขึ้น ภิกษุทั้งหลาย สนทนากัน
 ในธรรมสภาเจาะจงเรื่องนั้น.

พระศาสดาเสด็จมา ตรัสถามว่า “ภิกษุ
 ทั้งหมด บัดนี้ พวกเธอนั่งประชุมคุยกัน
 ด้วยเรื่องอะไรหนอ?” เมื่อภิกษุทั้งหลาย
 กราบทูลว่า “เรื่องชื่อนี้” จึงตรัสว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย ขึ้นชื่อว่าสัตว์เหล่านี้

ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ลคฺคา วิหรนฺติ, ปารคามิโน นาม
 อปฺปกาทิ อนุสนฺธิ ฆฏฺฐวา ฐมฺมํ
 เทเสนฺโต อีมา คากา อภาสิ

โดยมากอาศัยภาพ ข้องอยู่ในภาพเท่านั้น
 นั้นเอง, ผู้ที่ชื่อว่าถึงฝั่ง มีจำนวนน้อย”
 เมื่อทรงสืบทอดอนุสนธิแสดงธรรม ได้ตรัส
 คากาเหล่านี้ว่า

๘๕. “อปฺปกา เต มนุสฺเสสุ
 เย ชนา ปารคามิโน,
 อถายํ อิตรา ปชา
 ตีรเมวานุชาวติ.

๘๕. “บรรดามนุษย์ทั้งหลาย ชนผู้ถึงฝั่ง
 มีจำนวนนิดหน่อย ส่วนสัตว์นอกนี้
 เดินลัดเลาะไปตามฝั่งเท่านั้น.

๘๖. เย เจ โข สมฺมทกฺขาเต
 ฐมฺเม ฐมฺมานุวตฺติโน,
 เต ชนา ปารเมสฺสนฺติ
 มจฺจุเชยฺยํ สุกฺกตฺตรนฺ”ติ.

๘๖. ก็แล เหล่าชนผู้ประพฤติตามธรรม
 ในธรรม อันเรากล่าวโดยชอบแล้ว
 ข้ามบ่วงมัจจุราช ซึ่งข้ามได้ยากยิ่ง
 จักถึงฝั่ง”.

ตตฺถ อปฺปกาทิ โภกา น
 พหุ. ปารคามิโนติ นิพฺพานคามิโน.
 อถายํ อิตรา ปชาติ ยา ปนายํ
 อวเสสา ปชา สกฺกายทิจฺฐิตีรเมว
 อนุชาวติ, อยเมว พหุตราติ อตฺโถ.
 สมฺมทกฺขาเตติ สมฺมา อกฺขาเต
 สุกฺกิตฺเต. ฐมฺเมติ เทสนาฐมฺเม.
 ฐมฺมานุวตฺติโนติ ตํ ฐมฺมํ สุตฺวา
 ตทฺนุจฺฉวิกํ ปฏิปทํ ปุเรตฺวา
 มคฺคผลสจฺฉนิกรณวเสน ฐมฺมานุวตฺติโน.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า มี
 จำนวนน้อย คือมีจำนวนนิดหน่อย
 ได้แก่ ไม่มาก. คำว่า ผู้ถึงฝั่ง คือ
 บรรลุพระนิพพาน. คำว่า ส่วนหมู่
 สัตว์นอกนี้ ความว่า ส่วนหมู่สัตว์ที่
 เหลื่อนี้เดินลัดเลาะไปตามฝั่ง คือ
 สักกายทิจฐิเท่านั้น มีจำนวนมากกว่า.
 คำว่า อันเรากล่าวโดยชอบแล้ว คือ
 กล่าวไว้โดยชอบ ได้แก่ตรัสไว้ดีแล้ว.
 คำว่า ในธรรม ได้แก่ในเทศนาธรรม.

ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปารเมสฺสนุตฺติ เต เอวรูปา ชนา
 นิพพานปาริ คมิสฺสนุตฺติ. มจฺจุเชยฺยนุตฺติ
 กิเลสฆาตสฺส มจฺจุสฺส นีวาสนญฺ-
 จานญฺตํ เตญฺมิกวญฺญํ. สุตฺตตฺตฺรนุตฺติ
 เย ชนา ธมฺมานวตฺติโน, เต เอตํ
 สุตฺตตฺตฺรํ ทฺวริทฺตํ มารเชยฺยํ ตริทฺวา
 อติทฺตํ อติทฺวา นิพพานปาริ คมิสฺสนุตฺติ
 อตฺโต.

คำว่า ประพฤติตามธรรม ได้แก่
 ผู้ประพฤติตามธรรม ด้วยสามารถการ
 พังธรรมนั้นแล้ว บำเพ็ญปฏิบัติอัน
 สมควรแก่ธรรมนั้น กระทำมรรคผล
 ให้แจ้ง. คำว่า จักถึงฝั่ง ความว่า
 เหล่าชนเห็นปานนั้น จักถึงฝั่งคือนิพพาน.
 คำว่า บ่วงมัจจุราช ความว่า วัฏฏะ
 เป็นไปในภุมิ ๓ อันเป็นสถานที่อยู่ของ
 มัจจุราช กล่าวคือกิเลสฆาต. คำว่า
 ข้ามได้โดยยากยิ่ง ความว่า เหล่าชน
 ผู้ประพฤติตามธรรม ข้ามคือก้าวล่วง
 บ่วงมาร ซึ่งข้ามได้ยากยิ่ง ได้แก่
 ก้าวล่วงได้โดยยาก จักถึงฝั่ง คือ
 พระนิพพาน.

เทสนาวสานเน พหุ โสตาปัตติ-
 ผลาทินิ ปาปฺถนีสฺสูติ.

ธมฺมสฺสวณวตฺตุ ทสมํ.

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมาก
 บรรลอรุณผลมีโสดาปัตติผลเป็นต้น.

เรื่องการฟังธรรมที่ ๑๐ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๑. อากนุตฺถกภิกขุวตฺตฺถ

๘๗. กณฺหํ ฐมฺมํ วิปฺปหาเย
 สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺทิตฺโต
 โองกา อโนกมาคฺคฺม
 วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ,
๘๘. ตตฺตฺราภีรติมิจฺเจยฺย
 หิตฺวา กามे อภิญฺจโน
 ปรีโยทเปยฺย อตฺตทานํ
 จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺทิตฺโต.
๘๙. เยสํ สมฺโพธิยงฺเกสุ
 สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตํ
 อาทานปฏินิสฺสคฺเค
 อนุปาทาย เย รตา
 ชินฺนํสวา ชุตฺติมฺนฺโต
 เต โลเก ปรีนิพฺพุตา.

๑๑. เรื่องอากนุตฺถกภิกษุ

๘๗. บัณฑิต ละธรรมดำ ออกจากธรรม
เป็นเครื่องอาลัย ชื่อว่า โองกะ
อาศัยธรรมเป็นเครื่องอาลัย ชื่อว่า
โองกะหามีได้ ฟังเจริญธรรมขาว,
๘๘. ละกามทั้งหลายแล้ว ไม่มีกิเลส
เครื่องกังวล ฟังปรารถนาความ
ยินดียิ่งในวิเวก เป็นที่สัตว์ยินดีได้
โดยยาก บัณฑิต ฟังทำตนให้
หมดจดจากธรรมเครื่องเศร้าหมอง-
จิต.
๘๙. ชนเหล่าใด อบรมจิตโดยชอบในองค์
แห่งปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้ ชน
เหล่าใด ไม่ยึดมั่น ยินดีแล้วใน
ธรรมเป็นเครื่องสลัดความยึดถือ
ชนเหล่านั้นผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว ผู้มี
ความรุ่งเรืองดับรอบแล้วในโลก.

๑๑. อากนตุกภิกขุวตฺถุ

กณ्हํ ฌมฺมํ วิปฺปหยาติ อิมํ
 ฌมฺมเทสนํ สตุถา เขตฺวานเน วิหรนฺโต
 ปญฺจสเต อากนตุกภิกขุ อารพฺภ
 กเถสิ.

โกสฺสรฎฺฐเจ กิร ปญฺจสตา
 ภิกขุ วสุสํ วสิตฺวา วุฏฺฐวสุสา
 “สตุถารํ ปสฺสิสฺสามา”ติ เขตฺวานํ
 คนฺตฺวา สตุถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสีทิสฺสุ. สตุถา เตสํ จริยปฏิปกฺขํ
 นิสามาตฺวา ฌมฺมํ เทสนฺโต อีมา
 คากา อภาสิ

๘๗. “กณ्हํ ฌมฺมํ วิปฺปหยา
 สุกฺกํ ภาเวถ ปณฺทิตฺโต
 โอภา อโนกมาคมฺม
 วิเวเก ยตฺถ ทูรมํ,

๘๘. ตตฺตฺราภิรติมิจฺเจยฺย
 หิตฺวา กามे อภิณฺจโน
 ปรีโยทเปยฺย อตฺตานํ
 จิตฺตเกฺลเสหิ ปณฺทิตฺโต.

๑๑. เรื่องอากันตุกภิกษุ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภพวกอากันตุกภิกษุ
 ประมาณ ๕๐๐ รูป ตรัสพระธรรม-
 เทศนานี้ว่า ละธรรมดำ เป็นต้น.

ได้สดับมาว่า ภิกษุประมาณ ๕๐๐
 รูป อยู่จำพรรษาในแคว้นแคว้นโกศล
 ออกพรรษาแล้ว ปรีกษากันว่า
 “พวกเราจักเฝ้าพระศาสดา” แล้วไป
 พระเชตวัน ถวายบังคมพระศาสดาแล้ว
 นั่ง ณ ที่สุดข้างหนึ่ง. พระศาสดา
 ทรงพิจารณาธรรมเป็นปฏิปักษ์ต่อการ
 ประพฤติของภิกษุเหล่านั้น เมื่อจะทรง
 แสดงธรรม ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

๘๗. “บัณฑิตละธรรมดำ ออกจากธรรม
 เป็นเครื่องอาลัยชื่อว่า โอกะ อาศัย
 ธรรมเป็นเครื่องอาลัยชื่อว่า โอกะ
 หามิได้ พึงเจริญธรรมขาว,

๘๘. ละกามทั้งหลายแล้ว ไม่มีกิเลส
 เครื่องกังวล พึงปรารถนาความ
 ยินดียิ่งในวิเวก เป็นที่สัจจยินดี
 ได้โดยยาก, บัณฑิตพึงทำตนให้

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๘๘. เยสํ สมุโพธิยงฺเกสุ
 สมุมา จิตฺตํ สุภาวิตํ
 อาทานปฏินิสฺสคฺเค
 อนุปาทาย เย รตา
 ขีณาสวา ชุตินฺฺโต
 เต โลเก ปรินิพฺพุตา”ติ.

หมดจดจากกรรมเครื่องเศร้าหมอง-
 จิต.

๘๘. ชนเหล่าใด อบรมจิตโดยชอบใน
 องค์แห่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ ชน
 เหล่าใด ไม่ยึดมั่น ยินดีแล้วใน
 ธรรมเป็นเครื่องสละคืนความยึดถือ
 ชนเหล่านั้น ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว
 ผู้มีความรุ่งเรือง ดับรอบแล้วใน
 โลก”.

ตตฺถ	กณฺ्हํ	ธมฺมนฺฺติ
กายทฺจจริตาทีเกทํ		อกุสลธมฺมํ
วิปฺปहाย	ชหิตฺวา.	สุกฺกํ ภาเวถาติ
ปณฺฺทิตฺโต	ภิกฺขุ	อภินิภฺขมนฺฺโต
ปฏฺจาย	ยาว	อรหตฺตมคฺคา
กายสุจฺจริตาทีเกทํ	สุกฺกํ	ธมฺมํ
ภาเวยฺย. กถํ?	โอกา	อโนกมาคมฺมาติ
โอกํ	วฺจฺจติ	อาลโย, อโนกํ
อนาลโย,	อาลยฺโต	นิภฺขมิตฺวา
อนาลยสงฺฆาตํ	นิพฺพานํ	ปฏฺิจฺจ
อารพฺภ	ตํ	ปตฺถกฺยมาโน
อตฺถโก.	ตตฺตราภิริตฺติมิจฺเจยฺยาติ	ยสฺมึ
อนาลยสงฺฆาเต	วิเวเก	นิพฺพานเ
อิเมหิ	สत्ตเตหิ	ทฺุรภิรํ,
		ตตฺร

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า ธรรมคำ
 ความว่า ละคือสละธรรมอันเป็นอกุศล
 อันต่างด้วยทฺจจริตมีกายทฺจจริตเป็นต้น.
 คำว่า พึงเจริญธรรมชาว ความว่า
 ภิกษุผู้เป็นบัณฑิต พึงเจริญธรรมชาว
 อันต่างด้วยธรรม มีกายสุจฺจริตเป็นต้น
 ตั้งแต่ออกบวชจนถึงอรหัตมรรค. ถามว่า
 พึงเจริญธรรมชาวอย่างไร ? แก้วว่า
 บัณฑิต ออกจากกรรมเป็นเครื่องอาลัย
 ชื่อว่าโอกะ อาศัยธรรมเป็นเครื่องอาลัย
 ชื่อโอกะหามิได้ พึงเจริญธรรมชาว.
 อธิบายว่า ธรรมเป็นเครื่องอาลัย พระผู้มี
 พระภาค ตรัสว่า โอกะ, ธรรมเป็น
 เครื่องหาอาลัยมิได้ พระผู้มีพระภาค

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อภิรติมิจุเฉยย.

ตรัสเรียกว่า อโนกะ, บัณฑิตออกจาก
ธรรมเป็นเครื่องอาลัย อาศัยคือปรารภ
พระนิพพาน กล่าวคือธรรมเครื่องหา
อาลัยมิได้ เมื่อปรารภนานิพพานนั้น
พึงเจริญธรรมขาว. คำว่า พึงปรารภ
ความยินดีในวิเวกนั้น ความว่า พึง
ปรารภความยินดีในวิเวก กล่าวคือ
ธรรมหาอาลัยมิได้ คือในพระนิพพาน
อันสัตว์เหล่านี้ยินดีได้ยาก.

หิตวา กามเมติ วตฺตูกามกฺกิลเสกาม
หิตวา อภิณฺจโน หุตฺวา วิเวก
อภิรติมิจุเฉยยาติ อตฺโถ. จิตฺตเกฺลเสหิติ
ปณฺจหิ นีวรณฺหิ อตฺตานํ โวทเปยฺย
ปริโสเรยฺยาติ อตฺโถ. สมฺโพธิยงฺเกสุติ
โพชฺฌนฺเกสุ.

คำว่า ละกามทั้งหลาย ความว่า ละ
วัตถุกามและกิลเสกาม ไม่มีกิลเสเครื่อง
กังวล พึงยินดียิ่งในวิเวก. คำว่า
จากธรรมเครื่องเศร้าหมองจิต ความว่า
พึงทำตนให้ผ่องแผ้ว คือให้หมดจดจาก
นิวรรณ ๕. คำว่า ในองค์แห่งปัญญา
เครื่องตรัสรู้ ได้แก่ ในองค์ธรรมเครื่อง
ตรัสรู้.

สมฺมา จิตฺตํ สุภาวิตนฺติ เหตุนา
นเยน จิตฺตํ สุกฺขํ ภาวิตํ วทฺตฺติ.
อาทานปฺปฺนิสฺสคฺคเติ อาทานํ วุจฺจติ
คณฺเ. ตสฺส ปฺปฺนิสฺสคฺคสงฺขาเต
อภฺคฺคณฺเ จตฺตฺติ อฺปาทาเนหิ กิณฺจ
อนฺฺปาทยิตฺวา เย รตาติ อตฺโถ.

คำว่า อบรมจิตโดยชอบ ความว่า
(ชนเหล่าใด) อบรมจิต คือเจริญด้วยดี
โดยเหตุ คือโดยนัย. คำว่า ในธรรม
เครื่องสละคืนความถือมั่น ความว่า
การยึดถือพระผู้มีพระภาคตรัสเรียกว่า
การยึดมั่น. ชนเหล่าใด ไม่ยึดถืออะไร ๆ

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ชุตินนุโตติ อานุกาวนุโต อรหตฺต-
มคฺคณฺณชุตินฺยา ขนฺธาทิภเว ฐมฺเม
โชเตตฺวา จิตฺตํ อตฺตโก. เต โลเกติ
อิมสฺมี ขนฺธาทิโลกे ปรีนิพฺพุตา
นาม “อรหตฺตปตฺติโต ปฏฺจาย
กิลสวภูฏสฺส เขปิตตฺตา สอฺปาทิสฺเสเสน
จริมจิตฺตนิโรเธน ขนฺธวภูฏสฺส เขปิตตฺตา
อนฺปาทิสฺเสน จา”ติ ทฺวีหิ
ปรีนิพฺพานเหติ ปรีนิพฺพุตา อนฺปาทาโน
วีย ปทีโป อปณฺณตฺติกภาวํ คตฺตํ
อตฺตโก.

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตฺติ-
ผลาทินิ ปาปฺณีสฺสูติ.

อาคณฺตุกภิกฺขวตฺตํ เอกาทสมํ.

ปณฺทิตวคฺควณฺณนา นิฏฺจิตฺตา.

ฉฏฺโฐ วคฺโค.

ด้วยอุปาทาน ๔ ยินดีในการไม่ยึดถือ
กล่าวคือการสละคืนการยึดถือนั้น. คำว่า
ผู้รุ่งเรือง ความว่า มีอานุภาพ คือยัง
ธรรมอันต่างด้วยธรรมมีขั้นเป็นต้น ให้
รุ่งเรือง ด้วยความรุ่งเรือง คืออรหัต-
มรรคญาณ ดำรงอยู่แล้ว. คำว่า ขน
เหล่านั้น...ในโลก ความว่า ขนเหล่านั้น
ชื่อว่าดับรอบแล้วในโลกมีขั้นเป็นต้นนี้
คือปรีนิพพานแล้ว ด้วยปรีนิพพาน ๒
อย่าง คือ “ด้วยสอฺปาทิสฺเสสปรีนิพพาน
เพราะกิลสวภูฏะอันตนให้สิ้นไปแล้ว
ตั้งแต่บรรลอรหัตผลและด้วยอนฺปาทิสฺเสส-
ปรีนิพพาน เพราะขนฺธวภูฏะอันตนให้
สิ้นไปแล้ว ด้วยการดับจิตดวงหลัง” คือ
ถึงความไม่มีบัญญัติ ดุจประทีปหาเชื้อ
มิได้ ฉะนั้น.

ในเวลาจบเทศนา คนเป็น
จำนวนมาก บรรลอรุณผลมีโสตาปตฺติผล
เป็นต้น.

เรื่องอาคันตุกภิกษุที่ ๑๑ จบ.

พรรณนาบัณฑิตวรรค จบ.

วรรคที่ ๖ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๗. อรหนุตวคฺค

๑. ชีวกวตฺถุ

๕๐. คตทฺธิโน วิโสภสฺส
วิปฺปมุตฺตสฺส สพฺพธิ
สพฺพคณฺณปฺปหีนสฺส
ปริพาโห น วิชฺชติ.

๗. อรหันตวรรค

๑. เรื่องหมอชีวก

๕๐. ความเร่าร้อน ย่อมไม่มีแก่คนผู้
เดินถึงทางไกล ปราศจากความ
โศก หลุดพ้นแล้วในธรรมทั้งปวง
ละกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวงได้.

๗. อรหันตวคฺควณฺณา

๑. ชีวกวตฺถุ

คตฺทฺธิโนติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ
สตฺถา ชีวกมฺพวเน วิหรนฺโต ชีวเกน
ปฺภุจฺปญฺหํ อารพฺภ กเถสิ. ชีวกวตฺถุ
ชนฺธเก วิตฺถาริตเมว.

เอกสฺมี หิ สมเย เทวทตฺโต
อชาตสตฺตฺตนา สทฺธิ เอกโต หุตฺวา
กิชฺฌกฺกุฏํ อภิรฺหิตฺวา ปทฺถุจฺจิตฺโต
“สตฺถารํ วธิสฺสามิ”ติ สิลํ ปวิชฺฌิ.
ตํ เทว ปพฺพตฺตกฺุณฺยานิ สมปฺปฏิจฺฉิสุ.
ตโต ภิชฺชิตฺวา คตา ปปฺปฏิกา
ภควโต ปาทํ อภินฺนิตฺวา โลหิตํ
อุปฺปาเทสิ. ภูสา เวทนา อุปฺปชฺชิสฺสุ.
ภิกฺขุ สตฺถารํ มทฺทกฺุจฺฉิ นยิสฺสุ.
สตฺถา ตโตปิ ชีวกมฺพวณฺํ คนฺตฺถกาโม
“ตตฺถ มํ เนถา”ติ อาห. ภิกฺขุ
ภควนฺตํ อาทาย ชีวกมฺพวณฺํ
อคมฺสฺสุ. ชีวโก ตํ ปวตฺตี ฌตฺวา
สตฺถุ สนฺตฺติกํ คนฺตฺถวา วณฺปฏิกมฺมตฺถาย

๘. พรรณนาอรหันตวรรค

๑. เรื่องหมอชีวก

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในสวน
มะม่วงของหมอชีวก ทรงปรารภปัญหา
ที่หมอชีวกทูลถามแล้ว ตรัสพระธรรม-
เทศนานี้ว่า ผู้เดินถึงทางไกล เป็นต้น.
เรื่องของหมอชีวก ท่านให้พิสดารแล้วแล
ในชั้นธกะ.

ความพิสดารว่า สมัยหนึ่ง พระ-
เทวทัตสมคบกับพระเจ้าอชาตศัตรู ปีน
ขึ้นยอดภูเขาคิชฌกุกฏ มีจิตคิดชั่ว คิดว่า
“เราจักปลงพระชนม์พระศาสดา” จึง
กิ้งกิ้งลาลง. ยอดภูเขา ๒ ยอด รับเอา
ศิลานั้นไว้. สะเก็ดแตกออกจากศิลานั้น
กระเด็นไปกระทบพระบาทของพระผู้มี-
พระภาค ยังพระโลหิตให้ห้อแล้ว.
เวทนาจล้าเกิดขึ้น. พวกภิกษุนำพระ-
ศาสดาไปยังมัททกุกฉิ. พระศาสดา
มีพระประสงค์จะเสด็จออกจากมัททกุกฉิ
เมื่อนั้น ไปยังชีวกมัพวัน ตรัสว่า
“พวกเธอจงนำเราไปที่สวนมะม่วงของ
หมอชีวกนั้น”. พวกภิกษุ ได้พาพระผู้มี

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ติชิตนภสชชฺ ทตฺวา วณฺ์ พนฺธิตฺวา
 สตุฏฺถารํ เอตทวโจ “ภนฺเต มยา
 อนฺุโตนคเร เอกสฺส มนฺุสฺสสฺส
 ภสชชฺ กตํ, ตสฺส สนฺติกํ คนฺตุวา
 อากมิสฺสามิ, อิทํ ภนฺเต ภสชชฺ
 ยาว มมากมฺนา พทฺธนิยาเมเนว
 ติฏฺฐตุ”ติ.

โส คนฺตุวา ตสฺส ปุริสสฺส
 กตฺตพฺพกิจฺจํ กตฺวา ทวารํ
 ปิทหนเวลาย อากจฺฉนฺุโต ทวารํ
 น สมฺปาปฺณิ. อถสฺส เอตทโหสิ
 “มยา ภาริยํ กมฺมํ กตํ, ยวาทํ
 อณฺุตรสฺส ปุริสสฺส วิย ตถาคตสฺส
 ปาเท ติชิตนภสชชฺ ทตฺวา วณฺ์
 พนฺธิ, อยํ ตสฺส โมจนเวลา, ตสฺมิ
 อมฺุจฺจมาเน สพฺพรตฺติ ภควโต
 สรีเร ปริพาโห อฺุปฺปชฺชิสฺสตี”ติ.

ตสฺมิ ขณฺเ สตุฏฺถา อานนฺทตฺเถรํ
 อามนฺุเตสิ “อานนฺท ชิวโก สายํ

พระภาคไปยังชีวกัมพวัน. หมอชีวกได้
 ทราบข่าวนั้น จึงไปยังสำนักของพระ-
 ศาสดา ถวายยานานชะงัด เพื่อ
 ต้องการกำชับแผล พันแผลเสร็จแล้ว
 ได้กราบทูลคำนี้กับพระศาสดาว่า
 “ข้าพระองค์ ประกอบยาแก่คน ๆ หนึ่ง
 ภายในพระนคร พระเจ้าข้า, ข้าพระองค์
 ไปสำนักของเขาแล้วจักกลับมา, ยา
 ขนานนี้จึงคงอยู่โดยทำนองที่ข้าพระองค์
 พันไว้ จนกว่าข้าพระองค์จะกลับมา
 พระเจ้าข้า”.

หมอชีวกนั้น ไปกระทำการที่จะพึงทำแก่
 ชายคนนั้นกลับมาในเวลาประตูปิด จึง
 ไม่ทันประตู่. ครั้งนั้น เขามีความ
 ประวิตกนี้ว่า “ตายจริงเราถวายยานาน
 ชะงัด พันแผลที่พระบาทของพระตถาคต
 ดุจคนทั่วไป(คนใดคนหนึ่ง) ทำกรรมหนัก
 แล้ว, เวลานี้เป็นเวลาแก้แผลนั้น เมื่อ
 เรายังไม่แก้แผลนั้น ความเร่าร้อนจัก
 เกิดขึ้น ในสรีระของพระผู้มีพระภาค
 ตลอดทั้งคืน”.

ในขณะนั้น พระศาสดาตรัสเรียกพระ-
 อานนฺทเถระมา รับสั่งว่า “อานนฺท

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อากจุนโต ทวาริ น สมปาปฺณิ,
 'อัย วณฺสฺส โมจนเวลา'ติ ปน
 จินฺเตสิ, โมเจหิ นนฺ"ติ. เกโร
 โมเจสิ. วโณ รุกฺขโต ฉิลฺลิตฺติ วย
 อปคโต. ชิวโก อนฺโตอรุณเยว
 สตฺถุ สนฺติกั เวเคน อากนฺตฺวา
 "กิณฺนุ โข ฆนฺเต สรีเร โว
 ปริพาโห อฺปฺปนฺโน"ติ ปุจฺฉิ.
 สตฺถา "ตถาคตฺสฺส โข ชิวก
 โพรธิมณฺเฑเยว สพฺพปริพาหา
 รูปสนฺตา"ติ อนฺุสนฺธิ ฆมฺเฏตฺวา
 ฆมฺมึ เทเสนฺโต อิมํ คากมาห

หมอซิวกกลับมา ในเวลาเย็นไม่ทันประตู่,
 ก็เขาคิดว่า 'เวลานี้ เป็นเวลาแก่แผล'
 เชอจงแก่แผลนั้น". พระเถระ แก่แล้ว.
 แผลกลับหายสนิท เหมือนสะเก็ดหลุด
 จากต้นไม้ ฉะนั้น. หมอซิวกรีบกลับ
 มายังสำนักของพระศาสดาภายในอรุณ
 นั้นเอง ทูลถามว่า "ความเร่าร้อนใน
 สรีระของพระองค์ เกิดขึ้นหรือหนอแล
 พระเจ้าข้า?". พระศาสดาตรัสว่า
 "หมอซิวก ความเร่าร้อนทั้งปวงของ
 ตถาคตแล สงบระงับแล้วที่ดวงไม้โพธิ์
 นั้นแล" เมื่อทรงสืบท่ออนุสนธิแสดงธรรม
 ตรัสพระคาถานี้ว่า

๕๐. "คตฺทฺธิโน วิโสภสฺส
 วิปฺปมุตฺตสฺส สพฺพธิ
 สพฺพคณฺถปฺปหีนสฺส
 ปริพาโห น วิชฺชตี"ติ.

ตตฺถ คตฺทฺธิโนติ คตฺมคฺคสฺส.
 กนฺตารทฺธา วฏฺฏทฺธาติ เทวปี
 อทฺธา นาม, เตสุ กนฺตาร
 ปฏิปฺปนฺโน ยาว อิจฺฉิตฺตฺถฺจฺฉานํ
 น ปาปฺณาติ, ตาว อทฺธิโกเอว,
 ตสฺมึ ปน ปตฺเต คตฺทฺธิ นาม

๕๐. "ความเร่าร้อน ย่อมไม่มีแก่คนผู้
 เดินถึงทางไกลปราศจากความโศก
 หลุดพ้นแล้วในธรรมทั้งปวง ละ
 กิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวงได้".

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ผู้เดิน
 ถึงทางไกล ความว่า ผู้มีหนทางอันถึง
 แล้ว. ชื่อว่าทางไกล แม้มีถึง ๒ อย่าง
 คือทางไกลกัณดาร ๑ ทางไกลคือวัฏฏะ
 ๑, บรรดาทางไกลทั้ง ๒ อย่างนั้น
 บุคคลผู้เดินทางกัณดาร ต้องเดินทางไป

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โหติ, วฏฺฐสนฺนิสฺสิตาปิ สตุตา, เรือย ๆ ตราบเท่าที่ยังไม่ถึงที่ตน
 ยาว วฏฺเฏ วสนฺติ, ดาว ปรารณา, แต่เมื่อถึงทางไกลนั้นแล้ว
 อทฺธิกาเอว, กสฺมา ? วฏฺฐสฺส ชื่อว่าถึงทางไกลแล้ว, สัตว์แม่อาศัย
 อเขปิตตฺตา. โสตาปนฺนาทโยปิ วัฏฺฐะต้องเดินทางไกลไปเรื่อย ๆ ตลอด
 อทฺธิกาเอว, วฏฺฏํ ปน เขเปตฺวา เวลาที่ยังอยู่ในวัฏฺฐะ. ทามว่า เพราะ
 จิตฺตํ ชีณาสโว คตฺตฺวํ นาม โหติ. เหตุไร? แก้วว่า เพราะวัฏฺฐะอันตนยัง
 ตสฺส คตฺตฺวํ โหติ. วิโสภสฺสาติ ไม่ให้สิ้นไป. พระอริยบุคคลทั้งหลาย
 วฏฺฏมฺลกสฺส โสภสฺส วิคตตฺตา แม้มีโสดาบันเป็นต้น เป็นผู้ยังต้องเดิน
 วิโสภสฺส. วิปฺปมุตฺตสฺส สพฺพชฺรีติ ทางไกลนั่นเอง, ส่วนพระชีณาสพฺพ
 สพฺพเพสุ ขนฺธาภิธมฺเมสุ วิปฺปมุตฺตสฺส. วัฏฺฐะให้สิ้นไป ดำรงอยู่แล้ว ชื่อว่า
 เดินถึงทางไกลแล้ว. แก้วพระชีณาสพฺพ
 เดินถึงทางไกลแล้วนั้น. คำว่า ผู้ปราศ-
 จากความโศก ความว่า ชื่อว่าผู้ปราศจาก
 ความโศก เพราะความโศกซึ่งมีวัฏฺฐะ
 เป็นมูลไปปราศแล้ว. คำว่า ผู้หลุดพ้น
 ในธรรมทั้งปวง ความว่า ผู้หลุดพ้น
 แล้วในธรรมมีขันธเป็นต้นทั้งปวง.

สพฺพคนฺถปฺปหีนสฺสาติ จตฺตุนฺนํปิ คนฺถานํ คำว่า ผู้ละกิเลสเครื่องร้อยรัดทั้งปวง
 ปหีนตฺตา สพฺพคนฺถปฺปหีนสฺส. ได้แล้ว ความว่า ชื่อว่าผู้ละกิเลส
 ปริพาโห น วิชฺชตีติ ทฺวิโร เครื่องร้อยรัดทั้งปวงได้ เพราะท่านละ
 ปริพาโห กายิกโก จ เจตสิกโก กิเลสเครื่องร้อยรัดแม้ทั้ง ๔ อย่างได้.
 จ, เตสฺส ชีณาสวสฺส สิตฺตุนฺหาทิวเสน คำว่า ความเร่าร้อนย่อมไม่มี ความว่า
 อุปฺปชฺชนฺโต กายิกปริพาโห อนิพฺพุโต ความเร่าร้อนมี ๒ อย่าง คือ ความ

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ว, ตํ สนุชาย ชิวโก ปุจฺจติ,
 สตฺถา ปน ฌมฺมราชตฺย เทสนา-
 วิธิกุสลตฺย เจตสิกปริพาหฺวเสน
 เทสนํ วินิฏฺเฏนโต “อาวุโส ชิวก
 ปรมตฺถน หิ เอวรฺอุปฺสฺส ชีณาสวสฺส
 ปริพาโห น วิชฺชตี”ติ อาท.

เราร้อนทางกาย ๑ ทางใจ ๑ บรรดา
 ความเราร้อน ๒ อย่างนั้น ความ
 เราร้อนทางกายเกิดขึ้นแก่พระชีนาสพ
 ด้วยสามารถความหนาวและร้อนเป็นต้น
 ยังไม่ดับทีเดียว, หมอซิวกถามหมายเอา
 ความเราร้อนทางกายนั้น, ส่วนพระ-
 ศาสตรา ทรงเปลี่ยนเทศนา ด้วยสามารถ
 ความเราร้อนทางใจ เพราะพระองค์
 เป็นธรรมราชา เพราะพระองค์ฉลาด
 ในวิธีเทศนา ตรัสว่า “ซิวกผู้มีอายุ
 ก็ความเราร้อน ไม่มีแก่พระชีนาสพ
 ผู้เห็นปานนั้นโดยปรมัตถ์”.

เทสนาวसानเน พหุ โสตาปัตติ-
 ผลาทินิ ปาปุณฺณิสฺสูติ.

ชิวกาวตฺถุ ปจฺมํ.

ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมาก
 บรรลุอรุณผลมีโสดาปัตติผลเป็นต้น.

เรื่องหมอซิวกที่ ๑ จบ.

๒. มหาสุสप्तฤทธ

๙๑. อุกฤษฏชนฺติ สตีมนฺโต
น นิเกเต รมนฺติ เต
หํสาว ปลลลํ หิตฺวา
โอกโมกํ ชนฺติ เต.

๒. เรื่องพระมหากัสสปเถระ

๙๑. พระชีณาสพทั้งหลาย ผู้มีสติ
ย่อมออก ท่านไม่ยินดีในที่อยู่อาศัย
ละความห่วงใยเสียได้ เหมือน
ฝูงหงส์ ละเปือกตมได้ ฉะนั้น.

๒. มหากัสสปตเถรวตฺถุ

อุยฺยฺยฺยชฺชนฺตํ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
 สตุฏฺฐา เวพฺพวเน วิหรนฺโต
 มหากัสสปตเถโร อารพฺภ กณฺเธิ.

เอกสฺมิมิ หิ สมเย สตุฏฺฐา
 ราชคเเห วุฏฺฐวสฺโส “อหฺมมาสจฺเจเยน
 จาริกํ ปกฺกมิสฺสามิ”ติ ภิกฺขุณฺ
 อาโรจาเปสิ. วตฺตํ กิเรตํ พุทฺธานํ
 ภิกฺขุหิ สทฺธิ จาริกํ จริตฺถกามาณํ
 “เอวํ ภิกฺขุ อตฺตโน ปตฺตปจฺน-
 จีวรฺรชฺนาทีนํ กตฺวา สุขํ กมฺิสฺสนฺติ”ติ
 “อิทานิ อหฺมมาสจฺเจเยน จาริกํ
 ปกฺกมิสฺสามิ”ติ ภิกฺขุณฺ อาโรจาปนํ.
 ภิกฺขุสุ ปน อตฺตโน ปตฺตปจฺนาทีนํ
 กโรนฺเตสุ มหากัสสปตเถโรปิ จีวรานิ
 โธวี.

๒. เรื่องพระมหากัสสปเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเวฬุวัน ทรงปรารภพระมหา
 กัสสปเถระ ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า
 ย่อมออก เป็นต้น.

ความพิสดารว่า สมัยหนึ่ง พระ-
 ศาสดา ทรงอยู่จำพรรษา ในกรุง-
 ราชคฤห์ รับสั่งให้บอกแก่ภิกษุทั้งหลายว่า
 “โดยล่วงไปกึ่งเดือน เราจักหลีกไปสู่ที่
 จาริก”. ได้ยินว่า การให้บอกแจ้งแก่
 ภิกษุทั้งหลายว่า “บัดนี้ ล่วงไปกึ่งเดือน
 เราจักหลีกไปสู่ที่จาริก” ด้วยพระประสงค์
 ว่า “ภิกษุทั้งหลาย กระทำกิจมีการ
 รมบาตรและย้อมจีวรเป็นต้นของตน จัก
 ไปตามสบายอย่างนี้” นั้นเป็นวัตรของ
 พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้ใคร่เสด็จจาริก
 ไปกับด้วยภิกษุทั้งหลาย. ก็เมื่อภิกษุ
 ทั้งหลายทำกิจมีการรมบาตรเป็นต้น
 ของตน ฝ่ายพระมหากัสสปเถระก็ชัก
 จีวร.

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ภิกขุ อชฺฌายีสฺสุ “เถโร กสฺมา
 จีวรานิ โธวติ, อิมสฺมี นคเร
 อนฺโต จ พหิ จ อฏฺฐารส
 มนุสฺสโกฏฺฐิโย วสนฺติ, ตตฺถ เย
 เถรสฺส น ฅาตกา, เต อฺปฏฺฐากา,
 เย น อฺปฏฺฐากา, เต ฅาตกา,
 เต เถรสฺส จตฺตฺหิ ปจฺจเยหิ สมฺมาน-
 สกฺกาโร กโรนฺติ, เอตฺตํ อฺปการํ
 ปหาย เอส กํ คมิสฺสติ, สเจปิ
 คจฺเจยฺย มาปมาทกนฺทรโต ปรี น
 คจฺฉิสฺสตี”ติ. สตฺถา กิร ยํ
 กนฺทรํ ปตฺวา นีวตฺเตตฺตพฺพยฺตฺตเก
 ภิกขุ “ตฺตฺเมห อีโต ปฏฺฐินีวตฺตก,
 มา ปมชฺชิตฺตภา”ติ วเทติ, सा
 “มาปมาทกนฺทรธา”ติ วุจฺจติ. ตํ
 สนฺธาเยตํ วุจฺจตํ.

ภิกษุทั้งหลายยกโทษว่า “เพราะเหตุ
 อะไร พระเถระจึงชักจีวร?, ในพระนคร
 นี้ มีคนอาศัยอยู่ถึง ๑๘ โกฏิ ทั้งภายใน
 ทั้งภายนอก, บรรดาคนเหล่านั้น เหล่าชน
 ผู้มิได้เป็นญาติของพระเถระก็ต้องเป็น
 อุปัชฌายา เหล่าชนผู้มิได้เป็นอุปัชฌายา
 ก็ต้องเป็นญาติ ชนเหล่านั้นย่อมกระทำ
 ความนับถือ และสักการะแก่พระเถระ
 ด้วยปัจจัย ๔, พระเถระนั้น ละอุปการะ
 มีประมาณเท่านี้ จักไปที่ไหนได้, แม้
 หากว่า จะพึงไปไซ้ร้ จักไม่ไปเลย
 กว่าชอกชื่อว่ามาปมาทะ”. ได้ยินว่า
 พระศาสดา เสด็จถึงชอกใด ตรัสสั่ง
 ภิกษุทั้งหลายผู้ควรอันพระองค์ให้กลับว่า
 “พวกเธอจงกลับจากที่นี่ อย่าประมาท”,
 ชอกนั้น ชาวบ้านเรียกว่า “ชอกชื่อ
 มาปมาทะ”. ภิกษุทั้งหลาย กล่าวคำนั้น
 หมายถึงชอกชื่อมาปมาทะนั้น.

สตฺถาปิ จาริกํ ปกฺกมฺนฺโต
 จินฺเตสิ “อิมสฺมี นคเร อนฺโต จ
 พหิ จ อฏฺฐารส มนุสฺสโกฏฺฐิโย
 วสนฺติ, มนุสฺसानํ มงฺกลามงฺกลฏฺฐาเนสฺสุ
 ภิกขุหิ คนฺตพฺพํ โหติ, น สกฺกา

ถึงพระศาสดา เสด็จหลีกจาริกไป
 ทรงดำริว่า “ในพระนครนี้ มีคนอาศัย
 อยู่ถึง ๑๘ โกฏิทั้งภายในทั้งภายนอก,
 ภิกษุทั้งหลายจะต้องไปในงานมงคลและ
 อวมงคลของคนทั้งหลาย เราไม่อาจทำวัด

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วิหารํ ตุจฺฉํ กาคฺคํ, กนฺนุ โข
 นีวตฺตทาเปสฺสามี”ติ. อถสฺส เอตทโหสิ
 “กสฺสปสฺส เจเต มนฺุสฺสา ฅาตกา
 จ อุปฺภูจาทา จ กสฺสปํ นีวตฺเตตฺตํ
 วฏฺฏตี”ติ. โส เถรํ “กสฺสป น
 สกุกา วิหารํ ตุจฺฉํ กาคฺคํ, มนฺุสฺसानํ
 มงฺคลามงฺคลฏฺฐาเนสฺสุ ภิกฺขุหิ อตฺถโ
 โหติ, ตวํ อตฺตโน ปริสาย สทฺธิ
 นีวตฺตสฺสุ”ติ. “สาธฺุ ภนฺเต”ติ เถโร
 ปริสํ อาทาย นีวตฺติ.

ภิกฺขุ อชฺฅมายีสุ “ทิจฺฉํ โว
 อาวุโส, นนฺุ อิทาเนว อเมหิ
 วุตฺตํ, ‘มหากสฺสปไป กสฺมา จีวรานิ
 ไรวติ, น เอโส สตฺถารา สทฺธิ
 คมิตฺสตี”ติ ยํ อเมหิ วุตฺตํ, ตเทว
 ชาตนฺุ”ติ. สตฺถา ภิกฺขุณฺุ กถํ
 สุตฺวา นีวตฺติตฺวา จิตฺโต อาห
 “ภิกฺขเว กิณฺุนาเมตํ กถเภา”ติ.
 “มหากสฺสปตฺเถรํ อารพฺภ กถเม
 ภนฺเต”ติ อตฺตนา กถิตนียาเมเนว
 สพฺพํ อาโรเจสฺสุ.

ให้วางได้, เราจักให้ใครหนอแลกลับ
 ไป”. ลำดับนั้น พระองค์ได้ทรงมีปริวิตก
 ว่า “ถ้าว่า คนเหล่านี้เป็นญาติและ
 อุปัฏฐากของพระมหากัสสปะไซ้ไร ให้
 กัสสปะกลับจึงจะสมควร”. พระศาสดา
 ตรัสกับพระเถระว่า “กัสสปะ เราไม่
 อาจทำวัดให้ว่างเปล่า คนทั้งหลาย
 มีความต้องการด้วยภิกษุทั้งหลายในงาน
 มงคลและอวมงคล เธอจงกลับพร้อม
 บริษัทของตน”. พระเถระกราบทูลว่า
 “ดีแล้ว พระเจ้าข้า” จึงพาบริษัทกลับ
 แล้ว.

ภิกษุทั้งหลายพากันยกโทษว่า “ผู้มีอายุ
 พวกเธอเห็นไหม? พวกเราเพิ่งพูดกัน
 เตี้ยวนี้มันเองมิใช่หรือ คำใดที่พวกเรา
 กล่าววว่า ‘พระมหากัสสปะชักจีวร
 เพราะเหตุไร? ท่านคงจักไม่ไปกับ
 พระศาสดา’ คำนั้นมันเองเกิดแล้ว
 (เป็นจริง)”. พระศาสดา ทรงสดับ
 ถ้อยคำของภิกษุทั้งหลาย เสด็จกลับ
 ประทับยืนอยู่แล้ว ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย
 พวกเธอกล่าวเรื่องชื่ออะไรนั้น”. ภิกษุ
 ทั้งหลาย กราบทูลว่า “พวกข้าพระองค์

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตัม สุตวา สตถา “ภิกขเว ตุมฺเห
 กสฺสปี ‘กุเลสุ เจว ปจฺจเยสุ จ
 ลคฺโค’ติ วเทถ, โส ‘มม วจัน
 กริสฺสามี’ติ นิวตฺโต, เอโส หิ
 ปุพฺเพปิ ปตฺถนํ กโรนฺโตเยว ‘จตุสฺ
 ปจฺจเยสุ อลคฺโค จนฺตฺวโม หุตฺวา
 กุลานิ อุตฺตมมิตฺตํ สมตฺตโก
 ภาเวยฺยนฺ’ติ ปตฺถนํ อกาสิ,
 นตฺเตตฺตสฺส กุเลสุ วา ปจฺจเยสุ
 วา ลคฺโค, อหํ จนฺตฺวโมปปฏิปทญฺเจว
 อริยวสฺสปฏิปทญฺจ กถนฺโต กสฺสปี
 อาที กตฺวา กถสึนฺ’ติ.

ภิกขุ สตถารํ ปุจฺฉิสฺสุ “ภนฺเต
 กทา ปน เทเรน ปตฺถนา
 จปีตา”ติ. “โสตุกามตฺถ ภิกขเว”ติ.
 “อาม ภนฺเต”ติ. สตถา เตสํ

กล่าวปรารภพระมหากัสสปเถระ พระ-
 เจ้าข้า” กราบทูลเรื่องทั้งหมด ตาม
 ทำนองอันตนกล่าวแล้วนั้นแล.

พระศาสดาทรงสดับเรื่องราวนั้นแล้ว
 ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ
 ว่ากล่าวพระมหากัสสปะว่า ‘เกี่ยวข้อง
 ในตระกูลและในปัจจุบัน’ มหากัสสปะนั้น
 กลับด้วยคิดว่า ‘จักกระทำตามคำของ
 เรา’ ก็พระมหากัสสปะนั้น เมื่อทำ
 ความปรารถนาแม้ในกาลก่อนแล ได้
 กระทำความปรารถนาว่า ‘เราไม่ติดอยู่ใน
 ปัจจุบัน ๔ เปรียบเหมือนพระจันทร์
 เพียงสามารถเข้าไปสู่ตระกูลทั้งหลายได้’
 กัสสปะนั้นไม่ข้องอยู่ในตระกูลหรือใน
 ปัจจุบันทั้งหลาย, เรากล่าวปฏิปทาแห่ง
 ผู้เปรียบดังพระจันทร์ และปฏิปทาแห่ง
 อริยวงศ์ กล่าวอ้างกัสสปะให้เป็นต้น”.

พวกภิกษุทูลถามพระศาสดาว่า “ก็
 พระเถระตั้งความปรารถนาไว้ในกาลไร
 พระเจ้าข้า”. พระศาสดาตรัสว่า “ภิกษุ
 ทั้งหลาย พวกเธออยากจะฟังหรือ?”.

๑ สงฺโกติ ชุคฺคตฺร.

“ภิกขเว อิโต สตสหสฺสกปฺมตฺตเก
 ปทุมุตฺตโร นาม พุทฺโธ โลก
 อุตฺปาที”ติ วตฺวา ปทุมุตฺตรพุทฺธกาเล
 เตน จปิตํ ปตฺถนํ อาทิ กตฺวา
 สพุพฺพํ เถรสุส ปุพฺพจริตํ กเถสิ.
 ตํ เถรปาสิยํ วิตฺถาริตเมว.

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า “อยากฟัง
 พระเจ้าข้า”. พระศาสดาตรัสแก่ภิกษุ
 เหล่านั้นว่า “ภิกษุทั้งหลาย ในที่สุด
 แสนกับแต่กับนี้ พระพุทธเจ้าทรงพระนาม
 ว่าปทุมุตระ เสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก”
 แล้วตรัสบุพพจริต(ความประพฤติในกาล
 ก่อน) ของพระเถระทั้งหมด ตั้งต้นแต่
 ท่านตั้งความปรารถนาไว้ในกาลแห่ง
 พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าปทุมุตระ.
 บุพพจริตนั้น ท่านให้พิสดารแล้วในบาลี
 ว่าด้วยประวัติของพระเถระนั้นแล.

สตฺถา ปน อิมํ เถรสุส ปุพฺพจริตํ
 วิตฺถาเรตฺวา “อิติ โข ภิกขเว อหํ
 จนฺตฺวปมฺปฏฺิพทญฺเจว อริยวสฺสปฏิพทญฺจ
 มม ปุตฺตํ กสฺสปี อาทิ กตฺวา
 กเถสิ, มม ปุตฺตสุส ปจฺจเยสุ วา
 กุเลสุ วา วิหาเรสุ วา ปรีเวณฺเสุ
 วา ลกฺคิณํ นาม นตฺถิ, ปลลลํ
 โอตริตฺวา ตตฺถ จริตฺวา กจฺจนฺโต
 ราชนํโส วีย กตฺถจि อลคฺโคเยว
 มม ปุตฺโต”ติ อนุสนฺหิ ฆฏฺเฐว

ก็พระศาสดา ครั้นตรัสบุพพจริตของ
 พระเถระนี้ให้พิสดารแล้ว ตรัสว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เรา
 กล่าวปฏิปทาแห่งผู้เปรียบด้วยพระจันทร์
 และปฏิปทาแห่งอริยวงศ์ อังกัสสปะ
 บุตรของเราให้เป็นต้น, บุตรของเราไม่มี
 ความข้องอยู่ในปัจฉัยก็ดี ในตระกูลก็ดี
 ในวิหารก็ดี ในบริเวณก็ดี, บุตรของเรา
 ไม่เกี่ยวข้องในที่ไหน ๆ เลย เหมือน
 พญาหงส์ร่อนลงยังเปือกตม เทียวไปใน

๑ สงฺโกติ ยุคฺตฺตริ.

ธมฺมํ เทเสนุโต อิมํ กาดมาห

เปือกตมน์นั้นแล้ก็บินไป ฉะนั้น” เมื่อทรง
สืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถา
นี้ว่า

๙๑. “อุยฺยอุยฺยชฺนฺติ สตีมนุโต
น นิเกเต รมนฺติ เต
หํสาว ปลลลํ หิตฺวา
โอกโมกํ ชฺนฺติ เต”ติ.

๙๑. “พระชีณาสพทั้งหลาย ผู้มีสติ
ย่อมออก ท่านไม่ยินดีในที่อยู่อาศัย
ละความห่วงใยเสียได้ เหมือน
ฝูงหงส์ละเปือกตมได้ ฉะนั้น”.

ตตฺถ อุยฺยอุยฺยชฺนฺติ สตีมนุโตติ
สติเวปลฺลปฺปตฺตา ชีณาสวา อตฺตนา
ปฏฺลิทฺทคฺกุณฺเสสุ ฌานวิปัสสนาทีสุ
อาวชฺชนสมาปชฺชนวฺภูจฺจานอริจฺจาน-
ปจฺจเวกฺขณาหิ อุยฺยอุยฺยชฺนฺติ ฌณฺเณติ.
น นิเกเต รมนฺติ เตติ เตสํ
อาลเย รติ นาม นตฺถิกิ. หํสาวติ
เทสนาสีสมेतํ.

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า พระ-
ชีณาสพผู้มีสติ ย่อมออก ความว่า
พระชีณาสพทั้งหลาย ถึงความไพบูลย์
แห่งสติ ย่อมชวนชวายเป็น คือพยายาม
ในคุณอันตนได้แล้ว มีฌานและวิปัสสนา
เป็นต้น ด้วยการระลึก การเข้าการออก
การหยุดอยู่และการพิจารณา. คำว่า
ท่านไม่ยินดีในที่อยู่อาศัย ความว่า ชื่อว่า
ความยินดีในที่เป็นที่อาลัย ย่อมไม่มีแก่
พระชีณาสพเหล่านั้น. คำว่า เหมือน
หงส์ นั้นเป็นหัวข้อเทศนา.

อยมฺปนฺเนตฺถ อตฺถโก เวทิตพฺโพ ยถา
โคจรสมฺปนฺเน ปลลลเ สกฺกนา
อตฺตโน โคจโร คเหตุวา คมนกาลเ
“มม อุกกํ, มม อฺปฺปลํ, มม

พึงทราบความในคำนี้ดังต่อไปนี้ นก
ทั้งหลายคาบเอาเหยื่อของตนในเปือกตม
อันสมบูรณ์ด้วยเหยื่อ ในเวลาไป ไม่ทำ
ความอาลัยอะไร ๆ ในที่นั้นว่า “น้ำ

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุณฺธุริกํ, มม ตินนุ"ติ ตสฺมี
 จาเน กิญฺจึ อาลยํ อกตฺวา
 อนเปกฺขา ว ตํ ปเทสํ ปหาย
 อุปฺปตฺติวฺวา อากาเส กิพฺมานา
 คจฺจนฺติ, เอวเมเต ชีณาสวาทฺย
 กตฺถจึ วิหรนฺตปิ กุลาทิสฺสุ อลคฺคา
 เอว วิหริตฺวา คมนสมเยปิ ตํ
 จานํ ปหาย คจฺจนฺตวฺวา "มม
 วิหารโร, มม ปริเวณํ, มม
 อุปฺภูจฺจากา"ติ อนาลยา อนเปกฺขา
 ว คจฺจนฺติ. โอกโมกนฺติ อาลยํ
 สพฺพาลยํ ปริจฺจชฺนตฺติ อตฺโถ.

เทสนาวสานเน พหุ โสตาปตฺติ-
 ผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ.

มหากัสสปเถรวาทฺถุ ทฺถุติยํ.

ในเวลาจบเทศนา คนเป็น
 จำนวนมาก บรรลุอรุณผลมีโสดาปัตติผล
 เป็นต้น.

เรื่องพระมหากัสสปเถระที่ ๒ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๓. เพพฏฐีสตฺเถรวตฺถุ

๙๒. เยสํ สนฺนิจโย นตฺถิ
เย ปริณฺญาตโกชณา
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
วิโมกฺโข เยส โคจโร
อากาเสว สกฺนฺตานิ
คฺติ เตสํ ทฺรฺนฺวยา.

๓. เรื่องพระเพพฏฐีสเถระ

๙๒. การสั่งสม ย่อมไม่มีแก่ชนเหล่าใด
ชนเหล่าใด กำหนดรู้โภชนะแล้ว
สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เป็นที่เที่ยวไปแห่งญาณ ของชน
เหล่าใด คติของชนเหล่านั้น ตามหา
ได้ยาก เหมือนทางไปแห่งนกใน
อากาศ ฉะนั้น.

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๓. เพ็ญฐีสถเถรวคฤ

ยศ สุนิโย นตฺถิติ อิม
ธมฺมเทสนํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต อายสมนฺตํ เพ็ญฐีสํ
อารพภ กเถสิ.

โส กิรายสฺมา อนฺโตคาเม
เอกํ วีถิ ปินฺททาย จริตฺวา
ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา ปุน อปรํ วีถิ
จริตฺวา สุขุํ กุรฺ อาทาย วิหารํ
นีหริตฺวา ปฏิสาเมตฺวา “นิพฺพุ
ปินฺทปาตํ ปริเยสนํ นาม ทุกฺขนุ”ติ
กติปาหํ ฌานสุขฺเขน วีตินาเมตฺวา
อาหาเรน อตุเถ สติ ตํ ปริภุชฺชติ.
ภิกฺขุ ฌตฺวา อุชฺฌายิตฺวา ตมตฺถํ
ภควโต อโรเจสุ.

สตุถา เอตสฺมี นิทานเ อายติ
สนฺนิธิการํ ปริวชฺชนตฺถาย ภิกฺขุณฺ
สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปตฺวาปิ เถเรน
ปน อปฺนฺนตฺเต สิกฺขาปเท อปฺปิจฺจตํ
นิสฺสาย กตฺตฺตา ตสฺส นินฺทโทสภาวํ
ปกาสเนฺโต อนฺุสนฺธิ ฆฏฺฐวา ธมฺมํ
เทสนฺโต อิม คากมาห

๓. เรื่องพระเพ็ญฐีสถเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พระเชตวัน ทรงปรารภท่านเพ็ญฐีสถ
ตรัสพระธรรมเทศนาว่า การสั่งสม
ย่อมไม่มีแก่นเหล่าใด เป็นต้น.

ได้ยินว่า ท่านเพ็ญฐีสถนั้น
เที่ยวไปยังถนนสายหนึ่ง เพื่อบิณฑบาต
ภายในบ้าน กระทำภารกิจแล้ว เที่ยวไป
ยังถนนอีกสายหนึ่ง ถือเอาข้าวตาก
นำไปยังวิหารเก็บงำแล้ว คิดว่า “ขึ้น
ชื่อว่าการแสวงหาบิณฑบาตเป็นประจำ
เป็นทุกข์” ยังวันเล็กน้อยให้ล่วงไปด้วย
สุขเกิดแต่ฌาน เมื่อมีความต้องการอาหาร
ก็ฉันอาหารนั้น. พวกภิกษุรู้แล้วก็ติเตียน
กราบทุกความนั้นแต่พระผู้มีพระภาค.

พระศาสดา แม้ทรงบัญญัติสิกขาบท
แก่ภิกษุทั้งหลาย เพื่อประโยชน์แก่การ
เว้นการสั่งสมต่อไป ในเพราะเรื่องนั้น
เมื่อทรงประกาศว่า พระเถระนั้นไม่มี
โทษเพราะการสั่งสมอาหารนั้น พระ
เถระอาศัยความมักน้อยกระทำแล้ว ใน
เมื่อพระผู้มีพระภาคยังมีได้ทรงบัญญัติ

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สิกขาบท เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิ
แสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๙๒. “เยสํ สนฺนิจโย นตฺถิ
 เย ปริณฺญาตโกชนา
 สฺยุณโต อนิมิตฺโต จ
 วิโมกฺโข เยส โคจโร
 อากาเสว สกฺนฺตานิ
 กตฺติ เตสํ ทฺรณฺวยา”ติ.

๙๒. “การสั่งสม ย่อมไม่มีแก่ชนเหล่าใด
ชนเหล่าใด กำหนดรู้โภชนะแล้ว
สูญตวิโมกข์ และอนิมิตวิโมกข์
เป็นที่เที่ยวไป แห่งญาณของชน
เหล่าใด คติของชนเหล่านั้น ตามหา
ได้ยาก เหมือนทางไปแห่งนกใน
อากาศ ฉะนั้น”.

ตตฺถ สนฺนิจโยติ เทว สนฺนิจยา
กมฺมสนฺนิจโย จ ปจฺจยสนฺนิจโย จ,
เตสฺ กุสลากุสลกมฺมํ กมฺมสนฺนิจโย
นาม, จตฺตารो ปจฺจยา ปจฺจยสนฺนิจโย
นาม, ตตฺถ วิหาเร วสนฺตสฺส
ภิกฺขุโน เอกํ กุพฺปิณฺทกํ
จตุรฺภาคมตฺตํ สปฺปี เอกณฺจ
ตณฺทูลนาฬี จเปณฺตสฺส ปจฺจย-
สนฺนิจโย นตฺถิ, ตโต อุตฺตริ โหติ,
เยสํ อโย ทฺวิโธ สนฺนิจโย นตฺถิ.
ปริณฺญาตโกชนาติ ตีหิ ปริณฺญาหิ
ปริณฺญาตโกชนา. ยาคฺคาทินํ หิ
ยาคฺคาทาวาทิชาณฺณํ ญาตปริณฺญา,
อาหาเร ปฏิกฺกุลสฺสณฺวาเสณ ปน

บรรดาค่าเหล่านั้น ในคำว่า การ
สั่งสม การสั่งสมมี ๒ อย่าง คือการ
สั่งสมกรรม ๑ การสั่งสมปัจจัย ๑,
ในการสั่งสมทั้ง ๒ อย่างนั้น กุศลกรรม
และอกุศลกรรม ชื่อว่า การสั่งสมกรรม,
ปัจจัย ๔ ชื่อว่าการสั่งสมปัจจัย, ใน
การสั่งสมทั้ง ๒ อย่างนั้น การสั่งสม
ปัจจัย ย่อมไม่มีแก่ภิกษุผู้อยู่ในวิหาร
เก็บน้ำอ้อยก้อนหนึ่ง เนยใสเพียง ๔
ส่วน และข้าวสารทะนานหนึ่ง, การ
สั่งสม ย่อมมีแก่ภิกษุผู้เก็บอาหารที่
กล่าวแล้ว ยิ่งไปกว่านั้น, ชนเหล่าใด
ไม่มีการสั่งสมทั้ง ๒ อย่างนี้. คำว่า
กำหนดรู้โภชนะ ความว่า กำหนดรู้

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โกชนสฺส ปริชานนํ ตีรณปริญญา,
 กวฬิงการาหาราเร ฉนฺทราคสฺส
 อปกทฺตณฺณณานํ ปหานปริญญา,
 อิมานิ ตีหิ ปริญญาหิ เย
 ปริญญาตโกชนา. สฺยฺยโต อนิมิตฺโต
 จาคิ เอตถ อปฺปณฺหิตวิโมกฺโขปิ
 กหิตฺโตเยว. ตีณฺปิ เหนทานิ
 นิพฺพานสฺเสว นามานิ, นิพฺพานํ
 หิ รากโทสโมหานํ อภาเวน สฺยฺยณํ
 เตหิ จ วิมุตฺตณฺฺติ สฺยฺยโตวิโมกฺโข,
 ตํ รากาภินิมิตฺตานํ อภาเวน อนิมิตฺตํ
 เตหิ จ วิมุตฺตณฺฺติ อนิมิตฺโต วิโมกฺโข,
 รากาภิปณฺธิณํ ปน อภาเวน
 อปฺปณฺหิตํ เตหิ จ วิมุตฺตณฺฺติ
 อปฺปณฺหิตโต วิโมกฺโขติ วุจฺจติ.

โกชนะด้วยปริญญา ๓. การรู้อาหาร
 วัตถุมีข้าวต้มเป็นต้น โดยความเป็น
 ข้าวต้มเป็นต้น ชื่อว่าญาตปริญญา
 (การกำหนดรู้ด้วยการรู้) ส่วนการ
 กำหนดรู้โกชนะด้วยสามารถความสำคัญ
 หมายในอาหารว่าเป็นของปฏิกุล ชื่อว่า
 ตีรณปริญญา(การกำหนดรู้ด้วยการหยั่ง
 ลง) ญาณเป็นเครื่องจุดออกจากความ
 กำหนดด้วยอำนาจความพอใจ ใน
 กวฬิงการาหาร (อาหารอันคนพึงทำให้
 เป็นคำ) ชื่อว่า ปหานปริญญา (การ
 กำหนดรู้ด้วยการละ) ชนเหล่าใด
 กำหนดรู้โกชนะด้วยปริญญา ๓ เหล่านี้.
 ในคำว่า สฺยฺยโตวิโมกข์และอนิมิตฺโตวิโมกข์
 นี้ พระองค์ทรงถือเอาแม่้อปฺปณฺหิตวิโมกข์
 เท่านั้น. เพราะว่า บทเหล่านั้นแม่ทั้ง ๓
 เป็นชื่อของพระนิพพานนั่นเอง, จึงอยู่
 พระนิพพาน ชื่อว่า เป็นธรรมชาติว่าง
 เพราะไม่มีรากะโทสะโมหะและพันแล้ว
 จากรากะโทสะและโมหะเหล่านั้น เพราะ
 เหตุนั้น พระนิพพานนั้น พระผู้มีพระภาค
 ตรัสเรียกว่า สฺยฺยโตวิโมกข์, พระนิพพาน
 นั้น ชื่อว่าหาเครื่องหมายมิได้ เพราะ

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ไม่มีเครื่องหมายมีราคะเป็นต้น และ
 ชื่อว่าพ้นแล้วจากเครื่องหมายมีราคะเป็น-
 ต้นเหล่านั้น เพราะเหตุนั้น พระนิพพาน
 นั้น พระผู้มีพระภาค ตรัสเรียกว่า
 อนิมิตวิโมกข์, อนึ่งพระนิพพานชื่อว่า
 ตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะไม่มีกิเลสเป็นเครื่อง
 ตั้งลงมีราคะเป็นต้น และชื่อว่าพ้นแล้ว
 จากกิเลสเป็นเหตุตั้งลงมีราคะเป็นต้น
 เหล่านั้น เพราะเหตุนั้น พระนิพพานนั้น
 พระผู้มีพระภาค ตรัสเรียกว่า อัปนิหิต-
 วิโมกข์.

ผลสมาบัติวิเสสน ตัม อารมมณํ กตฺวา
 วิหรนฺตานํ อโย ติวโร วิโมกฺโข
 เยสํ โคจโร. คติ เตสํ ทุรฺนุวยาคิ
 ยถา นาม อากาเสน คตานํ
 สกฺกานํ ปาทนิกฺเขปสฺส อทสฺสเนน
 คติ ทุรฺนุวยานํ สกฺกา ฅาตุํ,
 เอวเมว เยสํ อโย ทิวโร สนฺนิจโย
 นตฺถิ, อิมานิ จ ตีหิ ปริณฺณานิ
 เย ปริณฺณาทโกชนา, เยสญฺจ อโย
 วุตฺตปฺปกาวโร วิโมกฺโข โคจโร, เตสํ
 “ตโย ภวา, จตฺสฺโส โยนิโย, ปญฺจ
 คติโย, สตฺต วิณฺญาณภูจิติโย, นว

วิโมกข์นี้ มี ๓ อย่าง เป็นที่เกี่ยวไป
 แห่งญาณของชนเหล่าใด ผู้ทำพระ-
 นิพพานนั้นให้เป็นอารมณ์ด้วยสามารถ
 ผลสมาบัติอยู่. คำว่า คติของชนเหล่านั้น
 ตามได้ยาก ความว่า ทางเป็นที่ไปแห่ง
 นกทั้งหลาย ตัวบินไปทางอากาศ
 ตามได้ยาก คือไม่อาจเพื่อจะรู้ได้
 เพราะไม่เห็นที่ ๆ ทอดเท้าลง (รอยเท้า)
 ชื่อจันใด การสังขมนี้มี ๒ อย่าง ย่อม
 ไม่มีแก่ชนเหล่าใด, ชนเหล่าใด กำหนดรู้-
 โภชนะแล้ว ด้วยปริณญา ๓ เหล่านี้
 และวิโมกข์มีประการดังกล่าวแล้วนี้

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตัดาวาสาดิ อิมะสุ ปณฺจสุ
 โกฎจาเสสุ อิมินา นาม คตา”ติ
 คมนสฺส อปณฺณายนโต คติ
 ทุรนฺวยา น สกุกา ปณฺณเปตฺตุนฺติ.

เป็นที่เที่ยวไปแห่งญาณ ของชนเหล่าใด
 คติ (ทางเป็นที่ไป) ของชนเหล่านั้น ตาม
 ได้ยาก คือไม่อาจเพื่อบัญญัติ เพราะที่
 เป็นที่ไปไม่ปรากฏว่า “ไปแล้วในส่วน ๕
 เหล่านี้ คือ ภพ ๓ กำเนิด ๔ คติ ๕
 วิญญานฐิติ ๗ สัตตาวาส ๘ โดย
 ส่วนชื่อนี้”.

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปัตติ-
 ผลาทินิ ปาปุณฺีสุติ.

ในเวลาจบเทศนา คนเป็น
 จำนวนมาก บรรลุอรุณผลมีโสดาปัตติผล
 เป็นต้น.

เพทภูงีสถณะวตฺถุ ตติยํ.

เรื่องพระเพทภูงีสถณะที่ ๓ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๔. อหุรุทฺธตฺเถรวตฺถุ

๙๓. ยสฺสาสวา ปริกฺขีณา
 อาหาเร จ อนิสฺสิโต
 สฺญฺญโต อนิมิตฺโต จ
 วิโมกฺโข ยสฺส โคจโร,
 อากาเสว สกฺนฺตานํ
 ปทฺนฺตสฺส ทฺรณฺวยํ.

๔. เรื่องพระอหุรุทฺธเถระ

๙๓. อาสวะของบุคคลใดสิ้นไปแล้ว อนึ่ง
บุคคลใดไม่ติดอยู่ในอาหาร สฺญฺญ-
วิโมกฺข์ อนิมิตฺวิโมกฺข์ เป็นที่
เที่ยวไป แห่งญาณของบุคคลใด
รอยเท้าของบุคคลนั้น ตามหา
ได้ยาก เหมือนรอยเท้าของฝูงนก
ในอากาศ ฉะนั้น.

๔. อนรุทธตเถรวตถุ

ยสสาสวา ปริกขีณาติ อิม
 ฌมฺมเทสนํ สตุถา เวพฺพวเน วิหรนฺโต
 อนรุทธตเถรํ อารพฺภ กถเอสิ.

เอกสมฺมิ หิ ทิวเส เถโร
 ชินฺนจิวโร สงฺการกฺฎาทีสุ จิวโร
 ปฺริเยสติ. ตสฺส อีโต ตติเย
 อตฺตภาเว ปุราณทฺตียิกา ตาวตีสภาเว
 นิพฺพตฺติตฺวา ชาลินี นาม เทวธิดา
 อโหสิ. सा เถรํ โฉลกานิ
 ปฺริเยสมานํ ทิสฺวา เทรสทฺตฺตฺตฺตานิ
 จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 คเหตุวา “สจาหํ อิมานิ อิมินา
 นีหาเรน ทสฺสามิ, เถโร น
 กณฺหิสฺสตี”ติ จินฺนเตตฺตฺวา ตสฺส
 โฉลกานิ ปฺริเยสมานสฺส ปุโรโต
 เอกสมฺมิ สงฺการกฺฎ, ยถา เนสํ
 ทสนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 จเปสิ.

เถโร เตน มคฺเคน โฉลกปฺริเยสนํ
 จรนฺโต เตสํ ทสนฺตํ ทิสฺวา ว

๔. เรื่องพระอนรุทธเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเวฬุวัน ทรงปรารภพระอนรุทธ-
 เถระ ตรัสพระธรรมเทศนาว่า อาสวะ
 ของบุคคลใด ลีนไปแล้ว ดังนี้ เป็นต้น.

ความพิสดารว่า วันหนึ่ง พระเถระ
 มีจีวรเก่า แสวงหาจีวรที่กองหยากเยื่อ
 เป็นต้น. ภรรยาเก่าของพระเถระนั้น
 ในอัตภาพที่ ๓ แต่อัตภาพนี้บังเกิดเป็น
 เทพธิดา ชื่อว่าชาลินี ในภพดาวดึงส์.
 นางเทพธิดานั้น เห็นพระเถระกำลัง
 แสวงหาท่อนผ้าอยู่ ถือเอาผ้าทิพย์ ๓ ผืน
 ยาว ๑๓ ศอก กว้าง ๔ ศอก คิดว่า
 “ถ้าเรา จักถวายผ้าเหล่านี้โดยทำนองนี้
 ไชร์ พระเถระจักไม่รับ” จึงวางไว้
 บนกองหยากเยื่อแห่งหนึ่งข้างหน้าของ
 พระเถระผู้แสวงหาท่อนผ้าอยู่ โดย
 ประการที่เพียงชายของท่อนผ้าเหล่านั้น
 เท่านั้นปรากฏ.

พระเถระเที่ยวแสวงหาท่อนผ้าโดยทางนั้น
 เหลือบเห็นชายของท่อนผ้าเหล่านั้น จึง

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คเหตฺวา อากทฺตฺมาโน วุตฺตปฺปมาณานิ
 ทิพฺพทฺตฺสฺสานิ ทิสฺวา “อุกฺกฏฺจปิสฺกุลฺลํ
 วต อิทนฺ”ติ อาทาย ปกฺกามิ.
 อถสฺส จีวรกรณทิวเส สตฺถา
 ปณฺจสตฺถิกขุปริวาโร วิหารํ คนฺตฺวา
 นิสฺสิทฺติ. อสฺสิติมหาเถรานิ ตเถว
 นิสฺสิทฺติ. จีวรํ สิพฺเพตุํ มหาทสฺสปตฺ-
 เถโร มุเล นิสฺสิทฺติ, สารีปุตฺตตฺถเถโร
 มชฺฌเณ, อานนฺตตฺถเถโร อคฺเค นิสฺสิทฺติ.
 ภิกฺขุสํโฆ สุตฺตํ วฏฺฏเฐสิ. ตํ
 สตฺถา สฺวจิตฺตสฺสเก อาวุณฺโณ, มหา-
 โมคคฺคฺลฺลานตฺถเถโร เยน เยนตฺถโก,
 ตํ ตํ อุปเนนฺโต วิจริ.

เทวธิดานิ อนฺโตคฺคามํ ปวิสิตฺวา
 “โณนฺโต อยฺยสฺส โน อนฺนุทฺตฺถเถรสฺส
 จีวรํ กโรนฺโต สตฺถา อสฺสิติ-
 มหาสวากปริวุโต ปณฺจหิ ภิกฺขุสฺสเดหิ
 สทฺธิ วิหารเ นิสฺสิทฺติ, ยาคฺคฺคาทินิ
 อาทาย วิหารํ คจฺจนฺตา”ติ ภิกฺขุ
 สฺมาทเปสิ. มหาโมคคฺคฺลฺลานตฺถเถโรปิ
 อนฺตรรกตฺเต มหาชมฺพเปสิ อหริ.
 ปณฺจสตา ภิกฺขุ ชาทิตฺตํ ปริกฺขินฺ

หยิบเอาจตุมา เห็นผ้าทิพย์มีประมาณ
 ดังกล่าวแล้ว คิดว่า “ผ้านี้เป็นผ้าบังสุกุล
 อย่างเยี่ยมหนอ” จึงถือเอาแล้วก็หลีกไป.
 ภายหลังวันหนึ่ง ในวันกระทำจีวรของ
 พระเถระ พระศาสดา ผู้มีภิกษุ ๕๐๐
 รูปเป็นบริวาร เสด็จไปยังวิหารประทับ-
 นั่งแล้ว. ถึงพระมหาเถระ ๘๐ องค์ก็นั่ง
 เหมือนกันอย่างนั้นนั่นแล. พระมหา-
 กัสสปเถระนั่งอยู่ต้นเพื่อเย็บจีวร, พระ-
 สารีบุตรเถระนั่งอยู่ตรงกลาง, พระ-
 อานนทเถระนั่งอยู่สุดท้าย. ภิกษุสงฆ์
 กรอด้าย, พระศาสดาร้อยด้ายนั้นใน
 บ่วงเข็ม, พระมหาโมคคัลลานเถระ
 เทียนน้อมเอาวัตถุที่ต้องการเข้ามา.

ฝ่ายนางเทพธิดา เข้าไปภายใน
 บ้าน ชักชวน (ให้ถวาย) ภิกษาว่า
 “ท่านผู้เจริญทั้งหลาย พระศาสดาทรง
 กระทำจีวรแก่นุรุทธเถระผู้เป็นเจ้าของ
 เรา อันมหาสวาก ๘๐ องค์แหวดล้อมแล้ว
 ประทับนั่งในวิหาร พร้อมกับภิกษุ ๕๐๐
 รูป, พวกท่านจงถือเอาข้าวยาสูบเป็นต้น
 เข้าไปวิหาร”. ฝ่ายพระมหาโมคคัลลาน-
 เถระ นำขึ้นหว่าใหญ่มาในระหว่างภัตตร.

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นาสกุขิสฺส. สกโก จีวรกรรมภูฏาเน
ปริภณฺฑมกาสี, ภูมि อลฺลรตฺตก-
รสรณฺชิตา วิย อโหสิ.

ภิกขุหิ ปริภุตฺตาวเสสานํ ยาคุชชชก-
ภตฺตानํ มหาราสิ อโหสิ. ภิกขุ
อุชฺฌายีสุ “เอตฺตกานํ ภิกขุณฺ
กิ เอวํ พหุเกหิ ยาคุอาทีหิ, นนุ
นาม ปมาณํ สลฺลกุเชตฺวา
‘เอตฺตกนฺนาม อารถา’ติ ฅาตกา
จ อุปฺภูจกาจ จ วตฺตพฺพา สियฺ,
อนุรุทฺตเถโร อตฺตโน ฅาติ-
อุปฺภูจกานํ พหุภาวํ ฅาเปตฺกามา
มณฺเฒ’ติ.

อถ เน สตุถา “กิ ภิกฺขเว
กเถธา”ติ ปุจฺฉิตฺวา “ภนฺเต
อิทฺทนามา”ติ วุตฺเต “กิ ปน
ตุเมห ภิกฺขเว ‘อิทํ อนุรุทฺเธน
อาหาราปีตฺนุ’ติ มณฺเฒธา”ติ. “อาม
ภนฺเต”ติ. “น ภิกฺขเว มม ปุตฺโต
อนุรุทฺโธ เอวรูปํ วทตี, น หิ
ชีณาสวา ปจฺจยปฏิสํยุตฺตํ กถํ
กเถนฺติ, อยํ ปน ปิณฺฑปาโต
เทวตานุภาเวน นิพฺพตฺโต”ติ อนุสนฺธิ

ภิกษุ ๕๐๐ รูป ไม่อาจฉันให้หมดได้.
ท้าวสักกะ ได้ทำการประพรมในที่ทำ
จีวร, พื้นดินเป็นราวกะว่าย้อมด้วยน้ำครั่ง.

ข้าวต้มของเคี้ยวและข้าวสวย เหลือจาก
ภิกษุฉัน ได้เป็นกองใหญ่โต. พวกภิกษุ
โพนทะนาว่า “จะมีประโยชน์อะไร
สำหรับภิกษุมีประมาณเท่านี้ด้วยข้าวต้ม
เป็นต้น มากมายอย่างนี้, ภิกษุกำหนด
ประมาณแล้ว ฟังบอกญาติและอุปัฏฐาก
ว่า ‘พวกท่านจงนำเอาวัตถุซึ่งมีประมาณ
เท่านี้มา’, พระอนุรุทธเถระ คงจะ
ปรารถนาให้คนอื่นรู้ว่าตัวเองมีญาติและ
อุปัฏฐากมากมาย”.

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสถามภิกษุ
เหล่านั้นว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ
พูดเรื่องอะไรกัน?” เมื่อภิกษุทั้งหลาย
กราบทูลว่า “เรื่องซึ่งนี้ พระเจ้าข้า”
ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ก็พวกเธอสำคัญ
ว่า ‘พระอนุรุทธให้นำวัตถุนี้มาหรือ?’”.
ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า “อย่างนั้น
พระเจ้าข้า”. พระศาสดาตรัสว่า “ภิกษุ
ทั้งหลาย อนุรุทธบุตรของเรา ไม่กล่าว
คำเห็นปานนี้, ด้วยว่า พระชีณาสพ

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ขมฤตวา ฐมมํ เทเสนโต อิมํ ทั้งหลาย ไม่กล่าวถ้อยคำประกอบด้วย
 คากมาห ปัจจัย, แต่บิณฑบาตนี้เกิดขึ้นด้วย
 อานุภาพของเทวดา” เมื่อทรงสืบต่อ-
 อนุสนธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๙๓. “ยสฺสาสวา ปริกฺขีณา
 อาหาเร จ อนิสฺสิโต
 สุญฺญโต อนิมิตฺโต จ
 วิโมกฺโข ยสฺส โคจโร,
 อากาเสว สกฺกุนฺตานํ
 ปทนฺตสฺส ทฺรณฺวยนฺ”ติ.

๙๓. “อาสวะของบุคคลใดสิ้นแล้ว อนึ่ง
 บุคคลใด ไม่ติดอยู่ในอาหาร
 สุกฺตวิโมกข์ และอนิมิตวิโมกข์
 เป็นที่เที่ยวไปแห่งญาณของบุคคลใด
 รอยเท้าของบุคคลนั้นตามหาได้ยาก
 เหมือนรอยเท้าของฝูงนกในอากาศ
 ฉะนั้น”.

ตตฺถ ยสฺสาสวาติ ยสฺส จตฺตาโร
 อาสวา ปริกฺขีณา. อาหาเร จ
 อนิสฺสิโตติ อาหารสมิญฺจ ตณฺหา-
 ทิฏฺฐินิสฺสเยหิ อนิสฺสิโต. ปทนฺตสฺส
 ทฺรณฺวยนฺติ ยถา อากาเส
 คจฺจนฺตานํ สกฺกุนานํ “อิมสฺมิ
 จานเ ปาเทหิ อกฺกมิตฺวา คตา,
 อิทํ จานํ อูเรน ปหริตฺวา คตา,
 อิทํ สีเสน, อิทํ ปกฺเขหิ”ติ น
 สกฺกา ฅาตุํ, เอวเมว เอวรูปสฺส
 ภิกฺขุโน “นิริยปเทน วา คโต,
 ติรจฺจนโยนิปเทน วา”ติ อาทินา

บรรดาค่าเหล่านั้น คำว่า อาสวะ
 ของบุคคลใด ความว่า อาสวะ ๔ ของ
 บุคคลใดสิ้นไปแล้ว. คำว่า อนึ่งบุคคล
 ใดไม่ติดในอาหาร ความว่า ไม่ติดอยู่
 ในอาหารด้วยธรรมเป็นเครื่องติดคือ
 ตัณหาและทิฐิ. คำว่า รอยเท้าของ
 บุคคลนั้น ตามหาได้ยาก ความว่า
 ใคร ๆ ไม่อาจรู้ร่องรอยของฝูงนก ตัวยบิน
 ไปในอากาศว่า “ฝูงนกเอาเท้าทั้ง ๒
 ข้างเหยียบ เอาหน้าอกกระแทก เอาหัว
 ชน เอาปีกทั้ง ๒ ข้าง กระแทบที่นี้
 บินไปแล้ว” ฉะนั้น ใคร ๆ ไม่อาจชื่อ

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นายน ปกั ปณณาเปตุ
น สกุกาติ.

นาม เพื่อให้รู้รอยเท้าของภิกษุเห็นปานนั้น
โดยนัยมีว่า “ภิกษุนี้ ไปแล้วโดยที่
เป็นที่ไปคือนรก หรือไปแล้วโดยที่
เป็นที่ไปคือกำเนิดสัตว์เดียรัจฉานเป็นต้น
ฉนั้นนั้น เหมือนกัน”.

เทศนาวसानะ พหู โสตา-
ปตติผลาทีนิ ปาปุณีสูติ.

ในเวลาจบเทศนา ประชาชนเป็น
จำนวนมากบรรลุนิรมลมีโสดาปัตติผล
เป็นต้น.

อนรุทธเถระวตถุ จตตถุ.

เรื่องพระอนรุทธเถระที่ ๔ จบ.

๕. มหาภักจายนตฺเถรวตฺถุ

๙๔. ยสฺสินฺทฺริยานิ สมถฺกตฺตานิ
อสุสา ยถา สารณินา สุทฺนฺตา,
ปหฺนฺมานสุส อนาสวสุส
เทวาปี ตสฺส ปิหฺยนฺติ ตาทิโน.

๕. เรื่องพระมหากัจจายนเถระ

๙๔. อินทรีย์ทั้งหลาย ของภิกษุใด ถึง
ความสงบ เหมือนม้าอันนายสารถิ
ฝึกดีแล้ว ฉะนั้น แม่เหล่าเทพดา
ก็กระหิ้มต่อภิกษุนั้น ผู้ละมานะ
ได้แล้ว ไม่มีอาสวะ ผูกงที่.

๕. มหากัจจายนตเถรวตถุ

ยสุสินุทริยานีติ อิมั ฌมฺมเทสนั
 สตุถา ปุพฺพพาราเม วิหรนุโต
 มหากัจจายนตเถริ อารพฺภ กเถสิ.

เอกสมิ หิ สมเย สตุถา
 มหาปวารณาย มิคารมาตุ ปาสาทสฺส
 เหมฺจฺจา มหาสาวกปริวุโต นิสสิทฺติ.
 ตสมิ สมเย มหากัจจายนตเถโร
 อวนฺตีสฺสุ ชนฺปเทสฺสุ วิหรติ, โส
 ปนายสฺมา ทูโรโตปี อากนฺตฺวา
 ฌมฺมสฺสวณั ปคฺคณฺหาติเยว. ตสมฺมา
 มหาเถรา นิสสิทฺตฺวา มหากัจจายนต-
 เถรสฺส อาสนั จเปตฺวา นิสสิทฺติ.
 สกฺโก เทวราชา ทฺวิหิ เทวโลเกหิ
 เทวปริสาย สทฺธิ อากนฺตฺวา
 ทิพฺพคณฺธมาลาทีหิ สตุถารั ปุเชตฺวา
 จิโต มหากัจจายนตเถริ อทิสฺวา
 “กิณฺนุ โข มม อโยโย น
 ทิสฺสติ, สาธุ โข ปเนสฺส สเจ
 อากจฺเจยฺยา”ติ.

๕. เรื่องพระมหากัจจายนเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 บุพพาราม ทรงปรารภพระมหากัจจายน-
 เถระ ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า อินทรีย์
 ทั้งหลายของภิกษุใด ดังนี้ เป็นต้น.

ความพิสดารว่า สมัยหนึ่ง พระ-
 ศาสดา อันมหาสาวกแวดล้อมแล้ว
 ประทับนั่งภายใต้ปราสาทของมิการ-
 มารดา ในวันมหาปวารณา. สมัยนั้น
 พระมหากัจจายนเถระ อยู่ในอวันตีชนบท,
 ก็ท่านแม้มาจากที่ไกล ย่อมยกย่องการ
 พังกรรมนั้นเทียว. เพราะฉะนั้น
 พระมหาเถระ เมื่อจะนั่ง เว้นอาสนะไว้
 สำหรับพระมหากัจจายนเถระ จึงนั่ง.
 ท้าวสักกเทวราช เสด็จมาจากเทวโลก
 ทั้ง ๒ กับด้วยบริษัททั้ง ๒ ทรงบูชา
 พระศาสดาด้วยของหอมและดอกไม้อัน
 เป็นทิพย์เป็นต้น ประทับยืนอยู่แล้ว ไม่
 ทอดพระเนตรเห็นพระมหากัจจายนเถระ
 จึงทรงรำพึงว่า “เราไม่ได้เห็นพระผู้
 เป็นเจ้า เพราะเหตุอะไรหนอแล, ก็เป็น
 การดีนักแล ถ้าพระผู้เป็นเจ้านั้นพึงมา”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เถโรปี ดัมภณณเวว อากนุตวา ฝ่ายพระเถระ มาในขณะที่นั้นนั่นเอง
 อตตโน อาสเน นิสินฺนเมว อตตानं แสดงตนนั่งอยู่บนอาสนะของตนนั้นเทียว.
 ทสฺเสสิ. สกฺโก เถโร ทิสฺวา ท้าวสักกะทอดพระเนตรเห็นพระเถระ
 โคปุณฺเณสฺส ทพฺหํ คเหตฺวา “อาคโต แล้วจับที่ข้อเท้าไว้มัน ตรัสว่า “พระ
 ว เม อโยโย, อหํ อโยยสฺส ผู้เป็นเจ้าของเรามาแล้วเทียว, เราหวัง
 อากมนฺนเมว ปจฺจาสีสามี”ติ วตฺวา การมาของพระผู้เป็นเจ้าของท่านั้น” จึง
 เถรสฺส อุกฺโกหิ หตฺถเหหิ ปาทะ ทรงนวดเท้าทั้ง ๒ ข้าง ของพระเถระ
 สมฺพาทิตฺวา กนฺธมาลาทีหิ ปุชฺเชตฺวา ด้วยพระหัตถ์ทั้ง ๒ ทรงบูชาด้วยของหอม
 วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐจาสิ. และดอกไม้เป็นต้น ทรงไหว้แล้ว ได้ยิน

ณ ที่สุดข้างหนึ่ง.

ตํ กิริยํ ทิสฺวา ภิกฺขุ อชฺชฌายีสุ ภิกษุทั้งหลาย เห็นกิริยานั้นแล้ว ยกโทษ
 “สกฺโก มุขํ โอลฺลเกตฺวา สกฺกการํ ว่า “ท้าวสักกะ ทรงเห็นแก่หน้าทำ
 กโรติ, อวเสสมหาสาวกานํ เอวรूपิ สักการะ ไม่ทำสักการะเห็นปานนี้แก่
 สกฺกการํ อกริตฺวา มหากจฺจายนํ พระมหาสาวกที่เหลือ เห็นพระมหา-
 ทิสฺวา เวเคน โคปุณฺเณสฺส คเหตฺวา กัจจายนะแล้วรีบจับที่ข้อเท้า กล่าวว่
 ‘สาธุ วต เม อโยโย อาคโต, อหํ “ดีหนอ พระผู้เป็นเจ้าของเรามา เรา
 อโยยสฺส อากมนฺนเมว ปจฺจาสีสามี”ติ หวังการมาของพระผู้เป็นเจ้าของท่านั้น” แล้ว
 วตฺวา อุกฺโกหิ หตฺถเหหิ ปาทะ ทรงนวดเท้าทั้ง ๒ ข้างด้วยพระหัตถ์ทั้ง ๒
 สมฺพาทิตฺวา ปุชฺเชตฺวา วนฺทิตฺวา บูชาไหว้แล้ว ยิน ณ ที่สุดข้างหนึ่ง”.
 เอกมนฺตํ จิตฺ”ติ. สตฺถกา เตสํ พระศาสดา ทรงสดับถ้อยคำของภิกษุ
 กถํ สุตฺวา “ภิกฺขเว มม ปุตุเตน เหล่านั้น ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุ
 มหากจฺจายเนน สทิสฺสา อินฺทริเยสฺส ผู้คุ้มครองทวารในอินทริย์ เช่นกับด้วย
 กุตุตทวารานํ ภิกฺขุ เทวานํ มหากัจจายนะ บุตรของเรา เป็นที่รัก

ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปิยาเอวา”ติ วตฺวา อนุสนฺธิ ของเหล่าเทพดาที่เดียว” เมื่อทรงสืบต่อ
 มฏฺเฐตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ อนุสนฺธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า
 คากมมาห

๕๔. “ยสฺสินฺทฺริยานิ สมถฺกตานิ
 อสฺสา ยถา สารถินา สฺทฺนฺตา,
 ปหฺนฺมานสฺส อนาสวสฺส
 เทวาปิ ตสฺส ปิหฺยนฺติ ตาทิโน”ติ.

ตสฺสตุโก ยสฺส ภิกฺขุโน
 เจเกน สารถินา สฺทฺนฺตา อสฺสา
 วีย ฉ อินฺทฺริยานิ สมถํ ทนฺตภาวํ
 นิพฺพิเสวนภาวํ กตานิ, ตสฺส นววิธํ
 มานํ ปหาย จิตฺตฺตา ปหฺนฺมานสฺส
 จตฺนุํ อาสวานํ อภาเวน
 อนาสวสฺส. ตาทิโนติ ตาทิภาเว
 สณฺจิตสฺส ตถารูปสฺส เทวาปิ
 ปิหฺยนฺติ มนุสฺสาปิ ทสฺสนนฺจ
 อากมนนฺจ ปตฺถนฺติเยวาติ.

๕๔. “อินทรีย์ทั้งหลายของภิกษุใด ถึง
 ความสงบ เหมือนม้าอันนายสารถิ
 ฝึกดีแล้ว ฉะนั้น แม้เหล่าเทพดา
 ก็กระหิ้มต่อภิกษุนั้น ผู้ละมานะได้
 แล้ว ไม่มีอาสวะ ผู้คงที่”.

เนื้อความแห่งพระคาถานั้น ดัง
 ต่อไปนี้ อินทรีย์ ๖ ของภิกษุใด ถึงความ
 สงบคือความเป็นธรรมชาติฝึกดีแล้ว
 ได้แก่ ไม่มีความเสพผิดเหมือนม้าอันนาย
 สารถิผู้ฉลาดฝึกดีแล้ว, ต่อภิกษุนั้น
 ชื่อว่าผู้ละมานะได้แล้ว เพราะละมานะ
 ๕ อย่างได้แล้วดำรงอยู่ ชื่อว่าไม่มีอาสวะ
 เพราะไม่มีอาสวะ ๔. คำว่า ผู้คงที่
 ความว่า ทั้งเทวดาทั้งมนุษย์ ย่อม
 กระหิ้ม คือปรารถนาการเห็นและ
 การมาเท่านั้น ของภิกษุผู้เห็นปานนั้น
 ผู้ดำรงอยู่แล้วในภาวะผู้คงที่.

เทศนาว่าसानะ พหู โสตาปัตติ- ในเวลาจบเทศนา ชนเป็นอันมาก
 ผลาทีนิ ปาปุนิสฺสูติ. บรรลอรียผลมีโสตาปัตติผลเป็นต้น.
 มหากัจจายนตเถรวตฺถุ ปญฺจมี. เรื่องพระมหากัจจายนเถระที่ ๕ จบ.

๖. สารีปุตตตฤทธ

๔๕. ปจวิสม โน วิรุชฌติ
อินทขีลุปโม ตาทิ สุปุพโต
รหโทว อเปตกทุกโม,
สัสสารา น ภวนุติ ตาทิโน.

๖. เรื่องพระสารีบุตรเถระ

๔๕. ภิกษุใด เสมอด้วยแผ่นดิน มี
เสาเชือกเป็นเครื่องเปรียบ คงที่
มีวัตรงาม ย่อมไม่ผิดแปลก เพียง
ดังห้วงน้ำ ปราศจากเปือกตม,
สงสารทั้งหลาย ย่อมไม่มีแก่ภิกษุ
นั้น ผู้คงที่.

๖. สารีปุตตตฤณวตถุ

ปจวิสม โนติ อิม ฌมมเทสนัน
 สตถา เขตวเน วิหรนุโต
 สารีปุตตตฤณวตถุ อารพภ กถสิ.

เอกสมิ หิ สมเย อายสฺมา
 สารีปุตโต วุฏฺฐวสฺโส จาริกัง
 ปกุกมิตฺตกาโม ภควนฺตํ อापฺจุจฺฉิตฺวา
 วนฺทิตฺวา อตฺตโน ปรีวาเรน
 สทฺธิ นิกฺขมิ. อญฺเวยปี พหู
 ภิกฺขุ เถโร อนฺนุจฺฉิสฺสุ. เถโร จ
 นามโคตฺตวเสน ปญฺญาเยมานเ ภิกฺขุ
 นามโคตฺตวเสน กถตฺวา นีวตฺเตติ.
 อญฺเวยโร นามโคตฺตวเสน อปากโก
 ภิกฺขุ “อโห วต มํปี นามโคตฺตวเสน
 ปกุกนฺหนโต กถตฺวา นีวตฺเตยฺยา”ติ
 จินฺตสิ.

เถโร มหาภิกฺขุสํฆสฺส อนฺตเร ตัง
 น สลฺลภฺเขสิ. โสปี “อญฺเวย วิย
 ภิกฺขุ มํ น ปกุกนฺหาตี”ติ เถเร
 อาฆาตํ พนฺธิ.

๖. เรื่องพระสารีบุตรเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภพระสารีบุตรเถระ
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า ภิกษุใด
 เสมอด้วยแผ่นดิน เป็นต้น.

ความพิสดารว่า สมัยหนึ่ง ท่าน
 พระสารีบุตรออกพรรษาแล้ว ปรารภนา
 จะหลีกจาริกไป ทูลอ้อลาพระผู้มีพระภาค
 ทวายบังคมแล้วออกไปพร้อมกับบริวาร
 ของตน. ภิกษุเป็นจำนวนมากแม้เหล่าอื่น
 ตามส่งพระเถระแล้ว. ก็พระเถระพูดกับ
 ภิกษุทั้งหลายผู้ปรากฏด้วยอำนาจชื่อและ
 โคตร โดยระบุชื่อและโคตร แล้วให้กลับ.
 ภิกษุผู้ไม่ปรากฏ ด้วยอำนาจแห่งชื่อและ
 โคตร รูปใดรูปหนึ่ง คิดว่า “พุทโธหนอ
 พระเถระพึงยกย่องพูดคุยกับเราบ้าง
 ด้วยสามารถแห่งชื่อและโคตรแล้วพึงให้
 กลับ”.

พระเถระไม่ได้กำหนดถึงท่านในระหว่าง
 ภิกษุสงฆ์เป็นจำนวนมาก. ภิกษุเมื่อนั้น
 ผูกอาฆาตในพระเถระว่า “พระเถระ
 ไม่ยกย่องเรา เหมือนภิกษุเหล่าอื่น”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เถรสฺสปี สงฺฆาภิกฺกณฺโณ ตสฺส
 ภิกฺขุโน สริริ์ ผุสฺสิ. เตนาปี
 อาฆาตํ พนฺธิเยว. โส “อิทาณิ
 เถโร วิหารูปจาร์ อติภฺกนฺโต
 ภวิสฺสตี”ติ ฌตฺวา สตฺถาร์
 อุปสงฺกมิตฺวา “อายสฺมา มํ ภนฺเต
 สาริปฺตฺโต ‘ตุมหากํ อคฺคสาวโกมฺหี’ติ
 กณฺณสํขลึ ภินฺทนฺโต วิย ปหริตฺวา
 อขมาเปตฺวา ว จาริกํ ปกฺกนฺโต”ติ
 อาห. สตฺถา เถโร ปกฺโกสาเปสิ.

ตสฺมี ขณฺเ มหามาโมคคฺลฺลานตฺเถโร
 จ อานนฺตฺเถโร จ จินฺเตสฺสุ
 “อมุหากํ เขฏฺฐกภาตฺรา อิมสฺส
 ภิกฺขุโน อุปฺปหฺมภาวํ สตฺถา โน
 น ชานาติ, สีหนาทํ ปน
 นทาเปตฺกาโม ภวิสฺสตี, ปริสฺ
 สนฺนิปาเตสฺสามา”ติ. เต กุญฺจิกหตฺถา
 ปรีเวณทวารานิ วิวริตฺวา “อภิกฺ-
 กมถายสฺมนฺโต, อิทาณิ อายสฺมา
 สาริปฺตฺโต ภควโต สมฺมุขา สีหนาทํ

มฺมสังฆาภึ แม้ของพระเถระถูกต้องสรีระ
 ของภิกษุณั้น. แม้เพราะเหตุนั้น เธอก็
 ผูกอาฆาตนั้นเทียว. ภิกษุณั้นรู้ว่า “บัดนี้
 พระเถระจักล่วงอุปจารวิหาร” ดังนี้
 แล้วเข้าไปเฝ้าพระศาสดากราบทูลว่า
 “พระเจ้าข้า ท่านสารีบุตรสำคัญว่า
 ‘เราเป็นอัครสาวกของพระองค์’ ติ
 ข้าพระองค์เหมือนทำลายหมวกหู ไม่
 ขอโทษข้าพระองค์แล้วหลีกจาริกไป”.
 พระศาสดารับสั่งให้เรียกพระเถระมาหา
 แล้ว.

ในขณะนั้น พระมหาโมคคัลลาน-
 เถระและพระอานันทเถระ คิดว่า “พระ-
 ศาสดา ไม่ทรงทราบว่าพี่ชายของเรา
 ไม่ได้ทำร้ายภิกษุนี้ ก็หาไม่, แต่
 พระองค์จักทรงมีพระประสงค์จะให้
 พระเถระบันลือสีหนาท, เราจักให้บริษัท
 ประชุมกัน”. พระเถระทั้ง ๒ รูปนั้น
 มีลูกกุญแจอยู่ในมือ เปิดประตูบริเวณ
 กล่าววว่า “ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย จงถอย
 ออกไป บัดนี้ท่านสารีบุตร จักบันลือ

๑ ฉ. กณณสขลึ.

นทิสฺสตี”ติ มหาภิกขุสงฺฆํ สนฺนิปาเตสฺสุ.

เถโรปิ อากนฺตฺวา สตฺถารํ
วณฺทิตฺวา นิสฺสีทิ. อถ นํ สตฺถา
ตมตฺถํ ปุจฺฉิ.

เถโร “นายํ ภิกขุ มยา ปหฺนฺว”ติ
อวตฺวา อตฺตโน คุณฺถกํ กถนฺโต
“ยสฺส นฺน ฆนฺเต กายเ กายคตา
สตี อนฺุปฏิจิตา อสฺส, โส อิศ
อณฺเฑตรํ สพฺรหมจารี อาสชฺช
อปฺปฏินิสฺสชฺช จาริกํ ปกฺกเมยฺยา”ติ
วตฺวา “เสยฺยถาปิ ฆนฺเต ปจฺวิยํ
สฺจิปิ นิกฺขิปนฺติ, อสฺจิปิ
นิกฺขิปนฺตี”ติอาทินา นเยน อตฺตโน
ปจฺวิสมจิตฺตตณฺจ อาโปเตโชวาโย-
รโชหฺรณฺจณฺฑาลกุมารกอุสภจฺฉินฺ-
วิสาณสมจิตฺตตณฺจ อหิกฺกนฺปาทินา
วีย อตฺตโน กายเณ อฏฺฐิยนณฺจ
เมทกถาลิกา วีย อตฺตโน กายสฺส
ปรีหฺรณณฺจ ปกาเสสิ. อิมานิ จ
ปน นวหิ อฺปมาหิ เถเร อตฺตโน
คุณฺถ กถนฺเต นวสฺปิ วาเรสฺสุ

สีหนาทเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระ-
ภาค” ยังภิกษุสงฆ์เป็นจำนวนมากให้
ประชุมกันแล้ว.

ฝ่ายพระเถระมาแล้ว ถวายบังคมพระ-
ศาสดาแล้วนั่ง. ลำดับนั้น พระศาสดา
ตรัสถามความนั้นกับพระเถระ.

พระเถระไม่กราบทูลทันทีว่า “ข้า-
พระองค์ไม่ได้ทำร้ายภิกษุนี้” เมื่อจะ
กล่าวถ้อยคำพรรณนาคุณของตน จึง
กราบทูลว่า “พระเจ้าข้า สตีไปแล้วใน
กาย อันภิกษุใดเข้าไปตั้งไว้แล้วในกาย
ภิกษุนั้นกระทบกระทั่งสรรพหฺมจารี(บุคคล
ผู้มีปกติประพฤติธรรมเพียงดั่งธรรมแห่ง
พรหมร่วมกัน) รูปใดรูปหนึ่ง ในศาสนานี้
ไม่สละคืน(ไม่ขอโทษ) ฟิงหลักจาริก
ไปแน่” แล้วประกาศความที่ตนมีจิต
เสมอด้วยแผ่นดิน ความที่ตนมีจิตเสมอ
ด้วยน้ำไฟลมผ้าเครื่องเช็ดธุลีเด็กจันฑาล
และโคอุสภะตัวมีเขาหัก ความอึดอัด
ด้วยกายของตน เหมือนซากศพงูเป็นต้น
และการบริหารกายของตน เหมือน
ภาชนะมันข้น โดยนัยมีว่า “บุคคล
ย่อมทิ้งของสะอาดบ้าง ของไม่สะอาดบ้าง

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุทกปริยนต์ กตวา มหาปจวี กมปิ.

ลงบนแผ่นดิน พระเจ้าข้า แม้นใจ”
เป็นต้น. ก็แล เมื่อพระเถระกล่าวคุณ
ของตน ด้วยอุปมา ๙ เหล่านี้ แผ่นดินใหญ่
ไหวจนถึงที่สุดน้ำในวาระแม่ทั้ง ๙.

รโฆทรณจณฺทาลกุมารกเมทกถาลิโก-
ปมานํ ปน อาหารณกาล
ปุกุชชนภิกขุ อสฺสูนิ สณฺจาเรตุ
นาสกุขิสฺสุ. ชีณาสวานํ ฌมฺมสฺเวโค
อุทปาที.

ก็ในเวลานำอุปมาด้วยผ้าเช็ดธุลี เด็ก
จันทาล ภาชนะมันข้น ภิกษุผู้เป็น
ปุถุชนไม่อาจอดกลั้นน้ำตาไว้ได้. พระ-
ชีณาสพเกิดกรรมสังเวช.

เถเร อตฺตโน คุณํ กณฺเฑเตยว
อพฺภาจิกุชนภิกขุโน สกฺลสรีเร ทาโห
อุปฺปชฺชชฺ. โส ตาวเทว ภควโต
ปาเทสุ นิปตฺติจฺวา อภฺยตฺตพฺภกฺขานโทสํ
ปกาสเสตฺวา อจฺจยํ เทเสสิ. สตฺถา
เถโร อามนฺเตตฺวา “สาริปฺุตฺต
ขมาหิ อิมสฺสุ โมฆปฺุริสฺสุส โทสํ
ยาวสฺสุ สตฺตธา มุฑฺธา น
ผลิสฺสุสตี”ติ อาห.

เมื่อพระเถระ กล่าวคุณของตนอยู่
นั่นเอง ความเร่าร้อนในสรีระทั้งสิ้น
ก็เกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้กล่าวดู. ภิกษุนั้น
หมอบลงแทบพระบาทของพระผู้มีพระ-
ภาคทันที ประกาศโทษเพราะการกล่าวดู
ด้วยคำไม่เป็นจริงแล้วแสดงโทษ. พระ-
ศาสดาตรัสเรียกพระเถระมาหา ตรัสว่า
“สารีบุตร เธอจงยกโทษให้แก่โมฆบุรุษ
นี้เสีย トラบเท่าที่ศีรษะของเขาจักไม่
แตกออกเป็น ๗ เสียง”.

เถโร อุกฺกุฏิกํ นิสฺสิทฺติจฺวา อณฺชลิ
ปคฺคยฺห “ขมามํ ฆนฺเต ตสฺสุ
อายสฺมโต, ขมตุ จ เม โทสํ

พระเถระนั่งกระโหย่งประนมมือ กราบ-
ทูลว่า “พระเจ้าข้า ข้าพระองค์
ขอขมาโทษ ต่อท่านผู้มีอายุนั้น และ

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อายุสมา, สเจ มยหํ โทโส อตถิติ”ติ
 อาห. ภิกขุ กถยีสฺส “ปัสสณิกทานิ
 อาวุโส เถรสฺส อโนมคฺคณตฺตํ,
 เอวรูปสฺส นาม มุสาวาทน
 อพฺภาจิกฺขณกสฺส ภิกขุโน อฺปริ
 อปฺปมตฺตกมฺปิ โกปํ วา โทสํ วา
 อกตฺวา สยเมว อุกฺกฏิกํ นิสิตฺตฺวา
 อณฺชลี ปคฺคยฺห ขมาเปตี”ติ.

สตฺถา ตํ กถํ สุตฺวา “ภิกฺขเว กิ
 กถเณ”ติ ปุจฺจติฺวา “อิทฺนฺนาม
 ภาณเต”ติ วุตฺเต “น ภิกฺขเว
 สกฺกา สาริปุตฺตสทิสฺสานํ โกปํ วา
 โทสํ วา อฺปฺปาเทตฺตํ, มหาปจฺวิสทิสํ
 ภิกฺขเว อินฺทขีลสทิสํ ปสนฺนอฺทก-
 รทสทิสณฺจ สาริปุตฺตสฺส จิตฺตน”ติ
 วตฺวา อนฺุสนฺธิ ฆฏฺเฏตฺวา ฐมฺมํ
 เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

๙๕. “ปจฺวิสโม โน วิรุชฺฌติ
 อินฺทขีลูปโม ตาทิ สฺพพฺโต

ท่านผู้มีอายุ จงยกโทษให้ข้าพระองค์,
 ถ้าว่าข้าพระองค์มีโทษไซ้”. ภิกษุ
 ทั้งหลายกล่าวว่า “ผู้มีอายุ บัดนี้ ท่าน
 ทั้งหลาย จงดุความที่พระเถระมีคุณไม่
 ต่ำช้า, ท่านไม่ทำความโกรธหรือความ
 ประทุษร้ายแม้มีประมาณน้อยในเบื้องบน
 ของภิกษุผู้กล่าวต่ด้วยมุสาวาท ชื่อเห็น
 ปานนั้น ตัวเองนั้นแหละ นั่งกระโหย่ง
 ประคองอัญชลีให้ภิกษุนั้นขอโทษ”.

พระศาสดาทรงสดับถ้อยคำนั้นแล้ว
 ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ
 พุดเรื่องอะไรกัน” เมื่อภิกษุทั้งหลาย
 กราบทูลว่า “เรื่องชื่อนี้ พระเจ้าข้า”
 ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย ใคร ๆ ไม่อาจ
 ให้ความโกรธหรือความประทุษร้ายเกิด-
 ขึ้นแก่ภิกษุทั้งหลายผู้เชื่อกับสารีบุตร
 ภิกษุทั้งหลาย จิตของสารีบุตรเป็น
 เหมือนกับแผ่นดินใหญ่ เสาเขื่อนและ
 ห้วงน้ำลึกที่ใส” เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิ
 แสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๙๕. “ภิกษุใด เสมอด้วยแผ่นดิน มี
 เสาเขื่อนเป็นเครื่องเปรียบคงที่ มี

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

รหโทว อเปตกททุโม,
 สัสสารา น ภวนุติ ตาทิโน”ติ.

วัตรงาม ย่อมไม่ผิดแปลก เพียงดัง
 ห่วงน้ำปราศจากเปลือกตม, สงสาร
 ทั้งหลาย ย่อมไม่มีแก่ภิกษุ
 ผู้คงที่”.

ตสฺสสตฺโต ภิกฺขเว ยถา
 ปจฺฉิยํ สุจฺฉินิ คณฺฐมาลาทีนึปิ
 นิภฺขิปนฺตฺติ อสุจฺฉินิ มุตฺตกรีสาทินึปิ
 ปภฺขิปนฺตฺติ,

เนื้อความแห่งพระคาถานั้น ดังนี้
 ภิกษุทั้งหลาย คนทั้งหลายทั้งของ
 สะอาดมีของหอมและดอกไม้เป็นต้นบ้าง
 ของไม่สะอาดมีมูลและกรีสบ้าง บน
 แผ่นดิน,

ตถา นกรทฺวาเร นิชาตํ อินฺทขีลํ
 คามทารกาทโย โอมุตฺตนฺตฺติปิ,
 โอหนฺตฺติปิ, อปเร ปน ตํ
 คณฺฐมาลาทีนึ สกฺกโรนฺตฺติ, ตตฺถ
 ปจฺฉิยา วา อินฺทขีลสฺส วา เหนว
 อนฺุโรโร อุกฺปชฺชติ, น วิโรโร,
 เอวเมว ยวายํ ชีณาสโว ภิกฺขุ
 อฏฺฐหิ โลกธมฺเมหิ อกมฺปิยภาเวน
 ตาทิ วตฺตานํ สุนฺทรตาย สุพฺพโต,
 โส “อิมะ มํ จตฺตุหิ ปจฺจเยหิ
 สกฺกโรนฺตฺติ, อิมะ มํ น สกฺกโรนฺตฺติ”ติ,
 สกฺกการณฺจ กโรนฺเตสฺส สกฺกการณฺจ
 อกโรนฺเตสฺส เหนว อนฺุรุชฺชติ, โน
 วิรุชฺชติ, อถโข ปจฺฉิสโม จ

อนึ่ง คนทั้งหลายมีเด็กชาวบ้านเป็นต้น
 ย่อมถ่ายปัสสาวะรดบ้าง ถ่ายอุจจาระรด
 บ้าง ซึ่งเสาเชือกที่ฝังไว้ที่ประตูพระนคร
 แต่คนเหล่านี้ย่อมสักการะเสาเชือกนั้น
 ด้วยของหอมและดอกไม้เป็นต้น, ใน
 เพราะเหตุนั้น แผ่นดินหรือเสาเชือกไม่
 เกิดความยินดียินร้าย จันใด, ภิกษุผู้
 ชีณาสพ ชื่อว่าผู้คงที่ เพราะไม่หวั่นไหว
 ด้วยโลกธรรม ๘ ชื่อว่าผู้มีวัตรงาม
 เพราะวัตรทั้งหลายงาม เมื่อชนทั้งหลาย
 ทำและไม่ทำสักการะ ย่อมไม่ยินดีไม่
 ยินร้ายว่า “คนเหล่านี้สักการะเรา
 คนเหล่านี้ไม่สักการะเรา ด้วยปัจจัย ๔”,
 โดยที่แท้ ท่านเป็นผู้เสมอด้วยแผ่นดิน

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อินทขีลุปโม เอว จ โหติ. ยถาปี และเปรียบด้วยเสาเขื่อน ฉะนั้นนั้นแล.
 อปคตกทุมโม รหโท ปสนุโนทโก ห้วงน้ำปราศจากเปือกตม ก็เป็นน้ำใส
 โหติ เอว อปคตกิเลสตาย แม้นั้นใด ภิกษุผู้ขีณาสนั้น ชื่อว่า
 รากกทุมมาทีหิ อปคตกทุมโม ผู้ปราศจากกิเลสเพียงตั้งเปือกตมด้วยกิเลส
 วิปฺปสนุโน ว โหติ. ตาทิโนติ ตสฺส เพียงตั้งเปือกตมมีรากะเป็นต้น เพราะ
 ปน เอวรูปสฺส สุกตีกุคฺคตีสฺส ตนปราศจากกิเลส ย่อมเป็นผู้ผ่องใส
 สํสรวณเสน สํสารา นาม น ฉะนั้น. คำว่า ผู้คงที่ ความว่า
 โหนฺตฺติ. ชื่อว่าสงสาร ด้วยสามารถท่องเที่ยวไป
 ในสุคติและทุกคติ ย่อมไม่มีแก่ภิกษุนั้น
 คือเห็นปานนั้น.

เทสนาวसानเน นว ภิกฺขุ-
 สหสฺसानิ สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
 ปาปฺปณีสฺสูติ.

ในเวลาจบเทศนา ภิกษุ ๙ พันรูป
 บรรลุอรหัตผลพร้อมด้วยปฏิสัมภिता.

สาริปุตฺตตฺตเถรวตฺตํ ฉนฺจ.

เรื่องพระสารีบุตรเถระที่ ๖ จบ.

๗. โกลัมพีวาสิทธิ์สุตเถรวตฺถุ

๗๖. สนฺตฺตสฺส มนํ โหติ
 สนฺตา วาจา จ กมฺมญฺจ
 สมฺมทญฺญา วิมุตฺตสฺส
 อุปสนฺตสฺส ตาทิโน.

๗. เรื่องโกลัมพีวาสิทธิ์สุตเถระ

๗๖. ใจของพระชีณาสพนัน ผู้หลุดพ้น
แล้ว เพราะรู้ชอบ ผู้สงบแล้ว
ผู้คงที่เป็นธรรมชาติสงบแล้ว วาจา
และการงานก็สงบ.

๗. โกสมพิวาสีตีสตเถรวตฺตฺ

สนฺตฺนตฺตฺส มนํ โหตีตี อิมํ
 ฌมฺมเทสนํ สตฺถา เขตวเน วิหรนฺโต
 ตีสฺตฺเถรสฺส สามเณรํ อารพฺภ
 กเถสิ.

เอโก กิร โกสมพิวาสี กุลปฺตฺโต
 สาสเน ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐปสมฺบโท
 “โกสมพิวาสีตีสฺตฺเถโร”ติ ปณฺณายิ.
 ตสฺส โกสมพิยํ วุฏฺฐวสฺสสฺส
 ปฏฺฐาโก ติจีวรณฺเจว สปิปีผาณิตฺตฺจ
 อหริตฺวา ปาทมฺุเล จเปสิ. อถ นํ
 เถโร อาห “กิมิทํ อฺุปาสกา”ติ.
 “นนุ มยา ภนฺเต ตฺตฺเมห วสฺสํ
 วาสิตา, อมฺุหากณฺจ วิหาเร
 วุฏฺฐวสฺสา อิมํ ลากํ ลภนฺติ, คณฺุหค
 ภนฺเต”ติ. “โหตุ อฺุปาสก, น มยฺหํ
 อิมินา อตฺุโก”ติ. “กิกการณา
 ภนฺเต”ติ.

๗. เรื่องโกสมพิวาสีตีสตเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในเขตวัน
 ทรงปรารภสามเณรของพระตีสตเถระ
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า ใจของพระ-
 จีณาสพนั่น สงบแล้ว เป็นต้น.

ดังได้สดับมา กุลบุตรชาวเมือง
 โกสมพีคนหนึ่ง บรรพชาในพระศาสนา
 ได้อุปสมบทแล้ว ปราภฏชื่อว่า “พระ-
 โกสมพิวาสีตีสตเถระ”. เมื่อพระเถระ
 อยู่จำพรรษาในกรุงโกสมพี อุปัฏฐาก
 นำไตรจีวร เนยใส และน้ำอ้อย มา
 วางไว้ที่ใกล้เท้า. ลำดับนั้น พระเถระ
 กล่าวกับอุปัฏฐากนั้นว่า “อุบาสก
 นี้ะไร?”. อุปัฏฐากกล่าวว่า “ท่านครับ
 ผมนิมนต์ท่านให้อยู่จำพรรษามีใช่หรือ ?
 ก็พวกภิกษุผู้อยู่จำพรรษาในวิหารของ
 พวกผม ย่อมได้ลาภนี้ ขอท่านจงรับ
 เกิดชอบ” พระเถระกล่าวว่า “ช่างเกิด
 อุบาสก ฉันไม่มีความต้องการด้วยลาภ
 นี้”. อุปัฏฐาก กล่าวว่า “เพราะเหตุไร
 ครับท่าน ?”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“มม สนฺติเก กปฺปิยการโก
 สามเณโรปิ นตฺถิ อารุโส”ติ. “สเจ
 ภาณเต กปฺปิยการโก นตฺถิ, มม
 ปุตุโต อยฺยสฺส สนฺติเก สามเณโร
 ภาวิสฺสตี”ติ. เถโร อธิวาเสสิ.
 อุปาสโก สตุตฺตาสฺสิกํ อตฺตโน ปุตุตํ
 เถรสฺส สนฺติกํ เนตฺวา “อิมํ
 ปพฺพาเชตา”ติ อทาสิ. อถสฺส
 เถโร เกเส เตเมตฺวา ตจฺปญฺจกํ
 กมฺมฏฺจานํ ทตฺวา ปพฺพาเชสิ. โส
 ชุรคฺเคยฺว สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
 ปาปฺปนิ.

เถโร ตํ ปพฺพาเชตฺวา
 อหุตฺตมาสํ ตตฺถ วสิตฺวา “สตุถารํ
 ปสฺสิสฺสสามิ”ติ สามเณรํ ภาณฺทกํ
 คาหาเปตฺวา คจฺฉนฺโต อนฺตรามคฺเค
 เอกํ วิหารํ ปาวิสิ. สามเณโร
 อุปชฺฌายสฺส เสนาสนํ คเหตฺวา
 ปฏิชคฺคิ. ตสฺส ตํ ปฏิชคฺคนฺตสฺเสว
 วิกาโล ชาโต, เตน อตฺตโน
 เสนาสนํ ปฏิชคฺคิตฺถํ นาสกฺขิ.

พระเถระกล่าวว่า “แม้สามเณรผู้เป็น
 กปป์ยการก ในสำนักของเรา ก็ไม่มี
 ท่านผู้มีอายุ”. อุปัฏฐากกล่าวว่า
 “ท่านขอรับ ถ้าไม่มีกปป์ยการกไซ้,
 ลูกของผมจักเป็นสามเณร ในสำนัก
 ของพระผู้เป็นเจ้า”. พระเถระรับแล้ว.
 อุบาสกนำบุตรของตนมีอายุ๗ ขวบ ไปยัง
 สำนักของพระเถระ ได้มอบถวายว่า
 “ขอพระคุณเจ้าให้เด็กนี้บวชเถิด”. ลำดับ
 นั้น พระเถระชุบผมของเจ๊กนั้นให้เปียก
 แล้วให้ตจปัญจกัมมัฏฐาน ให้บวชแล้ว.
 เด็กนั้น บรรลุอรหัตผล พร้อมด้วย
 ปฏิสัมภิตา ในเวลาปลงผมเสร็จนั่นเอง.

พระเถระ ครั้นให้เด็กนั้นบวชแล้ว
 อยู่ในที่นั้นตลอดถึงเดือน คิดว่า “จัก
 เข้าเฝ้าพระศาสดา” จึงให้สามเณรถือเอา
 สิ่งของไปอยู่ เข้าไปยังวิหารหลังหนึ่งใน
 ระหว่างทาง. สามเณรถือเอาเสนาสนะ
 ของพระอุปัชฌาย์ จัดแจงแล้ว. เมื่อ
 สามเณรนั้น จัดแจงเสนาสนะนั้นอยู่นั้น
 นั้นเที่ยว หมดเวลาพอดี, เพราะเหตุนี้
 สามเณรไม่ได้โอกาสเพื่อจัดเสนาสนะ
 สำหรับตน.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อก นั อุปฏฐานเวลา ย อาคนตุวา
 นิสินนุ เถโร ปุจฺฉิ “สามเณร
 อตฺตโน วสนฏฺฐานัน ปฏฺิษคฺคิตนุ”ติ.
 “ภนฺเต ปฏฺิษคฺคิตุํ โอกาสํ
 นาลตฺตณฺ”ติ. “เตนหิ มม
 วสนฏฺฺฐานเณยว วส, ทฺกฺขํ
 อาคนตฺกฏฺฺฐานเ พหิ วสิตฺนุ”ติ ตํ
 คเหตุว ว เสนาสนํ ปาวิสฺสิ. เถโร
 ปน ปุฏฺฺชโน นิปนฺนมตฺโตยว นิทฺทํ
 โอกฺกมิ. โส สามเณโร จินฺเตสิ
 “อชฺช เม อุปชฺชฎายเณ สทฺธิ ตติโย
 ทิวโส เอกเสนาสเน วสนตฺสฺส,
 สเจ นิปชฺชิตฺวา นิทฺทายิสฺสามิ,
 เถโร สหเสยฺยํ อापชฺชเชยฺย,
 นิสินฺนโก ว วิตฺตินาเมสฺสามิ”ติ.

อุปชฺชฎายสฺส มณฺจกสฺส สมฺมเป
 ปลลฺงกํ อากุชิตฺวา นิสินฺนโก ว
 รตฺติ วิตฺตินาเมสิ. เถโร ปจฺจฺสุกาลเ
 ปจฺจฺจฺฎาย “สามเณรํ นิกฺขมาเปตฺตุ
 วฏฺฏติ”ติ มณฺจกปลฺเส จิตํ วิชฺณี
 คเหตุว วิชฺณีปตฺตกสฺส อคฺเคน
 สามเณรสฺส กฏฺสวรกํ ปหริตฺวา

ลำดับนั้น พระเถระถามสามเณรผู้มา
 ในเวลาอุปฏฐากนั่งแล้วว่า “สามเณร
 เธอจัดแจงที่อยู่ สำหรับตนแล้วหรือ?”.
 สามเณรเรียนว่า “ผมยังไม่ได้โอกาส
 เพื่อจะจัด ขอรับ”. พระเถระกล่าวว่า
 “ถ้าอย่างนั้น เธอจงอยู่ในที่อยู่ของเรา
 เกิด การอยู่ในภายนอกในที่แห่งอาคันตฺกะ
 ลำบาก” แล้วพาเอาสามเณรเข้าไปยัง
 เสนาสนะ. ส่วนพระเถระเป็นปุถุชน
 พอนอนเท่านั้นก็หลับ. สามเณรนั้น
 คิดว่า “เราอยู่ในเสนาสนะเดียวกัน
 กับด้วยอุปชฌาย์ ๓ วันเข้าวันนี้แล้ว,
 ถ้าเราจักนอนหลับไชร้, พระเถระ
 ฟังต้องสหเสยยาบติ (ต้องอาบติเพราะ
 นอนรวมกัน) เรานั่งอยู่เดียว จักให้
 กาลล่วงไป”.

สามเณรนั่งกู่บัลลังก์(นั่งขัดสมาธิ) ไกล-
 เตียงอุปชฌาย์ ให้ราตรีล่วงไป. พระ-
 เถระลุกขึ้นในเวลาใกล้รุ่งคิดว่า “ให้
 สามเณรออกไป จึงจะสมควร” จึงจับ
 พัดที่วางอยู่ข้างเตียงเอาปลายใบพัด
 ตีเสื่อลำแพนของสามเณร ยกพัดขึ้น
 กล่าวว่า “สามเณรจงออกไปข้างนอก”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทวารุจิราเนว ปรีทหิ. อถสฺส พหุหิ
 “อรหา”ติ วุจฺจมานสฺส เอวฺ เจตโส
 ปรีวิตกฺโก อุตฺปาที “เย โข เกจิ
 โลเก อรหนฺโต วา อรหตฺตมคฺคํ
 วา สฺมาปฺนฺนา, อหํ เตสํ
 อณฺเวยโร”ติ. อถสฺส ปุราณสาโลหิตา
 เทวตา เอวฺ จินฺเตสิ.

ปุราณสาโลหิตาติ ปุพฺเพ เอกโต
 กตสมณธมฺมา. ปุพฺเพ กิร กสฺสป-
 ทสพลสฺส สาสเน โอสกฺกมาเน
 สามณฺเวยาทินํ วิปฺปการํ ทิสฺวา
 สตฺต ภิกฺขุ สํเวคปฺปตฺตา “ยาว
 สาสนสฺส อนฺตรธานํ น โหติ,
 ตาว อตฺตโน ปติฏฺฐํ กสิสฺสามา”ติ
 สฺวณฺณเจตียํ วนฺทิตฺวา อรณฺณ
 ปรีฏฺฐา เอกํ ปพฺพตํ ทิสฺวา “ชีวิเต
 สาลยา นีวตฺตนฺตุ, นีราลยา อิมํ
 ปพฺพตํ อภิรุหนฺตุ”ติ วตฺวา นิสฺเสณี
 พนฺธิตฺวา สพฺเพปี ตํ ปพฺพตํ
 อภิรุยฺห นิสฺเสณี ปาเตตฺวา
 สมณธมฺมํ กริสฺสุ.

ของเราก็จักเสื่อม” จึงนุ่งผ้าเปลือกไม้
 เท่านั้น. ลำดับนั้น เมื่อคนเป็นจำนวน-
 มากกล่าวว่า “เป็นพระอรหันต์” เขาเกิด
 ความปริวิตกแห่งใจอย่างนี้ว่า “เราเป็น
 พระอรหันต์องค์ใดองค์หนึ่งบรรดาพระ-
 อรหันต์ หรือผู้บรรลุอรหัตมรรคในโลก
 รูปใดรูปหนึ่ง”. ครั้งนั้น เทวดาผู้เป็น
 สายโลหิตในกาลก่อนของเขา คิดแล้ว
 อย่างนี้.

คำว่า ผู้เป็นสายโลหิตกันในกาล
 ก่อน ได้แก่ผู้มีสมณธรรมกระทำร่วมกัน
 ในชาติก่อน. ได้ยินว่า ในกาลก่อน เมื่อ
 พระศาสนาของพระศัพททรงพระนาม
 ว่ากัสสปะ เสื่อมลง ภิกษุ ๗ รูป เห็น
 อาการแปลกประหลาดของบรรพชิตมี
 สามเณรเป็นต้น ถึงความสังเวช พากัน
 คิดว่า “พวกเราจักทำที่พึ่งแก่ตน
 トラบเท่าที่ศาสนายังไม่อันตรธานไป”
 ไหว้เจตีย์ทองแล้วเข้าป่าเห็นภูเขาสูงหนึ่ง
 กล่าวว่า “คนผู้ยังมีความหวังโยในชีวิต
 จงกลับไป ผู้หมดความหวังโย จงขึ้น
 ภูเขานี้” แล้วพาดบันได แม้ทั้งหมด
 ขึ้นภูเขานั้นผลักบันไดให้ตกไป บ่าเพื่อย
 สมณธรรม.

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เตสุ สัมมตเถโร เอกเรตตะตาทิกุกเมเนว
 อรหตฺตํ ปาปฺพนํ. โส อโนตตตทเห
 นาคลตาทนฺตกฏฺฐํ ขาทิตฺวา อุตฺตร-
 กุรุโต ปิณฑปาทํ อahrtiva เต
 ภิกฺขุ อ่าห “อ่าวุโส อิทํ ทนฺตกฏฺฐํ
 ขาทิตฺวา มุขํ ฐวิตฺวา อิมํ
 ปิณฑปาทํ ปริภุญฺชถา”ติ. “กึ ปน
 ฆนฺเต อเมหฺหิ เอวํ กตฺติกา กตฺตา
 โย ปจฺมํ อรหตฺตํ ปาปฺพนาติ,
 เตนาภตํ ปิณฑปาทํ อวเสสา
 ปริภุญฺชิสฺสนฺตํ”ติ. “โน เหนฺตํ
 อ่าวุโส”ติ. “เตนหิ สเจ มยฺปิ
 ตุมฺเห วย วิเสสํ นิพฺพตฺเตยฺยาม,
 สยํ อahrtiva ภุญฺชิสฺสามา”ติ น
 อิจฺฉิสฺสุ. ทุตฺติยทิวเส ทุตฺติยตฺเถโร
 อนาคามิผลํ ปาปฺพนํ.

โสปี ตเถว ปิณฑปาทํ อahrtiva
 อิตเร นิมนฺเตสิ. เต เอวมาหํสุ
 “กึ ปน ฆนฺเต อเมหฺหิ เอวํ
 กตฺติกา กตฺตา ‘มหาเถเรน อ่าหตํ
 ปิณฑปาทํ อภุญฺชิตฺวา อนฺตฺเถเรน

บรฺรดาภิกฺขุเหล่า่นั้น พระสังฆเถระ
 โดยลวงไปราตรีเดียวเท่านั้นก็บรฺรล
 อรหัตผล. พระเถระนั้น เคี้ยวไม้ชำระฟัน
 ชื่อนาคลดา ที่สระอโนดาต นำ
 บิณฑบาตมาจากอุตรกุรุทวีป กล่าวกับ
 ภิกฺขุเหล่า่นั้นว่า “ผู้มีอายุ พวกท่าน
 เคี้ยวไม้ชำระฟันนี้ บ้วนปาก จงฉัน
 บิณฑบาตนี้”. ภิกฺขุทั้งหลายกล่าวว่า
 “ท่านขอรับ ก็พวกกระผมทำกตติกากัน
 ไว้อย่างนี้ว่า ‘ภิกฺขุใดบรฺรลอรหัตผล
 ก่อนเขา ภิกฺขุที่เหลือจักฉันบิณฑบาตที่
 ภิกฺขุนั้นนำมาแล้วหรือ’. พระเถระ
 กล่าวว่า “ก็ข้อนั้นไม่มีหรอกผู้มีอายุ”.
 ภิกฺขุทั้งหลายกล่าวว่า “ถ้าอย่างนั้น
 ถ้าว่า แม้พวกผมพึงให้คุณวิเศษบังเกิด
 เหมือนกับท่านไซ้ร พวกผมเองจักนำ
 มาฉัน” จึงไม่ปรารถนาแล้ว. ในวันที่ ๒
 พระเถระรูปที่ ๒ บรฺรลอนาคามิผล.

พระเถระเมื่อนั้น นำบิณฑบาตมา นิมนต์
 ภิกฺขุนอกนี้ เหมือนอย่างนั้น. ภิกฺขุ
 เหล่า่นั้น กล่าวอย่างนี้ว่า “ท่านขอรับ
 ก็พวกผมทำกตติกากันอย่างนี้ว่า ‘พวกผม
 จักไม่ฉันบิณฑบาตที่พระมหาเถระนำมา

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาหตํ ภูณฺชิสฺสามา”ติ.

“โน เหตํ อาวุโส”ติ. “เอวํ สนฺเต
 ตุมฺเห วย มยฺปิ วิเสสํ นิพฺพตฺเตตฺวา
 อตฺตโน ปุริสกาเรน ภูณฺชิตุํ
 สกฺโกนฺตา ภูณฺชิสฺสามา”ติ น
 อิจฺฉิสฺส. เตสฺส อรหตฺตํ ปตฺโต ภิกฺขุ
 ปรีนิพฺพายี. อนาคามี พุรฺหมโลก
 นิพฺพตฺติ, อิตเร ปญฺจ วิเสสํ
 นิพฺพตฺเตตฺตุํ อสกฺโกนฺตา สฺสฺสฺสิตฺวา
 ปรีสฺสฺสฺสิตฺวา สตฺตเม ทิวเส กาลํ
 กตฺวา เทวโลก นิพฺพตฺตา อิมสฺมี
 พุทฺธบุปฺปาเท ตโต จีตฺวา ตตฺถ
 ตตฺถ กุลมเรสฺส นิพฺพตฺติสฺส. เตสฺส
 เอโก ปุกฺกฺสาติ ราชา อโหสิ, เอโก
 กุมารกสฺสโป, เอโก ทวารุจิรีย,
 เอโก ทพฺโพ มลฺลปฺตฺโต, เอโก
 สภียะ ปรีพฺพาชโกติ. ตตฺถ โย
 โส พุรฺหมโลก นิพฺพตฺตภิกฺขุ ตํ
 สนฺธาเยตํ วุตฺตํ “ปุราณสาโลหิตา
 เทวตา”ติ.

แล้ว จักฉันบิณฑบาตที่พระอนุเถระ
 นำมาหรือ”.

พระเถระรูปที่ ๒ กล่าวว่า “ก็ข้อนั้น
 ไม่มีหรอกผู้มีอายุ”. ภิกษุทั้งหลาย
 กล่าวว่า “เมื่อเป็นเช่นนั้น แม้พวกผม
 ให้คุณวิเศษบังเกิด เหมือนท่าน อาจฉัน
 ด้วยความพยายามของบุรุษของตน
 จักฉัน” ไม่ปรารถนาแล้ว. บรรดา
 ภิกษุเหล่านั้น ภิกษุผู้บรรลุอรหัตผล
 ปรีนิพพานแล้ว. ภิกษุผู้เป็นพระอนาคามี
 บังเกิดในพรหมโลก. ภิกษุ ๕ รูปนอกนี้
 ไม่อาจให้คุณวิเศษเกิดขึ้น ชุบผอมแล้ว
 ในวันที่ ๗ มรณภาพ บังเกิดในเทวโลก
 ในพุทฺธบุปฺปาเท จุตฺแล้วจากเทวโลกนั้น
 บังเกิดในเรือนตระกูลนั้น ๆ. บรรดาคน-
 เหล่านั้น คนหนึ่งได้เป็นพระราชา ทรง
 พระนามว่าปุกฺกฺสาติ, คนหนึ่งได้เป็น
 พระกุมารกสฺสปะ, คนหนึ่งได้เป็น
 พระทวารุจิรียะ, คนหนึ่งได้เป็นทพฺพ-
 มลฺลบุตร, คนหนึ่งได้เป็นปรีพฺพาชกชื่อ
 สภียะแล. บรรดาภิกษุเหล่านั้น คำว่า
 “เทวตาผู้เป็นสายโลหิตในกาลก่อน” นั้น

.....

.....ตสฺส พุรหุมนฺ เอตทโหสิ
 “อโย มยา สทฺธิ นิสฺเสณิ
 พนฺธิตฺวา ปพฺพตฺ อภิริหิตฺวา
 สมณธมฺมํ อกาสิ, อิทานิ อิมํ
 สทฺธิ คเหตฺวา จรฺนฺโต วินฺสฺเสยฺย,
 สํเวเชสฺสามิ นนฺ”ติ. อถ นํ
 อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาห “เนว โข ตฺวํ
 พาหิย อรหา, นาปิ อรหตฺตมคฺคํ
 สมาปนฺโน, สาปิ เต ปฏฺิปทา
 นตฺถิ, ยาย ตฺวํ อรหา วา อสิ,
 อรหตฺตมคฺคํ วา สมาปนฺโน”ติ.

พาหิโย อากาเส จตฺวา กถเณตํ
 มหาพุรหฺมานํ โอลฺเกตฺวา จินฺตฺเตสิ
 “อโห ภาริยํ กมฺมํ กตํ, อหํ
 ‘อรหฺมฺหิ’ติ จินฺตฺเตสิ, อยญฺจ มํ ‘น
 ตฺวํ อรหา, นาปิ อรหตฺตมคฺคํ
 สมาปนฺโน’ติ วทฺติ, อตฺถิ นฺ โข
 โลเก อญฺเวย อรหา”ติ. อถ นํ
 ปุจฺฉิ “อตฺถิ โทจิ เอตฺรหิ โลเก
 เทวเต อรหา วา อรหตฺตมคฺคํ วา
 สมาปนฺโน”ติ. อถสฺส เทวตา

ท่านกล่าวหมายเอาภิกษุผู้บังเกิดใน
พรหมโลก.

พรหมนั้น ได้มีความคิดนี้ว่า
 “บุรุษนี้พาดบันไดขึ้นภูเข เขา ได้บำเพ็ญ
 สมณธรรมกับด้วยเรา, บัดนี้ยึดถือลัทธินี้
 เทียวไป ฟังฉิบหาย, เราจักยังเขาให้
 ส่วงเวช”. ลำดับนั้น พรหมเข้าไปหา
 บุรุษนั้น กล่าวอย่างนี้ว่า “พาหิยะ
 ท่านไม่ได้เป็นพระอรหันต์หรือ ทั้ง
 อรหัตมรรคท่านก็ยังไม่ได้บรรลุ, ท่าน
 ไม่มีปฏิบัติเป็นเหตุเป็นพระอรหันต์
 หรือบรรลุอรหัตมรรค”.

พาหิยะแลดูมหาพรหมผู้ยืนกล่าวอยู่ใน
 อากาศ คิดว่า “ตายแล้ว เราทำ
 กรรมหนักเสียแล้ว เราคิดว่า ‘เป็น
 พระอรหันต์’ แต่มหาพรหมนี้ กล่าวกับ
 เราว่า ‘ท่านไม่ได้เป็นพระอรหันต์ แม้
 อรหัตมรรคท่านก็ยังไม่ได้บรรลุ’, พระ-
 อรหันต์อื่นในโลกมีอยู่หรือหนอแล”.
 ลำดับนั้น เขาถามมหาพรหมนั้นว่า
 “พระอรหันต์ หรือผู้บรรลุอรหัตมรรค
 ไร ๆ ในโลกเดี๋ยวนี้ มีไหม ? ท่าน

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาจิภิ “อดุติ พาทิย อุตฺตเรสุ
ชนปเทสุ สาวตฺติ นาม นครํ, ตตฺถ
โส ภควา เอตฺรหิ วิหฺรติ อรหํ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ, โส หิ พาทิย
อรหาเจว อรหตฺตาย จ ชมฺมํ
เทเสตี”ติ.

พาทิโย รตฺติภาเค เทวตฺตาย กถํ
สุตฺวา สํวึคฺคมาณโส ตํขณณฺเวย
สุปฺปารกา นิภฺขมิตฺวา เอกฺรตฺติวาเสน
สาวตฺติ อคมาสิ. สพุพํ วิสโยชนสติกํ
มคฺคํ เอกฺรตฺติวาเสนเอว อคมาสิ.
คจฺจนฺโต จ ปน เทวตฺตานุภาเวน
คโต. “พุทฺธานุภาเวนา”ติปิ วทฺหติเยว.
ตสฺมี ปน ขณฺเ สตฺถา สาวตฺติ
ปิณฺฑทาย ปวิฏฺโจะ โหติ.

โส ภูตฺตปาทฺราเส กายาลสิย-
วิโมจนฺตฺตาย อพฺโภกาเส จงฺกมฺนฺเต
สมฺพุทฺธเส ภิกฺขุ “กหํ เอตฺรหิ
สตฺถา”ติ ปุจฺฉิ. ภิกฺขุ “สาวตฺติ

เทพตา”. ลำดับนั้น เทวดาบอกแก่เขา
ว่า “พาทิยะ มีพระนครชื่อว่าสาวตฺติ
ในอุตรชนบท, พระผู้มีพระภาคอรหันต-
สัมมาสัมพุทธเจ้า นั้น ประทับอยู่ในเมือง
สาวตฺติ นั้นในกาลบัดนี้, พาทิยะ ก็
พระผู้มีพระภาคนั้นเป็นพระอรหันต์ด้วย
นั้นเทียว ทรงแสดงธรรมเพื่อความเป็น
พระอรหันต์ด้วย”.

พาทิยะฟังถ้อยคำของเทวดา ใน
ตอนกลางคืน เศร้าสลดใจ ออกจาก
ท่าเรือชื่อสุปฺปารกะ ในขณะนั้นนั่นเอง
ได้ไปเมืองสาวตฺติ โดยพักแรมคืนเดียว.
เขาได้เดินทางไกลถึง ๑๒๐ โยชน์ ทั้งหมด
โดยพักค้างคืนเดียวเท่านั้น. ก็แล
เมื่อไปก็ไปด้วยอำนาจเทวดา. อาจารย์
บางพวกกล่าวว่า “ไปด้วยอนุภาพ
ของพระพุทธเจ้า” บ้าง. ก็ในขณะนั้น
พระศาสดา เสด็จเข้าไปบิณฑบาต
ยังเมืองสาวตฺติ.

พาทิยะนั้น ทามภิกษุหลายรูปผู้ฉัน
อาหารเช้าแล้วเดินจงกรมอยู่ในที่กลางแจ้ง
เพื่อต้องการจะปลดเปลื้องความเกียจคร้าน
ทางกายว่า “เดี๋ยวนี้ พระศาสดา

ปิณฑทาย ปวิฏโจ”ติ วตฺวา ตํ
 ปุจฺฉิสฺสุ “ตฺวํ ปน กุโธ อากโธสิ”ติ.
 “สุปฺปารกโธ อากโธมฺหิ”ติ. “กทา
 นิกฺขนฺโธสิ”ติ. “หิโย สายํ
 นิกฺขนฺโธมฺหิ”ติ. “ทฺุโรโธสิ อากโธ,
 นิสฺสีท ตาว, ปาทะ ฐะวิตฺวา
 เตเลน มกฺเขตฺวา โถกํ วิสุสมฺมาหิ,
 อากตกาเส สตุถารํ ทกฺขิสฺสุสฺสี”ติ.

“อหํ ฆนฺเต สตุถุ วา อตุตโน
 วา ชีวิตนฺตฺรายํ น ชานามิ,
 เอกฺรตฺเตเนวมฺหิ กตฺถจฺจิ อฏฺจตฺวา
 อนิสฺสีทิตฺวา วิสโยชนสติกํ มคฺคํ
 อากโธ, สตุถารํ ปสฺสุตฺวา ว
 วิสุสมฺมิสฺสามิ”ติ.

โส เอวํ วตฺวา ฐรฺมานรุโป
 สาวตฺถิ ปวิสิตฺวา ภควนฺตํ อโนปมาย
 พุทฺธสิริยา ปิณฑทาย จรนฺตํ ทิสฺวา
 “จิสฺสุสํ วต เม โคตโม สมฺมา-
 สมฺพุทฺโธ ทิฏฺฐโจ”ติ ทิฏฺฐฏฺฐานโธ

ประทบอยู่ที่ไหน?”. ภิกษุทั้งหลาย
 กล่าวว่า “พระองค์เสด็จบิณฑบาต
 ยังกรุงสาวัตถี” แล้วถามเขาว่า “ก็คุณ
 มาจากไหนเล่า?”. พาทิยะกล่าวว่า
 “ผมมาจากท่าเรือชื่อสุปปารกะ”. ภิกษุ
 ทั้งหลายถามว่า “คุณออกไปเมื่อไร?”.
 พาทิยะกล่าวว่า “ผมออกไปตอนเย็น
 วันวาน”. ภิกษุทั้งหลายกล่าวว่า
 “คุณเดินทางมาไกล จงนั่งลงก่อน,
 จงล้างเท้าทาน้ำมันแล้วพักผ่อนสักเล็ก-
 น้อย, คุณจักเห็นพระศาสดาในเวลา
 พระองค์เสด็จมา”.

พาทิยะกล่าวว่า “ท่านขอรับ ผมไม่รู้
 อันตรายแห่งชีวิตของพระศาสดาหรือของ
 ตัวเอง, ผมไม่ได้ยืนไม่ได้นั่งในที่ไหน ๆ
 เดินทางมาไกลถึง ๑๒๐ โยชน์ โดย
 คินเดียวเท่านั้น เห็นพระศาสดาเสียก่อน
 จึงจักพักผ่อน”.

พาทิยะนั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว มีท่าทาง
 รีบร้อนเข้าไปเมืองสาวัตถี เห็นพระผู้มี
 พระภาคเสด็จเที่ยวบิณฑบาตด้วยพุทธสิริ
 หาอะไรเปรียบเทียบไม่ได้ คิดว่า
 “น่านักหนอ เราได้เห็นพระโคดม

ปฏิจา โอนตสรีโร คนตวา
 อนนตวิถิยํ ปณจปฺปติภูจิตน วนฺทิตวา
 โคปฺพเกสุ ทพฺหํ คเหตฺวา เอวมาห
 “เทเสตุ เม ฆนฺเต ฆควา ฆมฺมํ,
 เทเสตุ สุกฺโต ฆมฺมํ, ยํ มมฺส
 ทิฆรตฺตํ หิตาย สุขาย จา”ติ.
 อถ นํ สตุถา “อกาโล ตาว
 พาหิย, อนนตวิถิ ปวิภูจิมฺหิ
 ปินฺทายา”ติ ปฏิกฺขิปี.

สัมมาสัมพุทธเจ้า” แล้วน้อมตัวลงตั้งแต่
 ที่อันตนเห็นแล้ว ไปถวายบังคมด้วย
 เบญจางคประดิษฐ์ในระหว่างถนน จับ
 ที่ข้อพระบาททั้ง ๒ ไว้อย่างมั่น กราบทูล
 อย่างนี้ว่า “พระเจ้าข้า ขอพระผู้มี-
 พระภาค จงแสดงธรรมแก่ข้าพระองค์
 ขอพระสுகตเจ้าจงแสดงธรรมซึ่งจะเป็นไป
 เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพระองค์
 สิ้นกาลนาน”. ที่นั้น พระศาสดาทรง
 ห้ามเขาว่า “พาหิยะ ไม่ใช่เวลาที่
 เหมาะสมก่อน เราเข้าไประหว่างถนน
 เพื่อบิณฑบาต”.

ตํ สตุถวา พาหิโย “ฆนฺเต
 สํสาเว สํสรนฺเตน กวฬิงการาหาโร
 น อลทฺธปฺพุโพ, ตุมฺหากํ วา
 มยฺหํ วา ชีวิตนฺตรายํ น ชานามิ,
 เทเสถว เม ฆมฺมนฺ”ติ. สตุถา
 ทฺติยํปี ปฏิกฺขิปีเยว. เอวํ กิรฺสฺส
 อโหสิ “อิมฺสฺส มํ ทิฏฺฐกาลโต
 ปฏิจา สกฺลสรีรํ นินฺตฺรํ ปิตฺติยา
 อชฺโฆตฺถตํ โหติ, พฺลวปีติเวโค
 ฆมฺมํ สตุถวาปี น สกฺขิสฺสติ
 ปฏิวิชฺฌิตฺตํ, มชฺฌตฺตฺตฺเพกฺขาย ตาว

พาหิยะฟังคำนั้นแล้วกราบทูลว่า
 “พระเจ้าข้า คนผู้ท่องเที่ยวไปในสงสาร
 ไม่เคยได้กฬิงการาหาร(อาหาร คือ
 คำข้าว)ก็หาไม่ได้ ข้าพระองค์ ไม่รู้
 อันตรายแห่งชีวิตของพระองค์หรือของตัว
 ข้าพระองค์ ขอพระองค์จงแสดงธรรม
 แก่ข้าพระองค์นั้นเถียว”. แม้ครั้งที่ ๒
 พระศาสดาก็ทรงห้ามเหมือนกัน. ได้ยิน
 ว่า พระศาสดาได้ทรงมีพระดำริอย่างนี้
 ว่า “ตั้งแต่กาลที่พาหิยะนี้เห็นเรา สรีระ
 ทั้งสิ้นถูกปีติท่วมทับตลอดกาลติดต่อกัน

ติฏฺฐตุ, เอกเรตฺเตเนว วิสโยชนสตุ
มคฺคํ อากตตฺตฺตา ทฺรโถปิสุส พฺลวา,
โสปี ตาว ปฏิปฺสฺสมฺภตฺตุ”ติ. ตสฺมา
ทฺวิภตฺตุ ปฏิภิปิตฺวา ตติยฺปี
ยาจิโต อนฺตรวិถิยํ จิตฺว “ตสฺมาติห
พาหิย เอวํ สิภฺขิตพฺพํ ‘ทิฏฺฐเจ
ทิฏฺฐมตฺตํ ภวิสฺสตี”ติอาทินา นเยน
ธมฺมํ เทเสสิ.

คนผู้มีความเร็วแห่งปีติ อันมีกำลัง
ถึงฟังธรรมแล้วจักไม่อาจแทงตลอดได้,
เขาจึงตั้งอยู่ในอุเบกขาคือความเป็นกลาง
ก่อน, แม้ความกระวนกระวายของเขา
มีกำลัง เพราะเดินทางมาถึง ๑๒๐ โยชน์
โดยคืบเดียวเท่านั้น, แม้ความกระวน-
กระวายนั้น จงระงับไปก่อน”. เพราะ
ฉะนั้น พระองค์ทรงห้ามถึง ๒ ครั้ง
แม้ในครั้งที่ ๓ ถูกเขาอ่อนวอนแล้ว
ประทับยืนอยู่ในระหว่างถนน แสดงธรรม
โดยมีนัยว่า “พาหิยะ เพราะเหตุนั้น
เธอพึงศึกษาในศาสนานี้โดยนัยว่า ‘เมื่อ
เราเห็นรูปแล้ว รูปจักเป็นเพียงเราเห็น
แล้ว เป็นต้น”.

โส สตฺถุ ธมฺมํ สุนฺนโตเยว
สพฺพาสเว เขเปตฺวา สห
ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิ.
ตาวทเว ปน ภควนฺตํ ปพฺพชฺชํ
ยาจิ. “ปริปฺนฺณเต ปตฺตจิวฺรณ”ติ
ปฺภุโจ “น ปริปฺนฺณ”ติ อาห.
อถ นํ สตฺถา “เตนหิ ปตฺตจิวฺร
ปริเยส่าหิ”ติ วตฺวา ปกฺกามิ.

พาหิยะนั้น ฟังธรรมของพระศาสดาอยู่
นั้นเทียว ยังอาสวะทั้งปวงให้สิ้นแล้ว
บรรลู่อรหัตผลพร้อมด้วยปฏิสัมภิทา. ก็
เขาทูลขอบรรพชาแก่พระศาสดา ใน
ทันทีนั้นเอง. เขาถูกพระศาสดาตรัสถาม
ว่า “เธอมีบาตรและจีวรครบแล้วหรือ?”
กราบทูลว่า “ยังไม่ครบ”. ที่นั้น
พระศาสดาตรัสกับเธอว่า “ถ้าอย่างนั้น

โส กิร วิสตีวสุสสหัสสานิ
 สมณธมมํ กโรนโต “ภิกขุณา นาม
 อตฺตโน ปจฺจเย ลภิตฺวา อณฺเฏ
 อโนโลเกตฺวา สยํ ยเว ปริภุชชิตฺ
 วฏฺฐตี”ติ เอกภิกขุโนปิ ปตฺเตน วา
 จิวเรน วา สงฺคหํ นากาสิ. เตนสฺส
 “อิทฺธิมยํ ปตฺตจิวรํ น อุปฺปชิสฺสตี”ติ
 ญตฺวา เอหิภิกขุภาเวเน ปพฺพชฺช
 นาทาสิ. ตมฺปิ ปตฺตจิวรํ
 ปรีเยสฺमानเมว เอกา ยกฺขิณี
 เชนฺรุเปเน อากนฺตฺวา วามอรุมฺหิ
 ปหริตฺวา ชีวิตฺกฺขยํ ปาเปสิ.

สตฺธา ปิณฺฑทาย จริตฺวา กตภตฺตกิจฺโจ
 สมฺพหุเลหิ ภิกขุหิ สทฺธิ นิกฺขมฺนโต
 พาทิยสฺส สรีรํ สงฺการมฺจฺจเน ปติตฺ
 ทิสฺวา ภิกขุ อาณาเปสิ “ภิกฺขเว
 เอกสฺมี เกหฺทฺวาเร จตฺวา มณฺจกํ
 อาหาราเปตฺวา อิทํ สรีรํ นครโต
 นีหริตฺวา ฌาเปตฺวา ญปํ กโรธา”ติ.

เธอจงแสวงหาบาตรและจีวร” แล้ว
 เสด็จหลีกไป.

ได้ยินว่า พระพาทิยะนั้นบำเพ็ญ
 สมณธรรมถึง ๒ หมื่นปี คิดว่า
 “ธรรมดาภิกษุได้ปัจจัยด้วยตนแล้ว ไม่
 คำนึงถึงคนอื่น ฉันทองเท่านั้น จึงจะ
 สมควร” จึงไม่ได้กระทำการสงเคราะห์
 แม้แก่ภิกษุรูปหนึ่งด้วยบาตรหรือจีวร.
 เพราะเหตุนั้น พระศาสดาทรงทราบ
 “บาตรและจีวรอันสำเร็จด้วยฤทธิ์ จักไม่
 เกิดขึ้น” จึงไม่ได้ประทานการบรรพชา
 ด้วยความเป็นเอหิภิกขุแก่เธอ. ยักษิณี
 คนหนึ่ง แปลงเพศเป็นแม่โคนมมา ขวิด
 แม่พาทิยะนั้นผู้แสวงหาบาตรและจีวรอยู่
 นั้นเที่ยวเข้าที่ขาอ่อนข้างซ้าย ให้ถึง
 ความสิ้นชีวิต.

พระศาสดา เสด็จเที่ยวบิณฑบาต ทรง
 ทำภักติกเสร็จแล้วเสด็จออกไปพร้อมกับ
 ภิกษุหลายรูป ทรงเห็นสรีระของพาทิยะ
 นั้นตกอยู่ที่กองขยะ ตรัสสั่งภิกษุทั้งหลาย
 ว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอยืนอยู่ที่
 ประตูเรือนด้านหนึ่งให้นำเตียงมา นำ
 สรีระนี้ออกจากพระนคร ฌาปนกิจแล้ว

ภิกขุ ตถา กรีสฺส, กตฺวา จ ปน
 วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถารํ อุปสงฺกมิตฺวา
 อตฺตนา กตฺกิจฺจํ อารโหเจตฺวา ตสฺส
 อภิสมฺปรายํ ปุจฺฉิสฺสุ.

อก เหนฺสํ ภควา ตสฺส
 ปรีนินฺพพฺตภาวํ อากิจฺฉิตฺวา “เอตทคฺคํ
 ภิกฺขเว มม สวากานํ ภิกฺขุณฺ
 ฆิปฺปาภินฺณานํ, ยทิทํ พาทฺธิโย
 ทารุจฺฉิโย”ติ. เอตทคฺเค จเปสิ.

อก นํ ภิกฺขุ ปุจฺฉิสฺสุ “ภนฺเต
 ตฺมุเห ‘พาทฺธิโย ทารุจฺฉิโย อรหตฺตํ
 ปตฺโต’ติ วเทถ, กทา โส อรหตฺตํ
 ปตฺโต”ติ.

“มม ฐมฺมํ สุตกาเล ภิกฺขเว”ติ.
 “กทา ปนสฺส ตฺมุเหหิ ฐมฺโม
 กถิตฺวา”ติ. “ปีนฺททาย จรณฺเตน
 อนฺตรวีนฺทิตฺยํ จตฺวา”ติ. “อุปฺปมตฺตโก
 ภนฺเต ตฺมุเหหิ อนฺตรวีนฺทิตฺยํ จตฺวา
 กถิตฺตมฺโม, กถํ โส ตาวตฺตเกน
 วิเสสํ นินฺพพฺตเตสิ”ติ. อก เหน
 สตฺถา “ภิกฺขเว มม ฐมฺมํ ‘อุปฺป
 วา พหุ วา’ติ มา ปมฺินาถ

จงสร้างสถูป”. ภิกษุทั้งหลายทำตาม
 พระดำรัสสั่งนั้น, ก็แลครั้นกระทำแล้ว
 ไปวิหาร เข้าไปเฝ้าพระศาสดา
 กราบทูลกิจที่ตนกระทำ แล้วทูลถามถึง
 ภาพหน้าของพาทิยะนั้น.

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสบอกว่า
 พาทิยะนั้นปรีนินพพานแล้ว แก่ภิกษุ-
 เหล่านั้น ทรงตั้งไว้ในเอตทคค่ว่า “ภิกษุ
 ทั้งหลาย พาทิยทารุจฉิยะเป็นเลิศกว่า
 ภิกษุผู้เป็นสาวกของเราผู้ตรัสรู้เร็ว”.
 ลำดับนั้น ภิกษุทั้งหลายทูลถามพระผู้มี
 พระภาคนั้นว่า “พระเจ้าข้า พระองค์
 ตรัสว่า ‘พาทิยทารุจฉิยะ บรรลุอรหัต
 แล้ว’ เขาบรรลุอรหัตผลในกาลไร?”.

พระศาสดาตรัสว่า “ในเวลาฟังธรรม
 ของเรา ภิกษุทั้งหลาย”. ภิกษุทั้งหลาย
 ทูลถามว่า “ก็พระองค์ตรัสธรรมแก่เขา
 เมื่อไร?”. พระศาสดาตรัสว่า “เรา
 เมื่อเที่ยวไปปิดบาต ยืนอยู่ระหว่างถนน
 กล่าวธรรมแก่เขา”. ภิกษุทั้งหลาย
 ทูลถามว่า “ธรรมอันพระองค์ประทับยืน
 อยู่ระหว่างถนน ตรัสแล้ว มีประมาณ
 น้อย พระเจ้าข้า เขายังคุณวิเศษ

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อนเนกานปิ หิ คากาสาหสุสานิ
 อนตฺถนิสฺสิตานิ น เสยฺโย,
 อตฺถนิสฺสิตํ ปน เอกมฺปิ คากาปทํ
 เสยฺโย”ติ วตฺวา ออนุสนฺธิ ฆมฺเวตฺวา
 ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คากมาห

ให้บังเกิดด้วยธรรมมีประมาณเท่านี้ได้
 อย่างไร?”. ที่นั่น พระศาสดาตรัสกับ
 ภิกษุเหล่านั้นว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ
 อย่างนับธรรมของเราว่า ‘น้อยหรือมาก’
 คากาพหนึ่ง แม้มีจำนวนมาก ไม่อาศัย
 ประโยชน์ก็ไม่ประเสริฐ แต่บทคากาแม้
 บทเดียวที่อาศัยประโยชน์ประเสริฐกว่า”
 เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม
 ตรัสพระคากานี้ว่า

๑๐๑. “สหัสสมปิ เจ คากา
 อนตฺถปทสญฺหิตา,
 เอกํ คากาปทํ เสยฺโย,
 ยํ สุตฺวา อุปสมฺมตฺติ”ติ.

๑๐๑. “หากว่าคากาที่ไม่ประกอบด้วยบท
 ที่เป็นประโยชน์แม้ตั้งพัน, บทคากา
 บทเดียวที่บุคคลฟังแล้ว ย่อมสงบได้
 ประเสริฐกว่า (คากาที่ประกอบด้วย
 บทไม่เป็นประโยชน์แม้ตั้งพัน)”.

ตตฺถ เอกํ คากาปทนฺตติ
 “อุปฺปมาโท อมตํ ปทํ ๗เปฯ ยถา
 มตา”ติ เอวรูปา เอกา คากापิ
 เสยฺโยติ อตฺถโก. เสสํ ปุริมนเยเนว
 เวทิตพฺพํ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า บทแห่ง
 คากาบทหนึ่ง ความว่า แม้คากา ๑
 บทหนึ่ง เห็นปานนี้ว่า “ความไม่ประมาท
 เป็นทางไม่ตาย ฯลฯ เหมือนคนตาย
 แล้ว” ประเสริฐกว่า. คำที่เหลือพึงทราบ
 โดยนัยก่อนนั้นเทียว.

เทสนาวसानะ พหู โสตาปัตติ-
ผลาทินี ปาปุนีสูติ.

ในเวลาจบเทศนา คนเป็นจำนวน-
มากบรรลุอริยมรรคมีเสด้าปัตติผลเป็นต้น.

ทารุจิริยตเถรวตถุ ทุตติย.

เรื่องพระทารุจิริยเถระที่ ๒ จบ.

๓. กุณฑลเกสีเถรีวตฺถุ

๑๐๒. โย จ คากา สติ ภาเส
อนตฺถปทสญฺหิตา
เอกํ ฐมฺมปทํ เสยฺโย
ยํ สุตฺวา อุปสมฺมตฺติ.

๑๐๓. โย สหสฺสํ สหสฺเสน
สงฺคามเม มานุเส ชินเ
เอกญฺจ เขยฺยมตฺตานํ
โส เว สงฺคามชุตฺตโม.

๓. เรื่องพระกุณฑลเกสีเถรี

๑๐๒. ก็บุคคลใด ฟังกล่าวคากาไม่
ประกอบด้วยบท ที่เป็นประโยชน์
ตั้งร้อย บุคคลฟังบทธรรมใด
ยอมเข้าไปสงบได้ บทธรรมนั้น
บทเดียว ประเสริฐกว่า การกล่าว
คากา ที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์
ตั้งร้อย ของบุคคลนั้น.

๑๐๓. บุคคลใด ฟังชนะมนุษย์พันหนึ่ง
(คุณ) ด้วยพัน(๑ ล้านคน) ใน
สงคราม (บุคคลนั้นหาเป็นคน
สูงสุด แห่งคนผู้ชนะในสงครามไม่)
ส่วนบุคคลใด ฟังชนะตนผู้เดียว
บุคคลนั้นแล ชื่อว่าเป็นยอดคนแห่ง
บุคคลผู้ชนะในสงคราม.

๓. กุณฑลเกสีเถรีวัตถุ

โย จ คธา สติ ภาเสติ
อิมิ ธมฺมเทศนํ สตุถา เขตวเน
วิหรนฺโต กุณฑลเกสี อารพฺภ กเกสี.

ราชคเห กิร เอกา
เสฏฺฐิจิธิตา โสฬสวสสุทฺเทสิกา
อภิรุปา อโหสิ ทสฺสนียา. ตสฺมิณฺจ
วเย จิตา นาริโย ปุริสชฺฌาสยา
โหนติ ปุริสโลลา. อถ นํ มาตาปิตโร
สตุตฺตภูมิกสฺส ปาสาทสฺส อฺปริตเล
สิริคพฺภ วาเสสฺสุ, เอกเมวสฺสา ทาสี
ปริจาริกิ อทฺสฺ. อถกํ กุลปฺตฺตํ
โจรกมฺมํ กโรนฺตํ คเหตุวา
ปจฺจนาพาหุํ พนฺธิตฺวา จตุกฺกุเก จตุกฺกุเก
กสาหิ ปหริตฺวา อวฆาตนํ นยีสฺสุ.
เสฏฺฐิจิธิตา มหาชนสฺส สทฺทํ สตุตฺวา
“กิณฺนุ โข เอตนฺ”ติ ปาสาทตเล
จตุวา โอลเณตฺติ ตํ ทิสฺวา
ปฏฺวิพทฺธจิตฺตา หุตฺวา ปตฺถยมานา
อาหารํ ปฏฺวิกฺขิปีตฺวา มณฺจเก
นิปชฺชิ.

๓. เรื่องพระกุณฑลเกสีเถรี

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พระเชตวัน ทรงปรารภนางกุณฑลเกสี
ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า ก็บุคคลใด
ฟังกล่าวคาถาดังร้อย เป็นต้น.

ได้ฟังมาว่า ธิดาเศรษฐีคนหนึ่ง
ในกรุงราชคฤห์ มีอายุ ๑๖ ปี มีรูปร่างสวย
น่าดูชม. ก็นารีผู้ตั้งอยู่ในวัยนั้น สนใจ
ผู้ชาย ผักเฝ้ผู้ชาย. ครั้งนั้นมารดาและ
บิดาให้นางอยู่ที่ห้องสวยงาม ที่พื้นชั้นบน
ปราสาท ๗ ชั้น, ได้ให้นางทาสีคนหนึ่ง
นั้นเที่ยวให้เป็นผู้รับใช้นาง. ครั้งนั้น
พวกราชบุรุษจับกุลบุตรคนหนึ่ง ผู้ทำ
โจรกรรมได้ จึงมัดแขนไพล่หลังเขียน
ด้วยหวายครั้งละ ๔ เส้น นำไปสู่ที่ฆ่า.
ธิดาเศรษฐีฟังเสียงของมหาชนคิดว่า
“นั่นเกิดเรื่องอะไรกันหนอ” ยืนแลดู
อยู่ที่ปราสาท เห็นโจรนั้นแล้ว มีจิต
ผูกพัน ปรารถนาอยู่ อดอาหารนอนแหว
อยู่บนเตียง.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อก น้ มาตา ปุจฉิ “ก็ อิทํ
อมมา”ติ. “สเจ เอตํ โจโร”ติ
คเหตฺวา นียมานํ ปุริสํ ลภิสฺสามิ,
ชีวิสฺสามิ, โน เจ, ชีวิทํ เม นตฺถิ,
อิเชว มริสฺสามิ”ติ. “อมม มา เอวํ
กฺริ, อมฺหากํ ชาตฺยา จ โภเคน
จ สทิสํ อญฺญํ สามิกํ ลภิสฺสสี”ติ.
“มยฺหํ อญฺเณน กิจฺจํ นตฺถิ, อิมํ
อลภมานา มริสฺสามิ”ติ.

มาตา ชิตฺรํ สญฺญาเปตฺตุ อสฺกโกนฺหฺติ
ปีตฺโน อาโรเจสิ. โสปี นํ
สญฺญาเปตฺตุ อสฺกโกนฺหฺโต “ก็ สกฺกา
กาตฺนุ”ติ จินฺเตตฺวา ตํ โจโร
คาหาเปตฺวา คจฺจนตฺสฺส ราชปุริสฺสฺส
สทฺสสภณฺทิกํ เปเสสิ “อิมํ คเหตฺวา
เอตํ ปุริสํ มยฺหํ เทหิ”ติ. โส
“สาธู”ติ กหาปเณ คเหตฺวา ตํ
มฺฤจิตฺวา อญฺญํ มาเรตฺวา “มาริโต
เทว โจโร”ติ รณฺเวย อาโรเจสิ.
เสฏฺฐิปี ตสฺส ชิตฺรํ อทาสิ.

ครั้งนั้น มารดาถามนางว่า “นี่อะไร
กันเล่าแม่”. ธิดาเศรษฐีกเล่าว่า
“ถ้าฉันจักได้บุรุษผู้ที่ราชบุรุษจับนำไปว่า
‘เป็นโจร’ ไชว่ ฉันก็จักมีชีวิตอยู่ ถ้า
ไม่ได้ ฉันก็ไม่มีชีวิตอยู่ต่อไป จักตาย
ในที่นี้นั่นเอง”. มารดากล่าวว่า “เจ้า
อย่าทำอย่างนี้ซิแม่, เจ้าจักได้สามีอื่น
ซึ่งเท่าเทียมกันด้วยชาติและภคะของเรา
ทั้งหลาย”. ธิดาเศรษฐีกเล่าว่า “ฉัน
ไม่มีกิจด้วยบุรุษอื่น เมื่อไม่ได้บุรุษนี้
ก็จักตาย”.

มารดาไม่สามารถให้ธิดายินยอมได้ จึง
บอกแก่บิดา. แม้บิดานั้นก็ไม่สามารถให้
ธิดายินยอมได้ คิดว่า “เราอาจทำ
อย่างไรได้” จึงส่งห่อของพันหนึ่งไปให้
แก่ราชบุรุษผู้ให้จับโจรนั้นไปอยู่ ด้วย
พูดว่า “ท่านถือเอาห่อของนี้ จงให้บุรุษ
นั้นแก่ฉัน”. ราชบุรุษนั้นรับคำว่า “ดีละ”
รับเอาภาพณะปล่อยโจรนั้นไป ชำโจร
คนอื่น กราบทูลแด่พระราชว่า “ขอ-
เดชะใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทฯ ข้าพระองค์
ฆ่าโจรตายแล้ว”. แม้เศรษฐีได้ให้ธิดา
แก่โจรนั้น.

สา “สามิกั อาราธเสสามิ”ติ
 สพพภารณปุปฺภิมณฺฑิตา สยเมว
 ตสฺส ยาคุกาทีนึ สวิทหติ. โจโร
 กติปาหจฺจเยน จินฺตสิ “กทา นุ
 โข อิมั มาเรตฺวา เอติสฺสา
 อภารณานิ คเหตุวา เอกสฺมิ
 สุราเคเห วิกุกิณฺตีวา ขาทิตุ
 ลภิสฺสามิ”ติ. โส “อตฺเตโส
 อุปาโย”ติ จินฺตเตตฺวา อาหารุ
 ปฏิกฺขิปิตฺวา มณฺจเก นิปชฺชติ.

อก นั สา อุปสงฺกมิตฺวา “กินฺเต
 สามิ รุชฺชติ”ติ ปุจฺฉิ. “น กิณฺจ
 ภาทฺเท”ติ. “กจฺจึ ปน เม มาตาปิตโร
 ดุยฺหํ กุฑฺธา”ติ. “น กุชฺฌนฺติ
 ภาทฺเท”ติ. “อก กิณฺนาเมตฺนุ”ติ.
 “ภาทฺเท อหํ ตํ ทิวสํ พนฺธิตฺวา
 นียมาโน โจรปฺปาเต อธิวตฺถาย
 พลิกมฺมํ ปฏิสุณฺตีวา ชีวิตํ ลภี,
 ตวฺปิ มยา ตสฺสาเอว อานุกาเวน
 ลทฺธา, ‘ตํ เม เทวตฺาย พลิกมฺมํ
 จปิตฺนุ’ติ จินฺตมิ ภาทฺเท”ติ.

ธิดาเศรษฐีนั้นคิดว่า “เราจักยัง
 สามิให้ชื่นชม” แล้วประดับด้วยอาภรณ์
 ทั้งปวง จัดแจงข้าวยาकुเป็นต้น เพื่อ
 สามินั้นด้วยตนเองนั้นเทียว. โดยล่วงไป
 ๒-๓ วัน โจรคิดว่า “เราจักได้เพื่อฆ่า
 หญิงนี้ ก็เอาเครื่องอาภรณ์ของหญิงนั้น
 แล้วขายกินในโรงสุราแห่งหนึ่งในกาลไร
 หนอแล”. เขาคิดว่า “อุบายนั้น
 ใช้ได้” แล้วอดอาหารนอนแช่อยู่บนเตียง.

ครั้งนั้น นางเข้าไปหาสามินั้นถามว่า
 “อะไรเสียดแทงท่านจะพี่?”. โจรกล่าวว่า
 “อะไร ๆ ไม่ได้เสียดแทงดอกหล่อน”.
 ธิดาเศรษฐีถามว่า “ก็พ่อแม่ฉันโกรธพี่
 หรือ?”. โจรกล่าวว่า “ไม่โกรธดอก
 หล่อน”. ธิดาเศรษฐีถามว่า “เมื่อเป็น
 เช่นนั้น นี้ชื่อว่ามีเรื่องอะไร?”. โจร
 กล่าวว่า “หล่อน วันนั้นฉันถูกมัดนำ
 ออกไปบนต่อเทวดาผู้สิงอยู่ที่ภูเขาทิงโจร
 ได้ชีวิตแล้ว ถึงเชอ ฉันก็ได้ด้วยอานุภาพ
 ของเทวดานั้นเหมือนกัน หล่อน ฉันคิดว่า
 ‘ฉันตั้งพลีกรรมนั้นไว้ต่อเทวดา’.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“สามี มา จินตยิ, กริสสาม
 พลิกมม, วเทหิ, เกน อตโต”ติ.
 “อุปโปทกมธูปายาเสน จ ลาชปณจก-
 ปุเปหิ จา”ติ. “สาธู สามี, อห
 ปุริยาเทสสามิ”ติ. สา สพพ
 พลิกมม ปุริยาเทตวา “เอหิ สามี,
 คจณามา”ติ. อห. “เตนหิ ภาทเท
 ตว ณาตเก นิวตเตตวา มหคฺฆมานิ
 วตฺถาภรณานิ คเหตุวา อตฺตานิ
 อลงฺกโรหิ, หสนฺตา กิพฺนฺตา สุข
 คมิสฺสามา”ติ. สา ตถา อกาสิ.

อก น โส ปพฺพตปาท คตกาเล
 อห “ภาทเท อิตฺ ปรี อฺโภ ชนา
 คมิสฺสาม, เสสชนํ ยานเกน สทฺธิ
 นิวตเตตวา พลิกมมภาชนํ สย
 อุกฺขิปิตฺวา คณฺหาหิ”ติ. สา ตถา
 อกาสิ. โจโร ตํ คเหตุวา
 โจรปฺปาตปพฺพตํ อภิรุหิ.

ตสฺส หิ เอเกน ปสฺเสน มนุสฺสา
 อภิรุหนฺติ, เอกํ ปสฺสํ จินฺนตฺถํ,
 ปพฺพตมตฺถเก จิตา เตน ปสฺเสน
 โจเร ปาเตนฺติ. เต ชนฺดาชณฺฑํ

ธิดาเศรษฐีกล่าวว่า “พื่ออย่าคิดไปเลย
 ฉันจักแก้บนให้(ทำพิธีกรรม) พิธีต้องการ
 อะไรจงบอกมา”. โจรกล่าวว่า “ต้องการ
 ข้าวมธูปายาสแค้นและดอกไม้ไม่มีข้าวดอก
 เป็นที่๕”. ธิดาเศรษฐีกล่าวว่า “ดีแล้วพื่อ
 ฉันจักจัดแจงเอง”. นางจัดแจงพิธีกรรม
 ทั้งหมด กล่าวว่ “จงมาเถิดพื่อ พวกเรา
 ไปด้วยกัน”. โจรกล่าวว่า “หล่อน
 ถ้าอย่างนั้น เธอสัญญาติของเธอให้กลับ
 ทือเอาผ้าและอาภรณ์มีค่ามาก จงแต่งตัว,
 พวกเราจักหัวเราะ เล่นไปตามสบาย”.
 นางได้กระทำตามคำสั่งนั้น.

ลำดับนั้น ในเวลาถึงเชิงภูเขา
 โจรนั้นกล่าวกับนางว่า “หล่อน เบื้อง-
 หน้า เแต่นี้ไป เราทั้ง ๒ คน จักไป
 ด้วยกัน เธอยังชนที่เหลือให้กลับพร้อม
 กับยาน ยกภาชนะพิธีกรรมเอง จง
 ทือเอา”. นางได้กระทำตามคำสั่งนั้น.
 โจรพานางขึ้นภูเขาถึงโจร.

ก็พวกมนุษย์ ขึ้นโดยข้างหนึ่ง แห่งภูเขา
 นั้น, ข้างหนึ่งชั้น, คนทั้งหลายยืนอยู่
 บนยอดภูเขาถึงโจรโดยข้างนั้น. โจร
 เหล่านั้นเป็นชั้นเล็กชั้นน้อย ตกอยู่บน

หุตฺวา ภูมียํ ปตฺนฺติ. ตสฺมา
 “โจรปปาโต”ติ วุจฺจติ. สฺวา ตสฺส
 ปพฺพตสฺส มตฺตเก จตฺวา “พฺลิกมฺมนฺเต
 สามี กโรหี”ติ อาท.

โส ตฺนฺหิ อโหสิ. ปฺน ตาย
 “กสฺมา สามี ตฺนฺหิภูโตสิ”ติ วุจฺเต
 ตํ อาท “น มยฺหํ พฺลิกมฺเมน
 อตฺโต, วณฺเจตฺวา ปฺน ตํ อาทาย
 อากโตมฺหิ”ติ. “กิการณา สามี”ติ.
 “ตํ มาเรตฺวา ตว อากฺรณานิ
 คเหตุวา ปลายนตฺถายา”ติ. สฺวา
 มรณภยตฺตชฺชิตา อาท “สามี อหฺนฺจ
 อากฺรณานิ จ เม ตว สนฺตกาเนว,
 กสฺมา เอวํ วเทสิ”ติ. โส “มา
 เอวํ กโรหี”ติ ปฺนปฺนํ ยาจิยมาโนปิ
 “มาเรมิเอวา”ติ อาท.

“เอวํ สนฺเต กิณฺเต มม
 มรณฺน, อิมานิ อากฺรณานิ คเหตุวา
 มยฺหํ ชีวิตํ เทหิ, อิตฺโต ปฏฺจาย
 ‘มตา’ติ ธาเรหิ, ทาสี วา เต
 หุตฺวา หตฺตกมฺมํ กริสฺสามิ”ติ วตฺวา

พื้นดิน. เพราะเหตุนั้น ประชาชน
 จึงเรียกกันว่า “เขาทิ้งโจร”. นางยืนอยู่
 บนยอดภูเขานั้น กล่าวว่า “นาย พิจง
 ทำการบวงสรวง(พิธีกรรม) ของพี่”.

เขาได้นิ่งเฉย. เมื่อนางถามอีกว่า
 “เพราะเหตุไร? ท่านจึงนิ่งเฉยเล่าพี่”
 โจรนั้นกล่าวกับนางว่า “ฉันไม่มีความ
 ต้องการด้วยพิธีกรรม, แต่ฉัน หลอกหลวง
 พาเอาเธอมาแล้ว”. ธิดาเศรษฐีถามว่า
 “เพราะเหตุอะไรเล่า นาย?”. โจร
 กล่าวว่า “เพื่อต้องการฆ่าเธอเสีย ถือเอา
 เครื่องประดับของเธอแล้วหนีไป”. นางถูก
 ภัยคือความตายคุกคามแล้ว กล่าวว่า
 “พี่ ฉันและเครื่องอาภรณ์ของฉันก็เป็น
 ของท่านอยู่แล้วทั้งนั้น, เพราะเหตุไร
 ท่านจึงพูดอย่างนี้”. เขาแม้ถูกภรรยา
 วิงวอนแล้ว ๆ เล่า ๆ ว่า “จงอย่ากระทำ
 อย่างนี้” ก็พูดว่า “ฉันจะฆ่าให้ได้”.

นางกล่าวว่า “เมื่อเป็นเช่นนั้น ความ
 ตายของฉันจะมีประโยชน์อะไรแก่ท่าน
 ท่านถือเอาเครื่องประดับเหล่านี้แล้ว จง
 ไว้ชีวิตฉันเถิด, ตั้งแต่นี้ไป ท่านจงจำไว้
 ว่า ‘ฉันตายไปแล้ว’ หรือจักเป็นทาสี

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิม คาทมาห

ของท่าน ทำหัตถกรรม” แล้วกล่าว
คาถานี้ว่า

“อิมะ สุวณฺณเกยฺวรา
สพฺเพ เวพฺพริยามยา
สพฺพญจ คณฺห ภาทฺทนฺเต
มมํ ทาสฺยจ สาวยา”ติ.

“สร้อยทองคำเหล่านี้ทั้งหมดสำเร็จ
ด้วยแก้วไพฑูรย์ (ของดิฉันมีอยู่)
ท่านผู้เจริญ ท่านจงถือเอาเครื่อง
อลังการทั้งหมด และจงประกาศ
ให้คนเขาทราบว่าฉันเป็นทาสี”.

ตํ สุตฺวา โจโร “เอวํ กเต,
ตฺวํ คนฺตฺวา มาตาปิตฺนํ อัจฺฉิขฺสฺสสิ,
มาเรสุสามิเยว, ตฺวํ มา พาสฺหํ
ปริเทวี”ติ วตฺวา อิมํ คาทมาห

โจรฟังคำนั้นแล้วกล่าวว่า “เมื่อ
ฉันทำอย่างนี้แล้ว เธอก็จักไปบอกมารดา
และบิดา ฉันจักฆ่าจนได้ เธออย่า
คร่ำครวญไปนั้เลย” กล่าวคาถานี้ว่า

“มา พาสฺหํ ปริเทเวสิ
ชิปปิ พนฺธาหิ ภาณฺทิกํ
น ตฺยํ ชีวิทํ อตฺถิ
สพฺพํ คณฺหามิ ภาณฺทกนฺ”ติ.

“เธออย่าคร่ำครวญไปนั้เลย จง
รีบมัดห่อสิ่งของไว ๆ เธอจะไม่มี
ชีวิตอยู่อีก ฉันจะถือเอาห่อของ
ทั้งหมด”.

สา จินฺเตสิ “อโห อิทํ กมฺมํ
ภาริยํ, ปญฺญา นาม น ปจิตฺวา
ชาทนตฺถาย กตา, อถโข วิจารณตฺถาย
กตา, ชานิสฺสามิสฺส กตฺตพฺพนฺ”ติ.
อถ นํ อาท “สามิ ยทา ตฺวํ
โจโร”ติ กเหตุวา นียสิ, ตทา อหํ
มาตาปิตฺนํ อัจฺฉิขฺสิ, เต สหสฺสํ

นางคิดว่า “ตายจริง กรรมนี้หนัก
ธรรมดาปัญญา ธรรมชาติไม่ได้สร้าง
มาไว้เพื่อประโยชน์แก่งกิน ที่แท้สร้างไว้
เพื่อประโยชน์พิจารณา เราจักรู้สิ่งที่
พึงทำแก่เขา”. ลำดับนั้น นางกล่าวกับ
สามีนั้นว่า “พี่ ในกาลใด ท่านถูก
ราชบุรุษจับนำไปว่า ‘เป็นโจร’ ในกาลนั้น

วิสุตฺตชฺเชตฺวา ตํ อาณาเปตฺวา เคเห
 กรีสฺสุ, ตโต ปฏฺจาย อหํ ตฺยหํ
 อูปการิกา, อชฺช เม สฺสทิฏฺฐจํ
 กตฺวา อตฺตานํ วนฺทิตฺตํ เทหิ”ติ.
 โส “สาธฺม ภาทฺเท สฺสทิฏฺฐจํ กตฺวา
 วนฺทาหิ”ติ วตฺวา ปพฺพตฺตฺนเต
 อฏฺฐจาสิ.

อถ นํ สา ติกฺขตฺตํ ปทกฺขิณํ
 กตฺวา จตฺตฺสฺ จาเนสฺสุ วนฺทิตฺวา
 “สามิ อิมํ เม ปจฺฉิมทสฺสนํ,
 อิทานิ ตฺยหํ วา มม ทสฺสนํ มยฺหํ
 วา ตว ทสฺสนํ นตฺถิ”ติ ปฺรโต
 จ ปจฺฉโต จ อาสิงฺกิตฺวา ปมตฺตํ
 หุตฺวา ปพฺพตฺตฺนเต จิตํ ปิฏฺฐิปสฺเส
 จตฺวา เอเกน หตฺถเณ ขนฺธ
 คเหตฺวา เอเกน ปิฏฺฐิกจฺจายํ
 คเหตฺวา ปพฺพตฺตฺปาเต จิปี.

โส ปพฺพตฺตฺกฺจฺฉิยํ ปฏฺฐิโต ขณฺฑาขณฺฑํ
 หุตฺวา ภูมียํ ปติ. โจรปฺปาตมตฺตฺเก
 อธิวตฺตฺตา เทวตา เตสํ ทฺวินฺนํปี
 กิริยํ ทิสฺวา ตสฺสา อิตฺถิยา
 สาธฺมการํ ทตฺวา อิมํ คาถมาห

ฉันบอกแก่พ่อและแม่แล้ว, ท่านทั้ง ๒ นั้น
 สละทรัพย์พันหนึ่ง ให้นำท่านมาไว้ใน
 เรือน, ตั้งแต่นั้นมา ฉันอุปการะท่าน
 วันนี้ท่านจงให้ฉันไหว้ตน(ท่าน) ให้ฉัน
 เห็นถนัดตา”. เขากล่าวว่า “ดีแล้ว
 หล่อน เธอจงทำฉันให้เธอเห็นได้ถนัดตา
 แล้วไหว้” ได้ยืนอยู่บนยอดเขา.

ลำดับนั้น นางทำปทักษิณเขา ๓ รอบ
 ไหว้ในที่ ๔ แห่ง กล่าวว่า “พี่ นี้เป็น
 การเห็นครั้งสุดท้ายของฉัน บัดนี้
 ท่านก็ไม่ได้เห็นฉัน หรือฉันก็ไม่ได้เห็น
 ท่านอีกต่อไป” แล้วสวมกอดข้างหน้า
 ข้างหลัง ยืนอยู่ข้างหลัง เอามือข้างหนึ่ง
 จับคอโจรผู้ประมาทยืนอยู่ที่ยอดภูเขา
 เอามือข้างหนึ่งจับรั้วข้างหลังผลัดตกไป
 ที่เหวแห่งภูเขา.

โจรนั้น กระแทบที่ท้องภูเขาเป็นชั้นเล็ก-
 ชั้นน้อยตกลงบนพื้นดิน. เทวดาผู้สิงอยู่
 ที่ยอดภูเขาทั้งโจร เห็นกิริยาของคนแม่
 ทั้งสองนั้น ให้สาธการแก่หญิงนั้น
 กล่าวคาถานี้ว่า

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“น โส สพฺเพสุ จาเนสุ
 ปุริโส โหติ ปณฺธิโต
 อิตถิปิ ปณฺธิตา โหติ
 ตตฺถ ตตฺถ วิจกฺขณา”ติ.

สาปิ โจรปปาเต ชิปิตฺวา
 จินฺเตสิ “สจําห์ ปุณฺ เคห์
 คมิสฺสามิ, ‘สามิโก เต กหนฺ’ติ
 ปุจฺฉิสฺสนฺติ, สจําห์ เอวํ ปุจฺจา
 ‘มาริตฺ เม’ติ วกฺขามิ, ‘ทฺพฺพินิเต
 สหสฺสํ ทตฺวา สามิกํ อาณาเปตฺวา
 อิทานิ นํ มาเรสี’ติ มํ มุขสฺตฺติหิ
 วิชฺฉิสฺสนฺติ, ‘อาภรณตฺถาย มํ โส
 มาเรตฺถกาโม อโหสี’ติ วุตฺเตปิ น
 สทฺทหิสฺสนฺติ, อลํ เม เคหนา”ติ
 ตตฺถเภา อาภรณานิ จกฺขเตตฺวา
 อรณฺณํ ปวิสิตฺวา อนฺุปฺพุเพน วิจรฺนฺติ
 เอกํ ปรีพฺพชกานํ อสฺสมํ ปตฺวา
 วนฺทิตฺวา “มยฺหํ ภนฺเต ตุมฺหากํ
 สนฺติเก ปพฺพชฺชํ เทธา”ติ อาห.
 อถ นํ เต ปพฺพชเชสุ.

“บุรุษนั้น หาเป็นบัณฑิตในที่
 ทุกสถานไม่ แม้สตรีผู้มีปัญญา
 เป็นเครื่องเห็นแจ้งในเหตุนั้น ๆ ก็
 เป็นบัณฑิตได้”.

ธิดาเศรษฐีเมื่อนั้น ครั้นผลักใจ
 ลงไปในแหแล้ว คิดว่า “ถ้าเราจัก
 ไปบ้านอีกไซ้ไร, พ่อแม่จักถามว่า ‘ผิว
 ของเธอไปไหน?’ ถ้าเราถูกถามอย่างนี้
 จักบอกว่า ‘ฉันฆ่าเขาตายเสียแล้ว’ ท่าน
 ทั้ง ๒ จักทิ่มแทงเราด้วยหอกคือปากว่า
 ‘นางผู้ดีอรัน เธอให้ทรัพย์พันหนึ่ง ให้
 นำสามีมา บัดนี้ก็ฆ่าเขาตายเสียแล้ว’
 เมื่อเราแม้บอกว่า ‘เขาปรารถนาจะฆ่า
 ฉันเพื่อต้องการเครื่องประดับ’ ท่านทั้ง ๒
 ก็จักไม่เชื่อ อย่าเลยด้วยเรือนของเรา”
 จึงทิ้งเครื่องประดับไว้ในที่นั้นเอง เข้าป่า
 เทียวไปโดยลำดับ ถึงอาศรมของ
 ปรีพชกแห่งหนึ่ง ไหว้แล้ว กล่าวว่
 “ท่านเจ้าข้า ขอท่านทั้งหลายจงให้การ
 บรรพชาแก่ฉันในสำนักของท่าน”.
 ครั้งนั้น ปรีพชกเหล่านั้นให้นาง
 บรรพชาแล้ว.

สา ปพฺพชิตฺวา ว ปุจฺฉิ “ภนฺเต
 ตุมหากํ ปพฺพชฺชชยํ ก็ อุตฺตมณฺ”ติ.
 “ภทฺเท ทสฺสุ กสิณฺณฺสุ ปริกมฺมํ
 กตฺวา ฌานํ นิพฺพตฺเตตฺตพฺพํ วา
 วาทสฺหสฺสํ วา อุกฺกณฺหิตพฺพํ, อัย
 มุหากํ ปพฺพชฺชชยํ อุตฺตมตฺถโก”ติ.
 “ฌานนฺตาว นิพฺพตฺเตตฺตํ อหํ น
 สกฺขิสฺสสามิ, วาทสฺหสฺสํ ปน
 อุกฺกณฺหิสฺสสามิ อຍฺยา”ติ. อถ นํ
 เต วาทสฺหสฺสํ อุกฺกณฺหาเปตฺวา
 อาหํสุ “อุกฺกณฺหิตํ เต สิปปํ,
 อิทานิ ตวํ ชมฺพุกํปตฺเล วิจริตฺวา
 อตฺตนา สทฺธิ ปณฺหํ กถေตุํ สมตฺถํ
 โอลฺเกหิ”ติ. ตสฺสา หตฺถे ชมฺพุสาขํ
 ทตฺวา อຍฺโยเชลฺสุ “คจฺฉ ภทฺเท,
 สเจ โกจิ คิหิฏฺโต ตยา สทฺธิ
 กถေตุํ สกฺโกติ, ตสฺเสว ปาทปริจจริกา
 ภว, สเจ ปพฺพชิตฺวา สกฺโกติ,
 ตสฺเสว สนฺติเก ปพฺพชฺชชยํ”ติ.

สา นามเณ ชมฺพุปริพฺพชิตกา
 นาม หุตฺวา ตโต นิกฺขมิตฺวา

นางพอบรรพชาแล้วถามว่า “ท่านเจ้าข้า
 อะไรสูงสุดในการบรรพชาของพระคุณ-
 ท่าน ?”. ปริพาชกทั้งหลายกล่าวว่า
 “นางผู้เจริญบุคคลทำบริกรรมในกสิณ ๑๐
 ให้ฌานบังเกิด หรือพึงเรียนเอาวาทะ
 พันหนึ่ง นี่เป็นประโยชน์สูงสุดในการ
 บรรพชาของเรา”. ธิดาเศรษฐีกกล่าวว่า
 “ฉันจักไม่อาจให้ฌานเกิดขึ้นก่อนได้
 แต่ฉันจักเรียนเอาวาทะพันหนึ่ง พระผู้-
 เป็นเจ้า”. ที่นั้น ปริพาชกเหล่านั้น
 ให้นางเรียนเอาวาทะพันหนึ่ง กล่าวว่า
 “วิชา(ศิลปะ) เธอก็เรียนเอาแล้ว, บัดนี้
 เธอเที่ยวไปบนพื้นชมพูทวีป จงเลือกดู
 บุคคลผู้สามารถโต้ปัญหากับตนได้” ให้
 กิ่งไม้หว่านในมือของนาง ส่งไปด้วยพูดว่า
 “จงไปเถิดนางผู้เจริญ ถ้าใคร ๆ เป็น
 คฤหัสถ์สามารถตอบโต้กับเธอได้, เธอจง
 เป็นบาทปริจจริกา(หญิงบำเรอเท่า) ของ
 คนนั้น, ถ้าเป็นบรรพชิต สามารถ
 ตอบโต้ได้ไซ้, เธอจงบวชในสำนัก
 ของบรรพชิตนั้น”.

นางมีชื่อว่าชมพูปริพาชกาตามนาม
 ออกจากสำนักนั้นแล้ว เทียวถามปัญหา

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทิวจทิฏฐะ ปณฺหํ ปุจฺจนฺตํ วิจฺรติ.
 ตาย สทฺธิ กถํ ตํ สมตฺโต นาม
 นาโหสิ. “อโธ ชมฺพฺพริพาชิกา
 อากจฺจนฺตํ”ติ สุตฺวา ว มนุสฺสา
 ปลายนฺติ. สา คามํ วา นิคมํ
 วา ภิกฺขาย ปวิสฺสตี คามทฺวาเร
 วาลิการาสี กตฺวา ตตฺถ ชมฺพฺพสาขํ
 จเปตฺวา “มยา สทฺธิ กถํ
 สมตฺโต ชมฺพฺพสาขํ มทฺทตฺ”ติ วตฺวา
 คามํ ปวิสฺสตี. ตํ จานํ โภจ
 อุปสงฺกมิตฺุ สมตฺโต นาม นาโหสิ.
 สามี มิตฺตาย ชมฺพฺพสาขาย, อยฺฉํ
 สาขํ กณฺหาตี, อิมินา นีหาเรน
 วิจฺรนฺตี สาวตฺถิ ปตฺวา คามทฺวาเร
 สาขํ จเปตฺวา วุตฺตนเยเนว วตฺวา
 ภิกฺขาย ปาวิสฺสตี. สมฺพฺพสาขํ ทารกา
 สาขํ ปรีวาเรตฺวา อฏฺฐจฺสุ.

ตทา สาริปฺตฺตตฺเตโร ปินฺททาย
 จริตฺวา กตฺมตฺตกิจฺโจ นครา
 นิภฺขมนฺโต เต ทารเก สาขํ
 ปรีวาเรตฺวา จิตฺ ทิสฺวา “ก
 อิทนฺ”ติ ปุจฺฉิ. ทารกา เกรสฺส
 ตํ ปวตฺตี อัจฺฉิ. “เตนหิ

กะคนผู้ที่ตนเห็นแล้ว ๆ. ไม่มีใคร ๆ ชื่อว่า
 สามารถกล่าวได้กับนางได้. พวกมนุษย์
 พอฟังว่า “ชมพุปริพาชิกา มาจากที่นี่”
 ก็พากันหนีไป. นางปริพาชิกานั้น
 เข้าไปบ้านหรือนิคมเพื่อภิกษา ก่อ
 กองทรายไว้ที่ใกล้ประตูบ้าน ปักกิ่ง
 ไม้หว่าไว้ในที่นั้น กล่าววว่า “คนผู้
 สามารถได้กับเรา จงเหยียบกิ่งไม้หว่า”
 แล้วเข้าไปบ้าน. ไม่มีใคร ๆ ชื่อว่า
 สามารถเข้าไปที่นั่นได้. เมื่อกิ่งไม้หว่า
 เหยียบแห้ง แม้นางก็ถือเอากิ่งอื่น, นาง
 เทียวไปโดยทำนองนี้ ถึงกรุงสาวัตถี
 ปักกิ่งไม้ไว้ใกล้ประตูบ้าน กล่าวโดยนัย
 ก่อนนั่นเอง เข้าไปเพื่อภิกษา. เด็กเป็น
 จำนวนมาก ได้ยินแวงดล่อมกิ่งไม้.

ในกาลนั้น พระสารีบุตรเถระ เทียวไป
 บิณฑบาตทำภัตกิจเสร็จแล้ว ออกจาก
 พระนครเห็นเด็กเหล่านั้นยืนแวงดล่อมกิ่งไม้
 จึงถามว่า “นี่อะไร?”. เด็กทั้งหลาย
 จึงบอกเรื่องนั้นแก่พระเถระ. พระเถระ
 กล่าววว่า “เด็กทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้น

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทารกา อิมิ สาขิ มทุทถา”ติ.
 “ภายาม ภนฺเต”ติ. “อหิ ปญฺหิ
 กเถสฺสามิ, มทุทถ ตุมฺเห”ติ. เต
 เถรสฺส วจเนน ชาตฺตฺสสาหา ตถา
 กตฺวา มทุทถตฺวา รชํ อุกฺกขิปีสุ.

ปริพาชิกา อาคนฺตฺวา เต
 ปริภาเสตฺวา “ตุมฺเหหิ สทุธิ มม
 ปญฺเหน กิจฺจํ นตฺถิ, กสฺมา เม
 สาขิ มทุทถา”ติ. อาห. “อยฺเยนมฺห
 มทุททาปีตา”ติ. อาหฺสฺ. “ภนฺเต
 ตุมฺเหหิ เม สาขา มทุททาปีตา”ติ.
 “อาม ภคินี”ติ. “เตนฺหิ มยา
 สทุธิ ปญฺหิ กเถถา”ติ. “สาธฺ
 กเถสฺสามิ”ติ.

สา วทฺตฺมานกจฺฉายาย ปญฺหิ
 ปุจฺฉิตฺตํ เถรสฺส สนฺติกํ อคมาสิ.
 สกนฺครํ สํขุภิ “ทฺวินฺนํ ปณฺทิตานํ
 กถํ โสสฺสามา”ติ. นาคฺรา ตาย
 สทุธิเยว คนฺตฺวา เถรํ วนฺทิตฺวา

พวกเธอจงเหยียบกิ่งไม้นี้”. เด็กทั้งหลาย
 กล่าวว่า “พวกผมกลัวครับผม”.
 พระเถระกล่าวว่า “เราจักกล่าวปัญหา
 เธอทั้งหลายจงเหยียบ”. เด็กเหล่านั้น
 เกิดความอดสาหะ เพราะคำของพระเถระ
 กระทำตามสั่งนั้นแล้ว เหยียบ ไปยธฺลี
 ขึ้น.

นางปริพาชิกามาแล้วทวาดเด็กเหล่านั้น
 ทาว่า “เราไม่มีกิจด้วยปัญหากับพวก
 เธอ พวกเธอเหยียบกิ่งไม้ของเราเพราะ
 เหตุอะไร?”. เด็กทั้งหมดกล่าวว่า
 “พระผู้เป็นเจ้าของพวกผมเหยียบ”. นาง
 ทาว่า “ท่านเจ้าข้า ท่านให้พวกเด็ก
 เหยียบกิ่งไม้ของฉันทหรือ?”. พระเถระ
 กล่าวว่า “ใช่แล้ว น้องหญิง”.
 นางปริพาชิกากล่าวว่า “ถ้าอย่างนั้น
 ท่านจงกล่าวปัญหากับเรา”. พระเถระ
 กล่าวว่า “ดีแล้ว เราจักกล่าว”.

นางปริพาชิกานั้น ได้ไปยังสำนัก
 ของพระเถระ เพื่อถามปัญหาในเวลาบ่าย
 (เวลาเงาเจริญอยู่). ท้าวทั้งพระนคร
 เลื่องลือกันว่า “พวกเราจักฟังถ้อยคำ
 ของบัณฑิตทั้ง ๒”. ชาวพระนคร

เอกมุนต์ นิสิตีสุ. ปริพาชิกา เกร์
 อาห “ภนฺเต ปุจฺฉามิ เต ปณฺหน”ติ.
 “ปุจฺฉ ภคินี”ติ. สา วาทสฺส
 ปุจฺฉิ. ปุจฺฉิตฺตฺตํ เภโร วิสฺสชฺเชสิ.

อท นํ เภโร อาห “เอตฺตกา เอว
 เต ปณฺหา, อญฺญาปิ อตฺถิ”ติ.
 “เอตฺตกาเอว ภนฺเต”ติ. “ตยา พหุ
 ปณฺหา ปุจฺฉา, มยฺปิ เอกํ ปุจฺฉาม,
 วิสฺสชฺเชสฺสสิ โน”ติ. “ชานมานา
 วิสฺสชฺเชสฺสามิ, ปุจฺฉถ ภนฺเต”ติ.
 เภโร “เอกํ นาม กิณฺ”ติ ปณฺหํ
 ปุจฺฉิ.

สา “เอวเมส วิสฺสชฺชิตฺตํ”ติ
 อชานนฺติ “กิ นามตํ ภนฺเต”ติ
 ปุจฺฉิ. “พุทฺธมนฺโต นาม ภคินี”ติ.
 “มยฺหิปี ตํ เทถ ภนฺเต”ติ. “สเจ
 มาทิสา ภวิสฺสสิ, ทสฺสามิ”ติ.

ไปกับด้วยนางปริพาชิกานั้นนั่นเอง ให้อ
 พระเถระแล้วหนึ่ง ณ ที่สุดข้างหนึ่ง.
 นางปริพาชิกากล่าวกับพระเถระว่า
 “ฉันจะถามปัญหาแก่ท่านเจ้าข้า”. พระ-
 เถระกล่าวว่า “เชิญถามเถิดน้องหญิง”.
 นางถามวาทะพินหนึ่ง. พระเถระแก้
 ปัญหาที่นางถามแล้ว ๆ ได้.

ลำดับนั้น พระเถระกล่าวกับนางว่า
 “ปัญหาของเธอมีประมาณเท่านี้หรือ ?
 ปัญหาแม้อื่นมีอีกไหม?”. นางปริพาชิกา
 กล่าวว่า “มีประมาณเท่านี้นั่นเทียว
 เจ้าข้า”. พระเถระกล่าวว่า “ปัญหา
 มากมายเธอถามแล้ว แม้เราจะถาม
 ปัญหาข้อหนึ่ง เธอจักแก้หรือไม่แก้”.
 นางปริพาชิกากล่าวว่า “ฉันเมื่อรู้จัก
 แก้ ขอท่านจงถามมาเถิด เจ้าข้า”.
 พระเถระถามปัญหาว่า “อะไร ชื่อว่า
 หนึ่ง?”.

นางไม่รู้ชื่อว่า “ควรแก้ปัญหานี้อย่างนี้”
 ถามว่า “นั่นชื่อว่าอะไร ? เจ้าข้า”.
 พระเถระกล่าวว่า “ชื่อว่าพุทธมนต์
 น้องหญิง”. นางปริพาชิกากล่าวว่า
 “ท่านจงให้พุทธมนต์นั้นแม่แก้ฉันเถิด

“เตนหิ มํ ปพฺพาเซธา”ติ. เถโร
ภิกษุหนึ่ง อากิจฺจิตฺวา ปพฺพชาเปสี.
สา ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐุปสมฺปทา
กฺุณฺทลเกสีเถรี นาม หุตฺวา
กติปาหสฺเสว สห. ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ.

ภิกษุ ธรรมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปสุ
“กฺุณฺทลเกสีเถรียา ธรรมสฺสวานํ จ
พฺหุ นตฺถิ, ปพฺพชิตกิจฺจจฺฉยฺจสฺสา
มตฺถกํ ปตฺตํ, เอเกน จ กิร
โจเรน สทฺธิ มหาสงฺคามํ กตฺวา
ตํ ชินิตฺวา อากตฺตา”ติ.

สตฺถา อากนฺตฺวา “กาย นฺตฺถ
ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนิสินฺนา”ติ
ปุจฺฉิตฺวา “อิมาย นามา”ติ วุตฺเต
“ภิกฺขเว มยา เทสิตฺถมมํ ‘อูปฺปี
วา พฺหุ วา’ติ มา มินาถ,
อนตฺถกปทํ สตฺปี เสยฺโย น โหติ,
ธมฺมปทํ ปน เอกมฺปิ เสยฺโยว,
อวเสสโจเร ชินนฺตสฺส จ ชโย นาม

เจ้าข้า”. พระเถระกล่าวว่า “ถ้าเธอ
จักเป็นเหมือนเราไซ้ เราจักให้”. นาง
ปริพาชิกากล่าวว่า “ถ้าอย่างนั้น ท่าน
กรุณาให้ฉันบรรพชาเถิด”. พระเถระ
บอกแก่นางภิกษุณีทั้งหลาย ให้นาง
บรรพชาแล้ว. นางครั้งบรรพชาแล้ว
ได้อุปสมบท ชื่อว่ากฺุณฺทลเกสีเถรี โดย
๒-๓ วัน ก็บรรลุอรหัตผลพร้อมด้วย
ปฏิสัมภิตา.

ภิกษุทั้งหลาย สนทนากันใน
ธรรมสภาว่า “การพึงธรรมของนาง
กฺุณฺทลเกสีเถรีมีไม่มาก, และกิจแห่ง
บรรพชิตของนางถึงที่สุดแล้ว, อนึ่ง
ได้ยินว่า นางทำสงครามใหญ่กับโจร
คนหนึ่ง ชนะโจรนั้นมาแล้ว”.

พระศาสดาเสด็จมาแล้วตรัสถามว่า
“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้พวกเธอนั่งประชุม
กันด้วยถ้อยคำอะไรหนอ ?” เมื่อภิกษุ
ทั้งหลายกราบทูลว่า “ด้วยถ้อยคำชื่อนี้”
ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ
อย่างนั้บรรพชาที่เราแสดงแล้วว่า ‘น้อย
หรือมาก’ บทที่ไม่มีประโยชน์แม้ตั้งร้อย
ก็ไม่ประเสริฐ แต่บทธรรมแม้บทเดียว

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

น โหติ, อชุตติเก กิเลสโจเร
 ชินนตสเสว ปน ชโย นาม โหตี”ติ
 วตวา अनुसुठी मण्डुवा चम्
 तेसनुโต इमा कागा अगसि

ประเสริฐกว่าเทียว, ก็บุคคลเมื่อชนะ
 โจรที่เหลือ ไม่ชื่อกว่ามีชัยชนะ แต่เมื่อ
 ชนะโจรคือกิเลสภายในเท่านั้น ชื่อกว่ามี
 ชัยชนะ” เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิแสดง
 ธรรม ได้ตรัสคาถาเหล่านี้ว่า

๑๐๒. “โย จ कागा स्तं गास
 अनुत्पत्सद्यहिता
 ऐकं चम्पत् सेयो
 यं सुत्वा उपसम्मति.

๑๐๒. “ก็บุคคลใด ฟังกล่าวคาถาไม่
 ประกอบด้วยบทที่เป็นประโยชน์ตั้ง
 ร้อย บุคคลฟังบทธรรมใด ย่อม
 เข้าไปสงบได้ บทธรรมนั้นบท-
 เดียวประเสริฐกว่า การกล่าวคาถา
 ที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ตั้งร้อย
 ของบุคคลนั้น.

๑๐๓. โย सहस्रं सहस्रेण
 सकामे मानसे चिने
 ऐक्यज चय्यमतदानं
 स वे सकामच्छुद्धिโม”ติ.

๑๐๓. บุคคลใด ฟังชนะมนุษย์พันหนึ่ง
 (คุณ) ด้วยพัน(๑ ล้านคน)ในสงคราม
 (บุคคลนั้นหาเป็นคนสูงสุด แห่งคน
 ผู้ชนะในสงครามไม่) ส่วนบุคคลใด
 ฟังชนะตนผู้เดียว บุคคลนั้นแล
 ชื่อว่าเป็นยอดคนแห่งบุคคลผู้ชนะใน
 สงคราม”.

तदुत्त कागा स्तनति โย ज
 पुक्कुलो स्तप्रिजेता पनु कागा
 गासैयाति अतुगे. अनुत्पत्सद्यहिताति

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า คาถา
 ร้อยหนึ่ง ความว่า ก็บุคคลใด ฟัง
 กล่าวคาถาเป็นอันมาก กำหนดได้ร้อย

อากาสวณฺณนาทิวเสน อนตฺตเกหิ
ปเทหิ สณฺหิตา. ธมฺมปทนฺติ
อดฺดสาธกํ ขนฺธาทีปฺปฏิสฺยุดฺตํ.

หนึ่ง. คำว่า ไม่ประกอบด้วยบทที่เป็น
ประโยชน์ ความว่า ประกอบด้วยบท
ที่ไม่มีประโยชน์ ด้วยสามารถการ
พรรณนาอากาศเป็นต้น. คำว่า
บทธรรม ความว่า บทธรรมซึ่งประกอบ
ด้วยขันธ์เป็นต้น ให้สำเร็จประโยชน์.

“จตุตทารีมานิ ปริพฺพาชกา ธมฺมปทานิ,
กตมานิ จตุตตาริ, อนนิกขุฉา
ปริพฺพาชกา ธมฺมปทํ, อพฺยาปาโท
ปริพฺพาชกา ธมฺมปทํ, สมฺมาสติ
ปริพฺพาชกา ธมฺมปทํ, สมฺมาสมาธิ
ปริพฺพาชกา ธมฺมปทนฺ”ติ เอวํ
วฺุตเตสุ จตุสุ ธมฺมปเทสุ เอกมฺปิ
ธมฺมปทํ เสยฺโย. โย สหสฺสํ
สหสฺเสนาติ โย เอโก สงฺคามโยโธ
สหสฺเสน कुณฺติ สหสฺสํ มานุเส
เอกสมฺมึ สงฺคามเ ชินฺเนยฺย, ทส
มนุสฺสสฺตสหสฺसानิ ชินฺติวา ชยํ
อาหเรยฺย, อยฺปิ สงฺคามชินฺติ
อฺตุตโม น โหติ. เอกญฺจ เขยฺย-
มตฺตทานนฺติ โย ปนฺ รตฺติฏฺฐาณ-
ทิวาฏฺฐาเนสุ อชฺฉตฺติกกมฺมฏฺฐาณํ
สมฺมสนฺโต อตฺตโน โลภาทีกิลฺลชฺเชน

บรรดาบทธรรม ๔ บทที่พระผู้มีพระภาค
ตรัสไว้เป็นอย่างนี้ว่า “ปริพาชกและ
ปริพาชิกาทั้งหลาย บทธรรม ๔ บท
เหล่านี้, ๔ บทคืออะไรบ้าง? คือ
บทธรรมคือการไม่เพ่งเล็ง บทธรรมคือ
การไม่พยายาม บทธรรมคือสัมมาสติ
(ระลึกชอบ) บทธรรมคือสัมมาสมาธิ
(ตั้งใจชอบ)” บทธรรมแม้บทเดียว
ประเสริฐกว่า. คำว่า บุคคลใด...พัน
หนึ่ง...ด้วยพัน ความว่า ผู้ใดคือนักรบ
ในสงคราม คนหนึ่ง ฟิงชนะมนุษย์
พันหนึ่งคุณด้วยพัน ในสงครามครั้งหนึ่ง
คือชนะคน ๑ ล้านคน ฟิงนำชัยชนะมา
บุคคลแม้ไม่เชื่อว่าเป็นนักรบชั้นยอดแห่ง
คนผู้ชนะในสงคราม. คำว่า ฟิงชนะ
ตนคนเดียว ความว่า ก็บุคคลใด
พิจารณากรรมฐานภายใน ในที่พัก

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุตตาน์ ชินเนย. ส เว กลางคืนและที่พักกลางวัน ฟังชนะตน
 สงคามชุตตโมติ โส สงคามชินต์ ด้วยการชนะกิเลสมีโลภะเป็นต้นของตน.
 อุตตโม ปวโร สงคามสีสโยโธติ. คำว่า บุคคลนั้นแล เป็นยอดคนแห่ง
 บุคคลผู้ชนะในสงคราม ความว่า
 บุคคลนั้น เป็นผู้สูงสุด คือประเสริฐ
 ได้แก่เป็นนักรบชั้นยอดเยี่ยมในสงคราม
 แห่งบุคคลผู้ชนะในสงคราม.

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตติ-
 ผลาทินี ปาปุนิสฺสูติ.

ในเวลาจบเทศนา คนเป็นจำนวน
 มาก บรรลุนิรมลมีโสดาปัตติผลเป็นต้น.

กฤษณะทศกวีวตฺถุ ตติย.

เรื่องพระกฤษณะทศกวีที่ ๓ จบ.

๔. อนาคตปุจฉกพราหมณวตถุ

๑๐๔. อดตา หเว ชิต์ เสยโย
ยา จาย์ อิตรา ปชา
อดตทนต์สส ไปสสส
นิจจัม สณฺณตจาริโน

๑๐๕. เนว เทโว น กนฺธพโพ
น มาโร สห พุรหฺมุนา
ชิต์ อปชิต์ กยิรา
ตถารูปสส ชนฺตฺโน.

๔. เรื่องอนัตตปุจฉกพราหมณ์

๑๐๔. ตนแล อันบุคคลชนะแล้วประเสริฐ
กว่า ส่วนหมู่สัตว์นอกนี้นี้ใด อัน
บุคคลชนะแล้ว ความชนะอันบุคคล
ผู้ชนะหมู่สัตว์นอกนี้ นั้น ชนะแล้ว
ไม่ประเสริฐ (เพราะว่า) เมื่อบุรุษ
ฝึกตนแล้ว มีความประพฤตีสารวม
เป็นนิตย

๑๐๕. เทวดา กนธรรพ มาร พร้อมทั้ง
พรหม ไม่พึงทำความชนะแห่ง
สัตว์เกิด เห็นปานนั้น ให้กลับแพ้
ได้.

๔. อนัตตปุจฉกพราหมณ์วตถุ

อตตทา หเวติ อิมิ ชมฺมเทสนํ
 สตุฏทา เขตวเน วิหรนฺโต
 อนัตตปุจฉกพราหมณ์ อารพฺภ กเถสิ.

โส กิร พฺราหฺมโณ “กึ นุ
 โข สฺมฺมาสมฺพุทฺโธ อตฺตเมว
 ชานาติ, อุกาหุ อนตฺตมฺปิ,
 ปุจฺจิสฺสามิ นนฺ”ติ สตุฏฺถารํ
 อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺจิ “ภนฺเต ตฺเมห
 อตฺตเมว ชานาถ มณฺเฑ, โน
 อนตฺตนฺ”ติ. “อตฺตณฺจาทิ พฺราหฺมณ
 ชานามิ อนตฺตณฺจาทิ. “เตนหิ เม
 อนตฺตํ กเถทา”ติ. อถสฺส สตุฏฺทา
 อิมิ กถามาห

๔. เรื่องอนัตตปุจฉกพราหมณ์

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภอนัตตปุจฉก-
 พราหมณ์ ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า
 ตนแล ดังนี้ เป็นต้น.

ได้ทราบว่ พราหมณ์นั้นคิดว่า
 “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงทราบสิ่งที่มี
 ประโยชน์เท่านั้นหรือหนอแล หรือว่
 ทรงทราบแม้สิ่งที่ไม่มึประโยชน์ เราจัก
 ทูลถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้น” แล้ว
 เข้าไปเฝ้าพระศาสดา ทูลถามว่
 “พระเจ้าข้า พระองค์เห็นจะทรงทราบ
 สิ่งที่เป็นประโยชน์เท่านั้น คงจะไม่
 ทรงทราบสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์”. พระ-
 ศาสดาตรัสว่ “พราหมณ์ ก็เรารู้ทั้ง
 สิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งสิ่งที่ไม่มึประโยชน์”.
 พราหมณ์กราบทูลว่ “ถ้าอย่างนั้น
 ขอพระองค์จงตรัสบอกสิ่งที่ไม่มึประโยชน์
 แก่ข้าพระองค์เถิด”. ลำดับนั้น พระ-
 ศาสดาตรัสพระคาถานี้แก่พราหมณ์นั้น
 ว่

“อสุสุรเสยฺยํ อาลสฺยํ
 จณฺทิกกํ ทิมโสตฺตยํ
 เอกสฺสทฺธานคมนํ
 พรทารูปเสวนํ
 เอตํ พุราหฺมณฺ เสวสฺสุ
 อนตฺถํ เต ภวิสฺสตี”ติ.

“พราหมณ์ ท่านจงเสพกรรม
 ๖ อย่างนี้ คือการนอนนานจน
 ตะวันขึ้นสูง ๑ ความเกียจคร้าน
 ๑ ความดูร้าย ๑ การนอนหลับ
 นาน ๑ การเดินทางไกลแห่งคน
 ผู้เดียว ๑ การเข้าไปคบหาภรรยา
 ของคนอื่น ๑ ความฉิบหายไม่มี
 ประโยชน์ จักมีแก่เธอ”.

ตี สุตฺวา พุราหฺมโณ
 สาธุการมกาสิ “สาธุ สาธุ คณาจริย
 คณเชฏฺฐก, ตุมฺเหว อตฺถณฺจ ชานาก
 อนตฺถณฺจา”ติ. “เอวํ พุราหฺมณ,
 อตฺถานตฺถชานนโก นาม มยา
 สทิสํ นตฺถิ”ติ. อตฺถสฺส สตฺถา
 อชฺฌาสยํ อุปฺชาเรตฺวา “พุราหฺมณ
 เกน กมฺเมเน ชิวสฺสี”ติ ปุจฺฉิ.
 “ชุตกมฺเมเน โภ โคตมา”ติ. “กิ
 ปน เต ชโย โหติ ปราชโย”ติ.
 “ชโยปิ ปราชโยปิ”ติ วุตฺเต
 “พุราหฺมณ อปฺปมตฺตโก เอส, ปรี
 ชินนตฺสฺส ชโย นาม น เสยฺโย,
 โย ปน กิเลสชเยน อตฺถานํ
 ชินาติ, ตสฺส ชโย เสยฺโย, น

พราหมณ์ฟังพระดำรัสนั้นแล้ว ได้
 กระทำสาธุการว่า “ดีละ ดีละ พระองค์
 ผู้เป็นอาจารย์ของคณะ ผู้เป็นหัวหน้าคณะ
 พระองค์เท่านั้น ทรงทราบสิ่งที่เป็น
 ประโยชน์ทั้งสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์”.
 พระศาสดาตรัสว่า “อย่างนั้นพราหมณ์
 คนชื่อว่า รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่มี
 ประโยชน์เหมือนกับเรา ย่อมไม่มี”.
 ลำดับนั้น พระศาสดาทรงตรวจดู
 อธิษาศัยของพราหมณ์นั้น ตรัสถามว่า
 “พราหมณ์ เธอเลี้ยงชีวิตด้วยการงาน
 อะไร?”. พราหมณ์กราบทูลว่า “ด้วย
 การเล่นสกา พระโคดมผู้เจริญ”.
 พระศาสดาตรัสถามว่า “ก็เธอมีชัยชนะ
 หรือแพ้ ?” เมื่อพราหมณ์กราบทูลว่า

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

หิ ตัม ชยัม โภจิ ปราชยัม กาคตุ
 สกโกตี”ติ วตฺวา อนุสนฺธิ มฺเฏตฺวา
 ฐมมํ เทเสนฺโต อีมา คากา
 อภาสิ

“มีชนะบ้าง แพ้บ้าง” พระศาสดาตรัส
 ว่า “พราหมณ์ ความชนะความแพ้นั้น
 มีประมาณน้อย ขึ้นชื่อว่าความชนะ ของ
 บุคคลผู้ชนะคนอื่น ไม่ประเสริฐเลย,
 ส่วนความชนะของคนผู้ชนะตนด้วยการ
 ชนะกิเลสได้ ประเสริฐกว่า ก็ใคร ๆ
 ไม่อาจทำความชนะนั้นให้กลับแพ้ได้”
 เมื่อทรงสืบทอดอนุสนธิแสดงธรรม ได้
 ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

๑๐๔. “อตฺตา หเว ชิตํ เสยฺโย
 ยา จายํ อิตฺรา ปชา
 อตฺตทนฺตสฺส โปสฺสส
 นิจฺจํ สณฺณตจาริโน

๑๐๔. “ตนแล อันบุคคลชนะแล้วประเสริฐ
 กว่า ส่วนหมู่สัตว์นอกนี้นี้ใด อัน
 บุคคลชนะแล้ว ความชนะอันบุคคล
 ผู้ชนะหมู่สัตว์นอกนี้ นั้น ชนะแล้ว
 ไม่ประเสริฐ (เพราะว่า) เมื่อบุรุษ
 ฝึกตนแล้ว มีความประพฤติสำรวม
 เป็นนิตย

๑๐๕. เนว เทโว น กนฺธพฺโพ
 น มาโร สห พุรฺหมฺนา
 ชิตํ อปฺชิตํ กยิรา
 ตถารูปสฺส ชนฺตฺโน”ติ.

๑๐๕. เทวดา กนธรรพ์ มาร พร้อมทั้ง
 พรหม ไม่พึงทำความชนะแห่ง
 สัตว์เกิดเห็นปานนั้น ให้กลับแพ้
 ได้”.

ตตฺถ หเวติ นิปาโต. ชิตนฺติ
 ลิงฺควิปฺลสาโส.

ศัพท์ว่า หเว ในคาถานั้น เป็น
 นิบาต. บทว่า ชิตํ เป็นลิงควิปลาส.

อตุตโน กิเลสชเยน อตุตา ชิต
 เสโยติ อตุโก. ยา จาย อิตรา
 ปชาติ ยา ปนาย อวเสสา ปชา
 ชูเตน วา ธนหรณน วา สงคาม
 วา พลาภิภเวน ชิตา ภเวย, ต
 ชินนเตน ย ชิต, น ต เสโยติ
 อตุโก. “กสฺมา ปน ตเทว ชิต
 เสโย, อิทํ น เสโย”ติ. “ยสฺมา
 อตุตทนฺตสฺส ๗เปฯ ตถารูปสฺส
 ชนฺตโน”ติ.

อธิบายว่า ตนอันบุคคลชนะแล้ว ด้วย
 การชนะกิเลสของตน ประเสริฐกว่า.
 คำว่า ส่วนว่าหมู่สัตว์นอกนี้ใด ความว่า
 ส่วนหมู่สัตว์นี้ใด คือที่เหลือ อันบุคคล
 ชนะแล้วด้วยสกาหรือด้วยการลักทรัพย์ไป
 หรือด้วยการครอบงำกำลังในสงคราม,
 ความชนะอันบุคคลผู้ชนะหมู่สัตว์นอกนี้
 ชนะแล้ว ไม่ประเสริฐเลย. ถามว่า
 “ก็ความชนะนั้นเท่านั้นประเสริฐ ความ-
 ชนะนี้ไม่ประเสริฐ เพราะเหตุไร?”.
 แก้วว่า “เพราะเหตุที่เมื่อบุรุษฝึกตนแล้ว
 ประพฤติสำรวมเป็นนิตย เทวดา
 คนธรรพ์ มาร พร้อมทั้งพรหม ไม่พึง
 ทำความชนะของคนเห็นปานนั้นให้กลับ-
 แพ้ได้”.

อิทํ วุตตํ โหติ, “ยสฺมา หิ
 ยวายํ นิกกิเลสตาย อตุตทนฺโต
 โปโส, ตสฺส อนนฺทกนฺตสฺส กายาทีหิ
 นิจฺจํ สณฺณตจาริโน เอวรูปสฺส
 อิเมหิ กายสณฺณมาทีหิ สณฺณตสฺส
 ชนฺตโน เทโว วา คนฺธพฺโพ วา
 มาโร วา ปน พุรหุมนฺา สห
 อฏฺฐหิตฺวา ‘อหฺมสฺส ชิตํ อปชิตํ

พระผู้มีพระภาคตรัสพระดำรัสนี้ว่า “ก็
 เพราะเหตุที่เมื่อบุรุษชื่อว่าฝึกตนแล้ว
 เพราะไม่มีกิเลส ไม่มีกิเลสเครื่องยั่ววาน
 ประพฤติสำรวมแล้วเป็นนิตย ด้วยกาย
 เป็นต้น เทวดา คนธรรพ์ หรือมาร
 พร้อมทั้งพรหม แม้มันพากเพียรอยู่ว่า
 ‘เราจะทำความชนะของบุคคลนั้นให้กลับ
 แพ้, จักยังกิเลสที่เขาละได้แล้วด้วย

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กริสฺสามิ, มคฺคภาวนาย ปหิเน
 กิเลสํ ปุณฺ อปุปาเทสฺสามิ”ติ
 ขมฺเณโตปิ, ยถา ธนาทีหิ ปราชิตो
 ปกฺขนฺโตโร หุตฺวา อิตเรน ชิตํ ปุณ
 ชินนฺโต อปฺชิตํ กเรยฺย, เอว
 อปฺชิตํ กาทู เนา สกฺกญฺเวยยาติ.

เทสนาวसानเน พหุ โสตาปตฺติ-
 ผลาทินิ ปาปุณฺิสฺสูติ.

อนตฺตปุจฉกพฺราหมณฺวตฺถุ จตฺตถุ.

มรรคภาวนาให้เกิดขึ้นอีก”, ไม่พึงอาจ
 เพื่อทำความชนะของคนผู้สำรวมแล้ว
 ด้วยการสำรวมกายเป็นต้น เหล่านี้เห็น
 ปานนั้นให้กลับแพ้ เหมือนบุคคลผู้
 ปราศแล้วด้วยทรัพย์เป็นต้น เป็น
 ฝ่ายอื่น ชนะบุคคลผู้อันคนนอกนี้ชนะ
 แล้วอีก พึงทำเขาให้เป็นผู้พ่ายแพ้
 ฉะนั้น.

ในเวลาจบเทศนา คนเป็นอันมาก
 บรรลุอริยมรรคมีโสตาปัตติผลเป็นต้น.

เรื่องอนัตตปุจฉกพราหมณ์ที่ ๔ จบ.

๕. สตริปุตตตฤเธรสฺส มาตุล-
พฺราหฺมณวตฺถุ

๑๐๖. มาเส มาเส สหสฺเสน
โย ยเชถ สตํ สมํ
เอกญจ ภาวิตตตฺตานํ
มฺหุตฺตมฺปิ ปุชเย
สาเยว ปุชฺณา เสยฺโย
ยญฺเจ วสฺสสฺตํ หุตํ.

๕. เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นลุง
ของพระสตริบุตรเถระ

๑๐๖. บุคคลใด ฟังบูชาด้วยทรัพย์พันหนึ่ง
ทุก ๆ เดือน ตลอด ๑๐๐ ปีถ้วน
ส่วนบุคคลใด ฟังบูชาบุคคลผู้อบรม
ตนแล้วผู้เดียว แม้ชั่วครู่เดียว
การบูชานั้นนั้นเทียวของบุคคลนั้น
ผู้บูชาบุคคลผู้อบรมตนแล้ว แม้
เพียงครู่เดียว ประเสริฐกว่า การ
บวงสรวงตั้งร้อยปีจะประเสริฐอะไร
เล่า.

๕. สารีปุตุตตะเถรสุต มาตุล-
พราหมณวตฺถุ

มาเส มาเสติ อิมิ ธมฺมเทสนํ
สตฺถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
สารีปุตุตตะเถรสุต มาตุลพราหมณ
อารพภ กเถสิ.

เถโร กิร ตสฺส สนฺติกํ
คนฺตฺวา อาห “กีนฺนุ โข
พราหมณ กิญฺจิทฺท กุสลํ กโรสี”ติ.
“กโรมิ ภนฺเต”ติ. “กึ กโรสี”ติ.
“มาเส มาเส สหสฺสปริจฺจาเคน
ทานํ ทมฺมี”ติ. “กสฺส เทสี”ติ.
“นิกฺคณฺจัน ภนฺเต”ติ. “กึ
ปตฺถยนฺโต”ติ. “พฺรหฺมโลกํ ภนฺเต”ติ.
“กึ ปน พฺรหฺมโลกสฺส อัย
มกฺโข”ติ. “อาม ภนฺเต”ติ. “โก
เอวมาหา”ติ. “อาจริเยหิ เม กถิตํ
ภนฺเต”ติ. “เนว ตฺวํ พฺรหฺมโลกสฺส
มกฺโข ชานาสี, นปิ เต อาจริยา,
สตฺถาเอว เอโก ชานาติ, เอหิ
พราหมณ, พฺรหฺมโลกสฺส ตํ มกฺโข
เต กถาเปสฺสามิ”ติ ตํ อาทาย

๕. เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นลูก
ของพระสารีบุตรเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระ-
เวฬุวัน ทรงปรารภพราหมณ์ ผู้เป็น
ลูกของพระเถระชื่อว่าสารีบุตร ตรัสพระ-
ธรรมเทศนานี้ว่า ทุก ๆ เดือน เป็นต้น.

ได้ยินว่า พระเถระไปสำนักของ
ลูกนั้นกล่าวว่า “พราหมณ์ ท่านทำกุศล
อะไร ๆ นั้นเทียว หรือหนอแล?”.
พราหมณ์กล่าวว่า “ผมทำขอรับ”.
พระเถระถามว่า “ท่านทำอะไร?”.
พราหมณ์กล่าวว่า “ผมถวายทานด้วย
การบริจาคทรัพย์พันหนึ่ง ทุก ๆ เดือน”.
พระเถระถามว่า “ท่านถวายแก่ใคร?”.
พราหมณ์กล่าวว่า “แก่พวกนิกครนถ์
ครับผม”. พระเถระถามว่า “ปรารภนา
อะไร?”. พราหมณ์กล่าวว่า “พฺรหฺม-
โลก ครับผม”. พระเถระถามว่า “กีนี่
เป็นทางแห่งพฺรหฺมโลกหรือ?”. พราหมณ์
กล่าวว่า “ใช่ครับผม”. พระเถระ
ถามว่า “ใครกล่าวอย่างนี้?”. พราหมณ์
กล่าวว่า “อาจารย์ของผมกล่าว ครับ-

สตถุ สนฺติกั เนตฺวา

ท่าน”. พระเถระกล่าวว่า “ท่านไม่รู้ทางแห่งพรหมโลกนั้นเทียว แม้อาจารย์ของท่านก็ไม่รู้ พระศาสดาเท่านั้น พระองค์เดียวทรงทราบ, จึงมาเกิดพราหมณ์ เราจักกราบทูลพระศาสดา ให้ตรัสบอกหนทางนั้นแห่งพรหมโลกแก่ท่าน” พาพราหมณ์นั้นไปสำนักพระศาสดา กราบทูลเรื่องนั้นว่า

“ภนฺเต อัย พฺราหฺมโณ เอวมาหา”ติ ตํ ปวตฺตี อาโรเจตฺวา “สาธฺมฺ จสฺส พฺรหฺมโลกมคฺคํ กถเภา”ติ อาท. สตฺถา “เอวํ กิร พฺราหฺมณา”ติ ปุจฺฉิตฺวา “อาม โภ โคตมา”ติ วุตฺเต “พฺราหฺมณ เอวํ ททมาเนน วสฺสสตฺทินฺนทานโตปี มุหุตฺตมตฺตํ ปสนฺนจิตฺเตน มยฺหํ สวากสฺส โอโลกนํ วา กญฺจญฺภิกฺขามตฺตทานํ วา มหปฺผลตรนฺ”ติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆฏฺเฐตฺวา ฆมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาทมาห

“พราหมณ์นี้ กล่าวอย่างนี้ พระเจ้าข้า” กราบทูลว่า “ดีละ ขอพระองค์จงตรัสบอกทางพรหมโลกแก่พราหมณ์นั้น”. พระศาสดาตรัสถามว่า “ได้ยินว่า อย่างนั้นหรือ? พราหมณ์” เมื่อพราหมณ์ กราบทูลว่า “พระโคตมผู้เจริญ อย่างนั้น” ตรัสว่า “พราหมณ์ การแลดูสาวกของเราด้วยจิตเลื่อมใส เพียงชั่วครู่ก็ดี การถวายเพียงภิกษาทัพพีหนึ่งก็ดี มีผลมากกว่าแม้ว่าทานที่ท่านให้อย่างนั้นให้แล้วตั้งร้อยปี” เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิ แสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๑๐๖. “มาเส มาเส สหสเสน
 โย ยเชถ สติ สม
 เอกณฺจ ภาวิตตฺตานํ
 มุหุตตมฺปิ ปุชเย
 สาเยว ปุชฺณา เสโย
 ยณฺเจ วสฺสสตี หุตฺน”ติ.

ตตฺถ สหสเสนาคี สหสส-
 ปริจฺจาเคน. โย ยเชถ สติ สมฺมุติ
 โย วสฺสสตี มาเส มาเส สหสส
 ปริจฺจชฺนโต โลกียมหาชนสฺส ทานํ
 ททฺเยย. เอกณฺจ ภาวิตตฺตานนฺติ โย
 จ เอกํ กุณฺวเสน วฑฺฒิตตตฺตานํ
 เหมจิมโกภฺยิยา โสตาปนฺนํ อฺปริมโกภฺยิยา
 ชีณาสวํ ฆรทฺวาเร สมฺปตฺตํ
 กฏฺจจฺญิกฺขาทานวเสน วา ยาปนมตฺต-
 อาหารทานวเสน วา กุณฺสาฎกทาน-
 มตฺเตน วา ปุชฺเยย, ยํ อิตฺเรน
 วสฺสสตี หุตํ, ตโต สาเยว ปุชฺณา
 เสโย เสฎฺฐา อุตฺตมาตี อตฺโถ.

๑๐๖. “บุคคลใดพึงบูชาด้วยทรัพย์พันหนึ่ง
 ทุก ๆ เดือนตลอด ๑๐๐ ปีถ้วน ส่วน
 บุคคลใด พึงบูชาบุคคลผู้บรมตน
 แล้วผู้เดียว แม้ชั่วครู่เดียว การ
 บูชานั้นนั้นเทียว ของบุคคลนั้นผู้
 บูชาบุคคล ผู้บรมตนแล้ว แม้
 เพียงครู่เดียวประเสริฐกว่า การ
 บวงสรวงตั้งร้อยปี จะประเสริฐ
 ะไรเล่า”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ด้วย
 ทรัพย์พันหนึ่ง ได้แก่ด้วยการสละทรัพย์
 พันหนึ่ง. คำว่า บุคคลใด พึงบูชาสิ้น
 ร้อยปีถ้วน ความว่า บุคคลใดสละทรัพย์
 พันหนึ่ง ทุก ๆ เดือน พึงถวายทานแก่
 โลกียมหาชน สิ้นร้อยปี. คำว่า ผู้บรม
 ตนแล้วผู้เดียว ความว่า ส่วนบุคคลใด
 พึงบูชาบุคคลผู้บรมตนแล้ว ด้วย
 สามารถแห่งคุณผู้เดียว คือพระโสดาบัน
 โดยที่สุตพระอริยบุคคลชั้นต่ำ พระ-
 ชีณาสพโดยที่สุตพระอริยบุคคลชั้นสูง
 ผู้มาถึงประตู่เรือนด้วยสามารถถวาย
 ภัณฑาทัพพีหนึ่ง หรือด้วยการถวาย
 อาหารพอยังอัตภาพให้เป็นไป หรือด้วย

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สักว่า การถวายผ้าสาฎกเนื้อหยาบ,
การบูชาที่นั่นนั่นเอง ประเสริฐกว่า คือ
ประเสริฐที่สุด ได้แก่ สูงสุดกว่า
การบวงสรวงที่คนนอกนี้ บวงสรวงแล้ว
ตั้งร้อยปี.

เทศนาว่าสาเน โส พุราหฺมโน
โสดาปัตติผลํ ปตฺโต. อญฺเฌปี พหุ
โสดาปัตติผลาทีนิ ปาปุณีสฺสูติ.

ในเวลาจบเทศนา พุราหมณ์นั้น
บรรลุโสดาปัตติผล. คนเป็นจำนวนมาก
แม้เหล่าอื่น บรรลุอริยมรรคมีโสดาปัตติผล
เป็นต้น.

สาริปุตฺตตฺเถรสฺส มาตุลพฺุราหฺมณวตฺถุ
ปญฺจมี.

เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นลุงของ
พระสารีบุตรเถระที่ ๕ จบ.

๖. สารีปุตตตเถรสูตร
ภาคินเนยฺยพุราหุณฺณวตฺถุ

๑๐๗. โย จ วสฺสสํ ชนฺตุ
อคฺคิ ปริจเร วเน
เอกณฺจ ภาวิตตฺตานํ
มฺหุตฺตมฺปิ ปุชเย
สาเยว ปุชฺณา เสยฺโย
ยณฺเจ วสฺสสํ หุตฺ.

๖. เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นหลาน
ของพระสารีบุตรเถระ

๑๐๗. สัตว์ใด ฟังบ่าเรอไฟในป่าตั้งร้อยปี
และเขาฟังบูชาบุคคลผู้อบรมตนแล้ว
คนหนึ่ง แม้ครูเดียว การบูชา
นั้นนั้นแล ประเสริฐกว่าการบ่าเรอ
ไฟในป่าตั้งร้อยปี ของบุคคลนั้น
การบวงสรวงตั้งร้อยปี จะ
ประเสริฐอะไรเล่า ?

๖. สารีปุตตตฤณเรสุส ภาคินเนย-
พฺราหฺมณวตฺถุ

โย จ วสุสสํ ชนฺตฺติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตฺถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
สารีปุตตตฤณเรสุส ภาคินเนยํ อารพฺภ
กเถสิ.

ตํปี หิ เกโร อุปสงฺกมิตฺวา
อาห “กิ พฺราหฺมณ กุสลํ กโรสี”ติ.
“อาม ภนฺเต”ติ. “กิ กโรสี”ติ.
“มาเส มาเส เอกํ ปสฺสุ มาเตตฺวา
อคฺคิ ปริจรามิ”ติ. “กิมตฺถํ เอวํ
กโรสี”ติ. “พฺรหฺมโลกมคฺคโค กิเรโส”ติ.
“เกเนวํ กถิตนฺ”ติ. “อาจริเยหิ
ภนฺเต”ติ. “เนว ตวํ พฺรหฺมโลกมคฺคํ
ชานาสิ, นปี เต อจริยา, เอหิ,
สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสามา”ติ. ตํ
สตฺถุ สนฺติกํ เนตฺวา ตํ ปวตฺติ
อาโรเจตฺวา “อิมสฺส ภนฺเต
พฺรหฺมโลกมคฺคํ กเถถา”ติ. อาห.
สตฺถา “เอวํ กิรา”ติ. ปุจฺฉิตฺวา
“เอวํ โภ โคตมา”ติ. วุตฺเต

๖. เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นหลาน
ของพระสารีบุตรเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระ-
เวพฺพเน ทรงปรารภหลานของพระเถระ
ชื่อว่าสารีบุตร ตรัสพระธรรมเทศนา
นี้ว่า สัตว์ใดพึงบำเรอไฟตั้ง ๑๐๐ ปี
เป็นต้น.

ก็พระเถระเข้าไปหาหลานเมื่อนั้น
ถามว่า “ท่านทำกุศลอยู่หรือ? พราหมณ์”.
พราหมณ์นั้นกล่าวว่า “อย่างนั้นครับ
ท่าน”. พระเถระถามว่า “ท่านทำกุศล
อะไร?”. พราหมณ์กล่าวว่า “ผมฆ่า
สัตว์เลี้ยงตัวหนึ่ง บำเรอไฟทุก ๆ เดือน”.
พระเถระถามว่า “ท่านทำอย่างนี้เพื่อ
อะไร?”. พราหมณ์กล่าวว่า “ได้ยินว่า
นั่นเป็นทางพรหมโลก”. พระเถระ
กล่าวว่า “ใครกล่าวอย่างนี้?”.
พราหมณ์กล่าวว่า “อาจารย์ครับท่าน”.
พระสารีบุตรกล่าวว่า “ท่านไม่รู้ทาง
พรหมโลกเลยทีเดียว แม้อาจารย์ของ
ท่านก็ไม่รู้ ท่านจงมา พวกเราจักไป
สำนักพระศาสดา” แล้วนำพราหมณ์-

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“พราหมณ์ วสุสสตี เอว อคฺคิ
 ปรีจรุตสฺส ตว อคฺคิปรีจริยา มม
 สาวกสฺส ขณมตฺตํ ปุชฺชปี น
 ปาปฺภนาตี”ติ วตฺวา อนุสนฺธิ ชฎุตฺวา
 ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

นั้นไปสำนักพระศาสดา กราบทูลเรื่องนั้น
 กราบทูลว่า “ขอพระองค์จงตรัสบอกทาง
 พรหมโลกแก่พราหมณ์นี้เถิด พระเจ้า-
 ข้า”. พระศาสดาตรัสถามว่า “ได้ยิน
 ว่าอย่างนั้นหรือ ?” เมื่อพราหมณ์
 กราบทูลว่า “อย่างนั้น พระโคดมผู้
 เจริญ” ตรัสว่า “พราหมณ์การบำเรอ
 ไฟของท่านผู้บำเรอไฟอยู่อย่างนี้แม้ตั้ง
 ร้อยปี ย่อมไม่ถึงแม้การบูชาสาวกของ
 เราเพียงชั่วขณะ” เมื่อทรงสืบท่ออนุสนธิ
 แสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๐๗. “โย จ วสุสสตี ชนฺตุ
 อคฺคิ ปรีจเร วเน
 เอกญฺจ ภาวิตตฺตานํ
 มุหุตฺตมฺปิ ปุชฺเช
 สาเยว ปุชฺณา เสยฺโย
 ยญฺเจ วสุสสตี หุตฺน”ติ.

๑๐๗. “สัตว์ใดพึงบำเรอไฟในป่าตั้งร้อยปี
 และเขาพึงบูชาบุคคลผู้บรมตนแล้ว
 คนหนึ่ง แม้กรูเดียว การบูชา นั้น
 นั้นแล ประเสริฐกว่าการบำเรอไฟ
 ในป่าตั้งร้อยปีของบุคคลนั้น การ
 บวงสรวงตั้งร้อยปี จะประเสริฐ
 อะไรเล่า?”.

ตตฺถ ชนฺตุติ สุตฺตาทิวจนเมตฺ.
 อคฺคิ ปรีจเร วเนติ นิปฺปปญฺจ-
 ภาวปตฺถนาย วนํ ปวิสิตฺวาปิ ตตฺถ
 อคฺคิ ปรีจเรยฺย. เสสํ ปุริมสทิสเมวาติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ชนฺตุ
 นั้น เป็นชื่อของสัตว์. คำว่า พึงบำเรอ
 ไฟในป่า ความว่า แม้เข้าไปแล้วสู่ป่า
 ด้วยความปรารถนา ความเป็นผู้ไม่มี

ธรรมเครื่องเนิ่นช้า ฟังบำเรอไฟในป่านั้น.
คำที่เหลือ เหมือนกับคำก่อนนั้นเทียว.

เทสนาวาसानะ พุราหฺมโน
โสตาปัตติผลํ ปาปฺณิ. อญฺเฌปี พหุ
โสตาปัตติผลาทีนิ ปาปฺณิสฺสูติ.

ในเวลาจบเทศนา พุราหฺมณฺ์บรรลु
โสตาปัตติผล. คนเป็นอันมากแม้เหล่าอื่น
บรรลุอรียผลมีโสตาปัตติผลเป็นต้น.

สาริปุตฺตตฺเถรสุส ภาคิเนยฺยพฺุราหฺมณ-
วตฺถุ ฦฏฺจ.

เรื่องพราหฺมณฺ์ผู้เป็นหลานของพระ-
สาริปุตฺรเถระที่ ๖ จบ.

๗. สารีปุตตตฤณเรตสุ
สหายพราหมณวตฺต

๑๐๘. ยงฺกิญจิจิ ยิฏฺจณฺจ หุตฺตณฺจ โลกเก
สํวจฺจรํ ยเชถ ปุณฺณเปกฺโข
สพฺพมปิ ตํ น จตฺตภาคเมติ
อภิวาทนา อชฺชชฺคเตสฺส เสยฺโย.

๗. เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นสหาย
ของพระสารีบุตรเถระ

๑๐๘. บุคคลผู้เพ่งเล็งบุญ ฟังให้ท่านชนิด-
ใดชนิดหนึ่ง คือท่านชื่อยิฏฐะ และ
ท่านชื่อหุตตะ ในโลกสิ้นปีหนึ่ง ท่าน
นั้นแม้ทั้งหมดไม่ถึงส่วนที่ ๔ การ
กราบไหว้ในบุคคล ผู้ไปตรง
ประเสริฐกว่า.

๗. สารีปุตตตถาคต
สหายพราหมณวตถุ

ยงกิญจิ ยัญญจาติ อิมั
ธมฺมเทสนํ สตุถา เวพฺวเน วิหรนฺโต
สารีปุตตตถาคตสฺส สหายพราหมณั
อารพฺภ กเถสิ.

ตมปิ หิ เถโร อุปสงกมิตฺวา
“กิ พราหมณ กิญจิ กุสลั
กโรสี”ติ ปุจฺฉิ. “อาม ภนฺเต”ติ.
“กิ กโรสี”ติ. “ยัญญยาคํ ยชามิ”ติ.
ตทา กิร ตํ ยาคํ มหาปริจฺจาเคน
ยชนฺติ. อิตฺ ปรั เถโร ปุริมเนเนว
ปุจฺฉิตฺวา ตํ สตุถุ สนฺติกั เนตฺวา
ตํ ปวตฺตี อโรเจตฺวา “อิมสฺส
ภนฺเต พุรหฺมโลกมคฺคํ กเถถา”ติ
อาห.

๗. เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นสหาย
ของพระสารีบุตรเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พระเวฬุวัน ทรงปรารภพราหมณ์ผู้เป็น
สหายของพระเถระชื่อว่าสารีบุตร ตรัส
พระธรรมเทศานี้ว่า ทานชนิดใด
ชนิดหนึ่ง คือทานชื่อยัญญะ เป็นต้น.

ความพิสดารว่า พระเถระเข้าไป
หาพราหมณ์เมื่อนั้น ทามว่า “ท่านทำ
กุศลอะไร ๆ หรือพราหมณ์?”.
พราหมณ์กล่าวว่า “อย่างนั้นครับท่าน”.
พระเถระถามว่า “ท่านทำกุศลอะไร?”.
พราหมณ์กล่าวว่า “ผมบูชายัญญ์ที่คน
เหล่าอื่นเขาบูชากันแล้ว”. ได้ยินว่า
ในกาลนั้น คนทั้งหลายบูชายัญญ์นั้น ด้วย
การบริจาคมามากมาย. ต่อแต่นั้น พระเถระ
ถามโดยนัยก่อนนั้นเทียว นำพราหมณ์
นั้นไปสำนักพระศาสดา กราบทูลเรื่องนั้น
กราบทูลว่า “ขอพระองค์จงตรัสบอก
หนทางพรหมโลก แก่พราหมณ์นี้เกิด
พระเจ้าข้า”.

สตถา “พราหมณ เอวํ กิรา”ติ
 ปุจฺจิตฺวา “อามา”ติ วุตฺเต
 “พราหมณ ตยา สํวจฺจวํ ยิฏฺฐยาคํ
 ยชนฺเตน โลกियมหาชนสฺส ทินฺนทานํ
 ปสนฺเนน จิตฺเตน มม สาวกานํ
 วนฺทนฺตานํ อูปฺปนฺนกุสลเจตนา
 ยจตฺตฤภาคมตฺตํปี น อคฺขมตี”ติ
 วตฺวา อนุสนฺธิ ฆฏฺฐวา ฐมฺมํ
 เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

๑๐๘. “ยํ กิณฺจิจิ ยิฏฺฐณฺจ หุตฺตฺจ โลก
 สํวจฺจวํ ยเชถ ปุณฺณเปกฺโข
 สพฺพมฺปิ ตํ น จตฺตฤภาคเมติ
 อภิวาทนา อุชฺชุกเตสฺส เสยฺโย”ติ.

ตตฺถ ยงฺกิณฺจิจิ อนวเสส-
 ปริยาทานวจนเมตํ.

ยิฏฺฐนฺติ เภภฺยุเบน มงฺคลกิริยาทิวเสน
 ทินฺนทานํ. หุตฺตฺติ อภิสํขริตฺวา กตํ
 ปาหุณฺทานญฺเจว กมฺมญฺจ ผลญฺจ

พระศาสดาตรัสถามว่า “ได้ยินว่า
 อย่างนั้นหรือพราหมณ์” เมื่อพราหมณ์
 กราบทูลว่า “อย่างนั้น” ตรัสว่า
 “พราหมณ์ ทานที่ท่านบูชาด้วยที่คน
 เหล่าอื่นบูชาแล้วให้แก่โลกियมหาชน
 ตลอดปี ไม่ถึงค่าแม่เพียงส่วนที่ ๔
 แห่งกุศลเจตนาซึ่งเกิดขึ้นแก่เหล่าชนผู้
 กราบไหว้เหล่าสาวกของเราด้วยจิตอัน
 เลื่อมใส” เมื่อทรงสืบท่ออนุสนธิ
 แสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๐๘. “บุคคลผู้เพ่งเล็งบุญ ฟังให้ทาน
 ชนิดใดชนิดหนึ่ง คือทานชื่อยิฏฐะ
 และทานชื่อหุตะในโลก สิ้นปีหนึ่ง
 ทานนั้นแม้ทั้งหมด ไม่ถึงส่วนที่ ๔
 การกราบไหว้ ในบุคคลผู้ไปตรง
 ประเสริฐกว่า”.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ชนิดใด
 ชนิดหนึ่ง นั้น เป็นคำเครื่องถือเอา
 โดยรอบไม่มีส่วนเหลือ.

คำว่า คือทานชื่อยิฏฐะ ได้แก่ซึ่งทาน
 อันบุคคลถวายแล้ว ด้วยสามารถการ
 ทำมงคลเป็นต้นโดยมาก. คำว่า คือ

สททหิตวา กตทานญจ. สัจฉริ
 ยเชชาติ เอกสัจฉริ นรินฺตรเมว
 วุตตปุปการํ ทานํ สกฺลจกฺกวาเพปิ
 โลกิยมหาชนสฺส ทเทยฺย. ปุณฺณเปกฺโขติ
 ปุณฺณํ อิจฺฉนฺโต. อุชฺชุกเตสุติ
 เหมจิมโกภฺยิยา โสตาปนฺเนสุ
 อุปริมโกภฺยิยา ชินฺนาสเวสุ. อิทํ วุตตํ
 โหติ “เอวรูปเน ปสนฺเนน จิตฺเตน
 สริริ โอนาเมตฺวา วนฺทนฺตสฺส
 กุสฺลเจตฺตนา ยํ ผลํ ตโต
 จตฺตตฺตภาคํปี สพฺพํ ตํ ทานํ น
 อกฺขมฺติ, ตสฺมา อุชฺชุกเตสุ อภิวาทนเมว
 เสยฺโย”ติ.

ทานชื่อหุตะ ได้แก่ ซึ่งทานเพื่อแขกอัน
 บุคคลจัดแจงทำไว้แล้ว และซึ่งทานอัน
 คนเชื่อกรรมและผล(แห่งกรรม)ทำแล้ว.
 คำว่า ฟิงถวายสิ้นปีหนึ่ง ความว่า
 ฟิงถวายทานอันมีประการดังกล่าวแล้ว
 แก่โลกิยมหาชนแม้ในจักรวาลทั้งสิ้น สิ้น
 ปีหนึ่ง ตลอดกาลติดต่อกัน. คำว่า
 ผู้เพ่งเล็งบุญ ได้แก่ผู้ปรารถนาบุญ.
 คำว่า ในบุคคลผู้ไปตรง ได้แก่ ใน
 พระโสดาบันโดยที่สุดแห่งพระอริยบุคคล
 ชั้นต่ำ ในพระชินาสพโดยที่สุดแห่ง
 อริยบุคคลชั้นสูง. มีพระดำรัสที่พระผู้มี
 พระภาคตรัสไว้ว่า “ทานนั้นทั้งหมด ย่อม
 ไม่ถึงค่าแม้ส่วนที่ ๔ แต่ผลแห่งกุศลเจตนา
 ของบุคคลผู้น้อมสรีระลงไหว้ด้วยจิต อัน
 เลื่อมใสเห็นปานนั้น เพราะเหตุนั้น การ
 กราบไหว้ท่านผู้ไปตรงประเสริฐกว่า”.

เทสนาวसानะ พุราหมโณ โสตา-
 ปตฺติผลํ ปตฺโต. อณฺเณปิ พหุ
 โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปุณฺีสุติ.

ในเวลาจบเทศนา พุราหมณ์
 บรรลุโสดาปัตติผล. คนเป็นอันมากแม้
 เหล่าอื่น บรรลุอริยผลมีโสดาปัตติผล
 เป็นต้น.

สาริปุตฺตตฺตเถรสฺส สหายพุราหมณฺวตฺถุ
 สตฺตม.

เรื่องพราหมณ์ผู้เป็นสหายของ
 พระสาริปุตฺตเถระที่ ๗ จบ.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๘. อายุวาทมนกุมารวตถุ

๑๐๙. อภิวาทนสี่ลิสฺส

นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน
จตุตทาโร ธมฺมา วุฑฺฒนฺติ
อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ.

๘. เรื่องอายุวัฒนกุมาร

๑๐๙. ธรรม ๔ อย่าง คือ อายุ วรรณะ

สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคล

ผู้มีปกติกราบไหว้ผู้มีปกติประพฤติ

อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่เป็นนิตย์.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๘. อายุวฑฒนกุมารวตฺถุ

อภิวาทนสีลิสฺสาติ อิมํ ธมฺมเทศนํ
 สตฺถา ทิมลฺมพิกํ นิสฺสาย
 อรณฺณกฺฎิกายํ วิหรนฺโต ทิฆายุกุมารํ
 อารพฺภ กณฺเธิ.

ทิมลฺมพิกนกรวาลิโน กิร เทว
 พุราหฺมณา พาหิรกปฺพพฺชฺชํ ปพฺพชิตฺวา
 อฏฺฐจตฺตาฬีส วสฺसानิ ตปฺจรณํ
 จริสฺสุ. เตสฺสุ เอโก “ปเวณิ เม
 นสฺสีสฺสติ, วิพฺภมิสฺสามิ”ติ จินฺเตตฺวา
 อตฺตนา กตํ ตปฺปริกฺขารํ ปเรสํ
 วิกฺกิณฺตีวา โคสเตน เจว
 กหาปณฺสเตน จ สทฺธิ ภริยํ
 ลภิตฺวา กุฏุมฺพํ สณฺจเปสิ. อถสฺส
 ภริยา ทารกํ วิชายิ. อิตโร ปนสฺส
 สหายโก ปวาสํ คนฺตฺวา ปุนเทว
 ตํ นครํ ปจฺจจากมิ.

โส ตสฺส อากตภาวํ สุตฺวา
 ปุตฺตทวารํ อาทาย ทสฺสนตฺถาย
 อคมาสิ. คนฺตฺวา ปุตฺตํ มาตุ หตฺถे

๘. เรื่องอายุวฒนกุมาร

พระศาสดา ทรงอาศัยทิมลัมพิก-
 นคร ประทับอยู่ในกุฎีในป่า ทรงปรารภ
 ทิฆายุกุมาร ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า
 ผู้มีปกติกราบไหว้ เป็นต้น.

ได้ทราบมาว่า พราหมณ์ ๒ คน
 ผู้อยู่ในทิมลัมพิกนคร บวชในลัทธิ
 ภายนอก ประพฤติตบะ นานถึง ๔๘ ปี.
 บรรดาพราหมณ์ทั้ง ๒ คนนั้น พราหมณ์
 คนหนึ่งคิดว่า “ประเพณีของเรา จัก
 ฉิบหาย เราจักสึก” ขายบริขารตบะ
 อันตนทำแล้วแก่ชนเหล่าอื่น ได้ภรรยา
 พร้อมกับโคร้อยตัว และกหาปณะ
 ร้อยหนึ่ง ตั้งไว้เป็นกองทุน. ครั้งนั้น
 ภรรยาของเขาคลอดทารก. ส่วนสหาย
 ของพราหมณ์นั้นนอกนี้ ไปต่างถิ่นแล้ว
 กลับมายังพระนครนั้นอีกนั้นเทียว.

พราหมณ์นั้น ฟังว่าสหายนั้นมา พาเอา
 บุตรและภรรยา ได้ไปเพื่อต้องการเยี่ยม.
 ครั้นไปแล้ว ให้บุตรในมือของมารดา

๑ น. ทิมลงมิก.

วิชณี อุทธรฺ อุทฺธิปนฺโต “สามเณร
 พหิ นิกุขมา”ติ อาห. วิชณีปตฺตโก
 อุกฺขิมฺหิ ปฏฺิหณฺณิ. ตาวเทว อุทฺธิ
 ภิชฺชิ. โส “กึ ภนฺเต”ติ วตฺวา
 “อุฏฺฏาย พหิ นิกุขมา”ติ วุตฺเต
 “อุทฺธิ เม ภนฺเต ภินฺนฺ”ติ
 อวตฺวา ว เอเกน หตฺเถน
 ปฏิจฺฉาเทตฺวา นิกุขมิ. วตฺตกรณกาเล
 จ ปน “อุทฺธิ เม ภินฺนฺ”ติ
 ตฺถเห อนิสึทิตฺวา เอเกน หตฺเถน
 อุทฺธิ คเหตุวา เอเกน หตฺเถน
 มุฏฺฐิสมฺมชฺชนี อาทาย วจฺจกฺกุญฺจ
 มุขโรวนฏฺฏานญฺจ สมฺมชฺชิตฺวา
 มุขโรวโนทกญฺจ จเปตฺวา ปริหฺวณฺ
 สมฺมชฺชิ. โส อุปชฺฌายสฺส ทนฺตกฏฺฏจฺ
 ททมาโน เอเกน หตฺเถน อทาสิ.

อก นํ อุปชฺฌายโย อาห
 “อสิทฺธิโต วตฺยํ สามเณโร
 อจฺริยฺอุปชฺฌายานํ เอเกน หตฺเถน
 ทนฺตกฏฺฏจฺ ทาคฺตุํ ลภตี”ติ. “ชานามหํ
 ภนฺเต ‘น เอตํ วตฺตนฺ’ติ, เอโก
 ปน เม หตฺโถ น ตฺถจฺฉ”ติ.

ไปพัดกระทบเข้าที่นัยน์ตา. ตาแตกใน
 ขณะนั้นนั่นเอง. สามเณรกล่าวว่า
 “อะไร ขอรับ” เมื่ออุปัชฌาย์กล่าวว่า
 “เธอจงลุกออกไปข้างนอก” ไม่กล่าว
 เลยว่า “ตาของผมแตกเสียแล้ว ขอรับ”
 เขามือข้างหนึ่งปิด ออกไปแล้ว. ก็แล
 ในเวลาทำวัตร สามเณรคิดว่า “ตา
 ของเราแตกแล้ว” ไม่นั่งนิ่ง เขามือ
 ข้างหนึ่งกุมนัยน์ตา เขามือข้างหนึ่งถือ
 ไม้กวาด ปัดกวาดเว็จกุกุญและที่ล้างหน้า
 และจัดน้ำล้างหน้าไว้ ปัดกวาดบริเวณ.
 สามเณรนั้นเมื่อถวายไม้สีฟันแก่อุปัชฌาย์
 ก็ได้ถวายด้วยมือข้างเดียว.

ลำดับนั้น อุปัชฌาย์กล่าวกับ
 สามเณรนั้นว่า “สามเณรนี้ไม่สำเหนียก
 หนอ ได้ถวายไม้สีฟันแก่อาจารย์และ
 อุปัชฌาย์ด้วยมือข้างเดียว”. สามเณร
 กล่าวว่า “ท่านขอรับ ผมทราบ
 ‘นั่นไม่ใช่เป็นวัตร’ แต่มือข้างหนึ่งของผม
 ไม่ว่าง”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“ก็ สามเณรา”ติ. โส อาทิตโต
 ปฏุจาย ตํ ปวตตี อาโรเจสิ.
 เถโร สุตฺวา ว สํวึคฺคมา นโส “อโห
 มยา ภาริยํ กมฺมํ กตฺนุ”ติ วตฺวา
 “ขมาหิ เม สปุปรุส, นามะตํ
 ชานามิ, อวสุสโย เม โหหิ”ติ
 อญฺชลิ ปคฺคยฺห สดฺตวสฺสึ กทารกสฺส
 ปาทมฺมุเล อุกฺกุฏิกํ นิสึทึ.

อท นํ สามเณโร อาห “นาหํ
 ภนฺเต เอตทตฺถาย กณฺเสี, ตุมฺหากํ
 จิตฺตํ อนฺรฺกขณฺเตน มยา เอวํ
 วุตฺตํ, เนเวตฺถ ตุมฺหากํ โทโส
 อตฺถิ, น มยฺหํ, วฏฺฐสฺเสเวโส
 โทโส, มา จินฺตยิตฺถ, มยา ตุมฺหากํ
 วิปฺปฏิสาร์ รกฺขณฺเตเนว นาโรจิตฺนุ”ติ.
 เถโร สามเณเร น อสุสาสิยมา นปิ
 อนสุสาสิตฺวา อุกฺปฺนฺนสํเวโค
 สามเณรสฺส ภณฺฑกํ คเหตฺวา สดฺถุ
 สนฺตึกํ ปายาสึ.

สตุฏฺทาปิ สฺส อากมฺนํ โอลิเกนฺโต ว
 นิสึทึ. โส กนฺตฺวา สตุฏฺถารํ
 วนฺทิตฺวา สตุฏฺถารา สทฺธิ สมฺโมทนํ

พระอุปัชฌาย์ถามว่า “อะไรเล่า
 สามเณร?”. สามเณรนั้น บอกเรื่องนั้น
 ตั้งแต่ต้น. พระเถระพอฟังเท่านั้นสลดใจ
 กล่าวว่า “ตายแล้ว เราทำกรรมหนัก
 เสียแล้ว” กล่าวว่า “ท่านจงให้อภัยโทษ
 แก่ผมเกิดสัตบุรุษ, ผมไม่รู้เรื่องนั้น
 ขอท่านจงเป็นที่พึ่งแก่ผม” แล้วประคอง
 อัญชลีนั่งกระโหย่ง ที่ใกล้เท้าของเด็กอายุ
 ๗ ขวบ.

ลำดับนั้น สามเณรกล่าวกับอุปัชฌาย์นั้น
 ว่า “ท่านขอรับ ผมไม่ได้กล่าวเพื่อ
 ต้องการสิ่งนั้น ผมเมื่อตามรักษาจิต
 ของท่าน จึงกล่าวอย่างนี้ ท่านก็ไม่มี
 โทษ ผมก็ไม่มีโทษ ในเพราะเหตุนี้
 นั้นเป็นโทษของวัฏฏะเท่านั้น ท่านอย่า
 คิดไปเลย ผมเมื่อรักษาความเดือดร้อน
 ของท่านเท่านั้น จึงไม่ได้บอก”. พระเถระ
 แม้อันสามเณรปลอบใจอยู่ ก็ไม่สบายใจ
 เกิดความสังเวช ถือเอาห่อของ
 ของสามเณรไปสำนักของพระศาสดา.

ฝ่ายพระศาสดา ประทับนั่งทอดพระเนตร
 การมาของพระเถระนั้นเทียว. พระเถระ
 นั้น ไปแล้วถวายบังคมพระศาสดา

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างคั่นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กตวา “ขมณีย์ เต ภิกขุ, น
 กิณฺจิ อติเรกํ อผาสุกํ อตฺถิ”ติ
 ปุจฺฉิตฺวา ออาห “ขมณีย์ ฆนฺเต นตฺถิ
 เม กิณฺจิ อติเรกํ อผาสุกํ อปิ
 โข ปน เม อัย ทหรสามเณโร
 วีย อญฺเอย อติเรกคฺเณ น
 ทิฏฺฐปฺพุโป”ติ. “กิ ปน อิมินา
 กตํ ภิกขุ”ติ. โส อาทิตฺวา ปฏฺฐาย
 สพฺพนฺตํ ปวตฺตตี ภควโต อโรเจตฺวา
 ออาห “เอวํ ฆนฺเต มยา
 ขมาปียมาโนปิ เอวํ วเทสิ ‘เนเวตฺถ
 ตุมหากํ โทโส อตฺถิ, น มยฺหํ,
 วฏฺฐสฺเสเวโส โทโส, ตุมฺเห มา
 จินฺตยิตฺถา’ติ, มํ อสฺสาเสสิเยว, มยิ
 เนา โกปํ น โทสมกาสิ, น
 เม ฆนฺเต เอวรูปุ คณฺสมปฺนโน
 ทิฏฺฐปฺพุโป”ติ.

อก นํ สตฺถา “ภิกขุ ชีณาสวา
 นาม น กสฺสจิ กุปฺปนฺติ น

ทำความบันเทิงกับพระศาสดา อันพระ-
 ศาสดาตรัสถามว่า “ภิกษุ เธอพอ
 อุดทนได้ไหม? ความไม่ผาสุกอะไร ๆ ที่
 เลวร้ายไม่มีหรือ?” กราบทูลว่า “พอ
 อุดทนได้ พระเจ้าข้า ความไม่ผาสุกที่
 เลวร้ายอะไร ๆ ไม่มีแก่ข้าพระองค์
 ก็อีกอย่างหนึ่งแล ข้าพระองค์ไม่เคยเห็น
 คนอื่นผู้มีคุณมากล้น เหมือนสามเณร
 น้อยนี้เลย”. พระศาสดาตรัสถามว่า
 “ภิกษุสามเณรทำอะไรไว้?”. พระเถระ
 นั้น กราบทูลเรื่องราวนี้ทั้งหมดตั้งแต่ต้น
 แต่พระผู้มีพระภาค กราบทูลว่า “พระ-
 เจ้าข้า สามเณรนั้น แม้ข้าพระองค์
 ขอโทษอยู่อย่างนี้ ยังกล่าวอย่างนี้ว่า
 ‘พระคุณท่านก็ไม่มีโทษ กระผมก็ไม่มีโทษ
 ในเพราะเรื่องนั้น นั้นเป็นโทษของวิฏฐะ
 เท่านั้น พระคุณท่านอย่าคิดไปเลย’ ให้
 ข้าพระองค์สบายใจทีเดียว ไม่ทำความ
 โกรธความประทุษร้ายในข้าพระองค์
 ข้าพระองค์ไม่เคยเห็นบุคคลผู้สมบุรณ์
 ด้วยคุณเห็นปานนี้เลย พระเจ้าข้า”.

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสกับพระเถระ
 นั้นว่า “ภิกษุ ธรรมดาพระชีณาสพ

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทุสฺสนฺติ, สฺนฺตฺนฺทฺริยา สฺนฺตฺมานฺสา
ว โหนฺติ”ติ วตฺวา อฺนุสฺนฺธิ
มฺมฺเฏตฺวา ฐมฺมํ เทสฺนฺโต อิมํ
คาถมาห

ทั้งหลาย ไม่โกรธไม่ประทุษร้ายต่อ
ใคร ๆ มีอินทรีย์สงบแล้วมีใจสงบแล้ว
เทียว” เมื่อทรงสืบทอดอนุสนธิแสดงธรรม
ตรัสพระคาถานี้ว่า

๙๖. “สฺนฺตฺนฺตฺสฺส มนฺํ โหติ
 สฺนฺตา วาจา จ กมฺมญฺจ
 สมฺมทญฺญา วิมุตฺตฺสฺส
 อุปฺสฺนฺตฺสฺส ตาทิโน”ติ.

๙๖. “ใจของพระชีณาสพนั้น ผู้หลุดพ้น
แล้ว เพราะรู้ชอบ ผู้สงบแล้ว
ผู้คงที่ เป็นธรรมชาติสงบแล้ว
วาจาและการทำงานก็สงบ”.

 ตตฺถ สฺนฺตฺนฺติ ตฺสฺส
 ชีณาสวสมณฺสฺส อภิชฺฌาทีนํ อภาเวน
 มนฺํ สฺนฺตฺเมว โหติ อุปฺสฺนฺตํ
 นิพฺพุตํ, ตถา มุสฺสาวาทีนํ อภาเวน
 วาจา จ, ปาณาติปาตาทีนํ
 อภาเวน กายกมฺมญฺจ สฺนฺตฺเมว
 โหติ. สมฺมทญฺญา วิมุตฺตฺสฺสชาติ นเยน
 เหตุนา ชานิตฺวา ปญฺจหิ วิมุตฺตีหิ
 วิมุตฺตฺสฺส. อุปฺสฺนฺตฺสฺสชาติ อพฺภนฺตฺเร
 รากาทีนํ อุปฺสฺเมน อุปฺสฺนฺตฺสฺส.
 ตาทิโนติ ตถารูปฺสฺส กุณฺสมฺปนฺนฺสฺสชาติ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า สงบแล้ว
ความว่า ใจของสมณะผู้ชีณาสพนั้นสงบ
คือระงับ ได้แก่ดับ เพราะไม่มีมโน-
ทุจริตมีอภิขณาเป็นต้น, อนึ่ง วาจา
ก็สงบเพราะไม่มีวจีทุจริตมีมุสาวาท
เป็นต้น และกายกรรมก็สงบแล้วทีเดียว
เพราะไม่มีกายทุจริต มีปาณาติบาต
เป็นต้น. คำว่า หลุดพ้นเพราะรู้ชอบ
ความว่า ผู้หลุดพ้นแล้วด้วยวิมุตติ ๕
เพราะรู้โดยนัยโดยเหตุ. คำว่า ระงับ
แล้ว ความว่า ระงับด้วยการเข้าไป
ระงับกิเลส มีราคะเป็นต้นในภายใน.
คำว่า ผู้คงที่ ความว่า ผู้สมบูรณ์
ด้วยคุณเห็นปานนั้น.

 ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทศนาภาวสานเน อโกสัณพิวาสี-
 ตีสสเถโร สห ปฏิสัมภิทาหิ อรหตุตัง
 ปาปานิ. เสสมหาชนสุสาปิ สาตติกา
 ฌมมเทศนา อโหสิติ.
 โกสัณพิวาสีตีสสเถรวตฺถุ สุตตมံ.

ในเวลาจบเทศนาของพระโกสัณพี-
 วาสีตีสสเถระบรรลอรหัตผล พร้อมด้วย
 ปฏิสัมภิทา. พระธรรมเทศนา ได้มี
 ประโยชน์แก่แกมมหาชนที่เหลือ.
 เรื่องโกสัณพิวาสีตีสสเถระที่ ๗ จบ.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๘. สารีปุตตตเถรวาท

๘๗. อสฺสทฺโธ อกตญฺญุ จ
สนฺธิจฺเจโท จ โย นโร
หตาวกาโส วนฺตาสโ
ส เว อุตฺตมปฺริโส.

๘. เรื่องพระสารีบุตรเถระ

๘๗. นระใดเป็นคนไม่เชื่อง่าย รู้พระ-
นิพพานอันปัจจัยอะไร ๆ ทำไม่ได้
แล้ว ตัดเครื่องต่อได้ ขจัดโอกาส
ได้แล้ว คลายความหวังได้แล้ว
นระนั้นแลเป็นบุรุษสูงสุด.

๘. สารีปุคฺคตเถรวตฺถุ

อสุสฺสทฺโธติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
สตฺถวา เขตฺวานเน วิหรนฺโต สารี-
ปุคฺคตเถรํ อารพฺภ กณฺเสี.

เอกทิวสํ หิ ตีสมตฺตวา
อารณฺณิกา ภิกฺขุ สตฺถุ สนฺติกํ
คณฺฐวา วนฺทิตฺวา นิสีทิสฺสุ. สตฺถวา
เตสํ สห ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตสฺส
อุปนิสฺสยํ วิทิตฺวา สารีปุคฺคตเถรํ
อามนฺเตตฺวา “สทฺทหสิ ตวํ สารีปุคฺคต,
'สทฺธินฺทฺริยํ ภาวิตํ พหุสฺสิกตํ
อมโตคฺธํ โหติ อมตปริโยสานนฺ”ติ
เอวํ ปณฺจินฺทฺริยานิ อารพฺภ
ปณฺหํ ปุจฺฉิ.

เถโร “น ขฺวาทํ ฆนฺเต เอตฺถ
ภควโต สทฺธาย คจฺฉามิ, สทฺธินฺทฺริยํ
ขฺเปยฺ อมตปริโยสานนํ, เยสํ นฺนตํ
ฆนฺเต อณฺเฑาตํ อสฺสุตํ อทิกฺกจฺ
อวิทิตํ อสจฺฉิกตํ อมุสฺสิตํ ปณฺเฑาย,
เต ตตฺถ ปเรสํ สทฺธาย คจฺฉเยยฺ
สทฺธินฺทฺริยํ ขฺเปยฺ อมตปริโยสานนฺ”ติ

๘. เรื่องพระสารีบุตรเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พระเชตวัน ทรงปรารภพระสารีบุตรเถระ
ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า ผู้ไม่
เชื่อง่าย เป็นต้น.

ความพิสดารว่า วันหนึ่ง ภิกษุ
ผู้อยู่ป่าประมาณ ๓๐ รูป ไปสำนัก
พระศาสดา ถวายบังคมแล้วนั่ง.
พระศาสดา ทรงทราบอุปนิสัยแห่ง
อรหัตพร้อมด้วยปฏิสัมภิตา ของภิกษุ
เหล่านั้น ตรัสเรียกพระสารีบุตรเถระมา
ตรัสถามปัญหาปรารภอินทรี ๕ อย่าง-
นี้ว่า “สารีบุตร เธอเชื่อไหม? อินทรี
คือศรัทธา อันบุคคลเจริญแล้วทำให้มาก
หยั่งลงสู่อมตะ มีอมตะเป็นที่สุด”.

พระเถระกระทำให้แจ้งปัญหานั้นอย่างนี้
ว่า “พระเจ้าข้า ข้าพระองค์ไม่ถึงความ
เชื่อต่อพระผู้มีพระภาค ในอินทรี ๕ นั้น
อินทรีคือ ศรัทธา ฯลฯ มีอมตะ เป็น
ที่สุด, พระเจ้าข้า อินทรีคือศรัทธานั้น
อันชนเหล่าใด ไม่รู้ไม่ได้สดับ ไม่ได้เห็น
ไม่ทราบไม่ทำให้แจ้งไม่ถูกต้องด้วย

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอวานุตฺ ปณฺหํ พุยาภาสิ.

ตํ สุตฺวา ภิกฺขุ กถํ สมฺภูจาเปสุ
 “สาริปุตฺตตฺเตโร มิจฺฉาคหณฺเนว
 วิสฺสชฺเชสิ, อชฺชาปิ สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
 น สทฺทหติเยวา”ติ. ตํ สุตฺวา
 สตุถา “กึ นามตํ ภิกฺขเว วเทถ,
 อหํ หิ ‘ปณฺจินฺทฺริยานิ อภาเวตฺวา
 สมณวิปฺสฺสนํ อวทฺตฺเตตฺวา มคฺคผลานิ
 สจฺฉิกาทํ สมตฺโต นาม อตฺถิ”ติ
 สทฺทหสิ, สาริปุตฺตาติ ปุจฺฉิ, โส
 ‘เอวํ สจฺฉิกโรนฺโต อตฺถิ นามา’ติ
 น สทฺทหามิ, ฆนฺเตติ กถสิ, น
 กิณฺนสฺส วา กตฺสฺส วา ผลวิปากํ
 น สทฺทหติ, นาปิ พุทฺธาทึนํ कुณํ
 น สทฺทหติ, เอโส ปน อตฺตนา
 ปฏฺฐิตฺเตสฺส ฌานวิปฺสฺสนามคฺคผลธฺมฺเมสฺส
 ปเรสํ สทฺธาย น กจฺฉติ, ตสฺมา
 อนฺุปวชฺไซ”ติ วตฺวา อนฺุสนฺธิ
 ฆญฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ
 กาทมาห

ปัญญา, คนเหล่านั้น ฟังถึงความเชื่อต่อ
 คนเหล่านี้ในอินทรีย์ ๕ นั้นแน่ อินทรีย์
 คือศรัทธา ฯลฯ มืดมัวเป็นที่สุด”.

ภิกษุทั้งหลายฟังคำนั้นแล้วสนทนากันว่า
 “พระสารีบุตรเถระ แก่ด้วยการถือผิด
 นั้นเทียว, ถึงวันนี้ ท่านก็ยังไม่เชื่อ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย”. พระศาสดา
 ทรงสดับคำนั้นแล้วตรัสว่า “ภิกษุทั้ง
 หลาย พวกเธอกล่าวคำนั้น ชื่ออะไร,
 ก็เราถามว่า ‘สารีบุตร เธอเชื่อใหม่ว่า
 ‘บุคคลไม่บรมอินทรีย์ ๕ ไม่เจริญสมณ-
 วิปัสสนา ชื่อว่าสามารถกระทำให้แจ้ง
 มรรคผล มีอยู่’, สารีบุตรนั้นกล่าวว่า
 ข้าพระองค์ไม่เชื่อว่า ‘บุคคลกระทำให้
 แจ้งอยู่อย่างนี้ ชื่อว่ามีอยู่ พระเจ้าข้า’,
 สารีบุตร ไม่เชื่อผลวิบากแห่งทานอันคน
 ถวายแล้ว หรือกรรมอันคนกระทำแล้ว
 ก็หาไม่ ไม่เชื่อคุณพระรัตนตรัย มี
 พระพุทธเจ้าเป็นต้นแม้ก็หาไม่, แต่
 สารีบุตรนั้น ไม่ถึงความเชื่อต่อคนเหล่า-
 อื่นในธรรม คือฌานวิปัสสนามรรคและ
 ผล อันตนได้เฉพาะแล้ว, เพราะฉะนั้น
 ใคร ๆ ไม่ควรติเตียนสารีบุตร” เมื่อ

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทรงสืบท่ออนุสนธิแสดงธรรม ตรัสพระ-
คาถานี้ว่า

๔๗. “อสุสทุโธ อกตญญู จ
 สนธิจเฉโท จ โย นโร
 หตาวกาโส วนฺตาสโ
 ส เว อุตฺตมปฺริโส”ติ.

๔๗. “นระใด เป็นคนไม่เชื่อง่าย รู้พระ-
นิพพานอันปัจจัยอะไร ๆ ทำไม่ได้
แล้ว ตัดเครื่องต่อได้ ขจัดโอกาส
ได้แล้ว คลายความหวังได้แล้ว
นระนั้นแล เป็นบุรุษสูงสุด”.

ตตถ อสุสทุโธติ อุตฺตนา
ปฏฺวิทฺธคฺคณํ ปเรสํ กถาย น
สทฺทหตีติ อสุสทุโธ, อกตํ นิพฺพานํ
ชานาตีติ อกตญฺญู, สจฺฉิกต-
นิพฺพานนฺติ อตฺถ. วมฺภูสฺนฺธิ
สํสํารสฺนฺธิ ฉินฺทิตฺวา จิตฺติ
สนฺธิจเฉโท, กุสลากุสลกมฺมวีชสฺส
ชฺเฌนตฺตา นิพฺพตฺตนาวกาโส หโต
อสุสชาติ หตาวกาโส,

บรรดาคำเหล่านั้น ในคำว่า ผู้ไม่
เชื่อง่าย พึงทราบวิเคราะห์ดังนี้ นระใด
ไม่เชื่อคุณที่ตนแทงตลอดแล้ว ด้วย
ถ้อยคำของชนเหล่าอื่น เหตุนั้น นระนั้น
ชื่อว่าผู้ไม่เชื่อง่าย, นระใด รู้พระนิพพาน
อันปัจจัยอะไร ๆ กระทำไม่ได้แล้ว เหตุนั้น
นระนั้นชื่อว่า อกตัญญู, อธิบายว่า ผู้
กระทำให้แจ้งพระนิพพาน. ผู้ชื่อว่า
สนธิจเฉทะ เพราะตัดที่ต่อ คือวัฏฏะ
ที่ต่อคือสงสาร ดำรงอยู่แล้ว, โอกาส
เป็นที่บังเกิดอันนระนั้นขจัดได้แล้ว เพราะ
พืชคือกุศลกรรมและอกุศลกรรมสิ้นไปแล้ว
เหตุนั้น นระนั้น ชื่อว่ามี โอกาสอัน
ขจัดได้แล้ว,

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

จตุหิ มคฺเคหิ กตฺตพฺพกิจฺจสฺส
 กตฺตตา สพฺพา อาสา อิมินา
 วนฺตาคฺติ วนฺตาสฺส โย ปน เอวฺรุโป
 นโร, ส เว ปฏฺวิทฺธโลกุตฺตรธมฺมตฺยา
 ปุริเสสฺสุ อุตฺตมภาวํ ปตฺโตติ
 ปุริสฺสุตฺตโม.

คาถาวสานเน เต อารญฺญกา
 ดีสภิกฺขุ สห ปฏฺิสมฺภิกฺทาหิ อรหฺตํ
 ปาปฺุณฺิสฺสุ. เสสมหาชนสฺสาปี สาคฺตฺติกา
 ธมฺมเทสนา อโหสีติ.

สาริปุตฺตตฺเถรวตฺถุ อฏฺฐมํ.

อาสวะทั้งหลายทั้งปวง อันนระนี้คลาย
 ได้แล้ว เพราะทำกิจที่จะพึงทำด้วย
 มรรค ๘ เหตุนั้น นระนั้น ชื่อว่า
 คลายความหวัง ได้แล้ว, ก็นระเห็น-
 ปานนี้แล ชื่อว่า ผู้สูงสุดในบุรุษ
 เพราะถึงความเป็นผู้สูงสุดในบุรุษทั้งหลาย
 เพราะแทงตลอดโลกุตตรธรรมได้แล้ว.

ในเวลาจบคาถา ภิกษุ ๓๐ รูป ผู้
 อยู่ป่าเหล่านั้น บรรลุอรหัตผล พร้อมด้วย
 ปฏิสัมภิกทา. พระธรรมเทศนาได้มี
 ประโยชน์แม้แก่มหาชนที่เหลือ.

เรื่องพระสารีบุตรเถระที่ ๘ จบ.

๕. ขทิวรณียเรวตตุเถรวตตุ

๕๘. คามะ วา ยทิวารณฺเณ
นินฺเน วา ยทิว วา ฏเล
ยตถ อรหนฺโต วิหรนฺติ
ตํ ภูมिरามเณยฺยกํ.

๕. เรื่องพระขทิวรณียเรวตเถระ

๕๘. พระอรหันต์อยู่ในที่ใด จะเป็นบ้าน
ก็ตาม จะเป็นป่าก็ตาม เป็นที่ลุ่ม
ก็ตาม เป็นที่ดอนก็ตาม ที่นั้น
เป็นภูมิประเทศน่ารื่นรมย์ใจ.

๘. ขทิวรณียเรวตตุเถรวตตุ

คาม วาติ อิมั ธมฺมเทสนั
 สตุถา เขตวเน วิหรนุโต
 ขทิวรณียเรวตตุเถรวั อารพุก กเถสิ.

อายุสฺมา หิ สารีปุตฺโต
 สตุตาสีตติโกฏฐนั ปหาย ปพฺพชิตฺวา
 “จาลา, อุปจาลา, สีสุปจาลา”ติ
 ติสฺโส ภคินีโย “จุนฺโท,
 อุปเสนโน”ติ อิเม เทว ภาตโร
 ปพฺพาเชสิ. เรวตกุมาโร เอโก ว
 เกเห อวสิฏฺฐโจ. อถสฺส มาตา
 จินฺตฺเตสิ “มม ปุตฺโต อุปติสฺโส
 เอตฺตกั ธนั ปหาย ปพฺพชิตฺวา
 ติสฺโส ภคินีโย เทว จ ภาตโร
 ปพฺพาเชสิ, เรวโต เอโก อวสิฏฺฐโจ,
 สเจ อิมั ปพฺพาเชสฺสติ, เอตฺตกั
 โน ธนั นสฺสิสฺสติ, กุลวฺโส
 ปจฺฉินฺชิสฺสติ, ทหฺรกาเลเยว นั
 มฺราราเวสน พนฺธิสฺสามิ”ติ.

๘. เรื่องพระขทิวรณียเรวตเถระ

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภพระเรวตเถระ
 ผู้อยู่ในป่าไม้สะแก ตรัสพระธรรม-
 เทศนาเห็นว่า เป็นบ้านก็ตาม เป็นต้น.

ความพิสดารว่า ท่านพระสารีบุตร
 ละทรัพย์ถึง ๘๗ โกฏิ บวชแล้ว ชักชวน
 น้องสาว ๓ คน คือ “นางจาลา,
 นางอุปจาลา, นางสีสุปจาลา” น้องชาย
 อีก ๒ คนเหล่านี้ คือ “นายจุนทะ,
 นายอุปเสนะ” ให้บวชแล้ว. ในบ้าน
 ยังเหลือเรวตกุมารคนเดียวเท่านั้น. ลำดับ
 นั้น มารดาของเขาคิดว่า “อุปติสสะบุตร
 ของเรา ละทรัพย์มีประมาณเท่านี้
 บวชแล้ว ยังชวนน้องสาว ๓ คน และ
 น้องชายอีก ๒ คน ให้บวชอีก, ยังเหลือ
 เรวตตะคนเดียว, ถ้าเขาชักชวนเรวตตะนี้
 ให้บวชอีกไซ้, ทรัพย์ของเรามีจำนวน
 เท่านี้จักฉิบหาย, วงศ์ตระกูลจักขาดไป
 เราจักผูกเขาด้วยการให้อยู่ครองเรือน
 ในเวลาเขาเป็นหนุ่มนั่นเอง”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สาริปุตตตฤปิ ปฏิกจเจว ภิกขุ
 อาณาเปสิ “สเจ อาวุโส เรวโต
 ปพพิชิตุกาโม อากจจติ, อากตมตตเมว
 นํ ปพพาเชยยาถ, มม มาตาปิตโร
 มิจฉาทิฏฐิกา, กิณเตหิ อาปุจฉิตเทหิ,
 อหเมว ตสฺส มาตา จ ปิตา
 จา”ติ. มาตาปิตุส เรวตกุมารํ
 สตุตวาสุสิกเมว ชรพนฺธเนน
 พนฺธิตูกามา สมชาติเก กุเล ทาริกํ
 วาเรตฺวา ทิวสํ ววตฺถเปตฺวา กุมารํ
 มนฺเตตฺวา ปสาเชตฺวา มหตา
 ปริวาเรน สทุธิ อาทาย กุมาริกาย
 ฌาติขรํ อคมาสิ.

อก เหน้ กตมฺกุลานํ ทฺวินฺนปิ
 ฌาตเกสุ สนฺนิปติเตสุ อุกกปาติยํ
 หตฺถเต โอตฺวาเรตฺวา มฺกุลานิ วตฺวา
 กุมาริกาย วุฑฺฒิ อากงฺขมานา
 ฌาตกา “ตว อยฺยิกาย ทิฏฐชฺมมํ
 ปสฺส, อยฺยิกา วีย จิรํ ชิว
 อมฺมา”ติ อาหฺสฺ. เรวตกุมารโ
 “โก นุ โข อิมิสฺสา อยฺยิกาย

ฝ่ายพระสารีบุตรเถระ สั่งภิกษุก่อน
 ทีเดียวว่า “ผู้มีอายุ ถ้าเราตะประสงค์จะ
 บวชมาไซ้, พวกท่านพึงให้เขาพอมมาถึง
 เท่านั้นบวช มารดาบิดาของเราเป็น
 มิจฉาทิฐิ ทำไมจะต้องลาคนเหล่านั้น
 ด้วย เราเท่านั้นเป็นทั้งมารดาเป็นทั้ง
 บิดาของเขา”. ฝ่ายมารดาของเขา
 ประสงค์จะผูกเรวตกุมารอายุได้ ๗ ขวบ
 เท่านั้น ด้วยเครื่องผูกคือเรือน จึง
 ขอมันเด็กหญิงในตระกูลที่มีชาติเหมาะ-
 สมกัน กำหนดวันแล้ว ประดับประดา
 ตกแต่งกุมาร พาไปพร้อมด้วยบริวาร
 เป็นจำนวนมาก ได้ไปเรือนของญาติ
 ของเด็กหญิง.

ครั้งนั้น เมื่อญาติของคนแม่ทั้งสอง
 เหล่านั้น ทำมงคลกันแล้ว ก็ประชุมกัน,
 พวกญาติให้คนทั้ง ๒ จุ่มมือลงในภาคน้ำ
 กล่าวมงคล หวังความเจริญแก่เด็กหญิง
 กล่าวว่า “เธอจงเห็นธรรมที่ยายของเธอ
 เห็นแล้ว เธอจงมีชีวิตอยู่ยืนนาน
 เหมือนยายนะแม่”. เรวตกุมารคิดว่า
 “ธรรมที่ยายนี้เห็นแล้ว เป็นอย่างไร

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทิฏฐธมโม”ติ จินฺเตตฺวา “กตฺรา หนอแล” จึงถามว่า “ยายของหญิงนี้
 อิมิสฺสา อยฺยิกา”ติ ปุจฺฉิ.

อก นํ อหํสุ “ตาด กิ น ปสฺสสิ
 อิมํ วิสวสฺสสติกํ ขณฺฑทนต์
 ปลิตเกสํ วลิตตจํ ติลกาหตคตฺตํ
 โคปานสิวงฺกํ, เอสา เอติสฺสา
 อยฺยิกา”ติ. “กิ ปน อยฺปิ เอวรูปา
 ภวิสฺสตี”ติ. “สเจ ชีวิสฺสติ, ภวิสฺสติ
 ตาตา”ติ. โส จินฺเตสิ “เอวรูปิ
 นาม สรีรํ ทราย อิมํ วิปฺปการํ
 ปาปุณิสฺสติ, อิทํ เม ภาดฺรา
 อุปติสฺเสน ทิฏฺฐํ ภวิสฺสติ, อชฺเชว
 มยา ปลายิตฺวา ปพฺพชิตฺุ วฏฺฐตี”ติ.
 อก นํ ฌาตกา กุมาริกาย สทฺธิ
 เอกยานํ อโรเปตฺว อาทาย
 ปกฺกมึสุ.

ลำดับนั้น พวกญาติกล่าวกับเขาว่า
 “เจ้าไม่เห็นหญิงนี้ มีอายุ ๑๒๐ ปี มี
 พันหัก ผมหงอก หน้าเหี่ยว มีตัวตกระ
 หลังค่อม ดุจกลอนเรื้อน หรือพ่อ ?
 หญิงคนนั้นเป็นยายของเด็กหญิงนั้น”.
 เรวตะถามว่า “หญิงแม่นี้ จักเป็นผู้มี
 รูปร่างอย่างนี้หรือ?”. พวกญาติกล่าวว่า
 “ถ้าเขาจักมีชีวิตอยู่ไซ้ไร, เขาก็จักเป็น
 อย่างนั้นพ่อ”. เรวตะนั้นคิดว่า “สรีระ
 ชื่อแม่เห็นปานนี้ จักถึงอาการแปลกนี้
 เพราะชรา, อุปติสสะพีชายของเรา
 คงจะเห็นเหตุนี้ เราควรหนีไปบวชวันนี
 ดีกว่า”. ลำดับนั้น พวกญาติอุ้มเขา
 ขึ้นยานคันเดียวกันกับด้วยเด็กหญิง
 พาหลีกไปแล้ว.

โส โถกํ คนฺตฺวา สรีริกิจจํ
 อปทิสิตฺวา “จเปถ ตฺว ยานํ,
 โอตริตฺวา อากมิสฺสามิ”ติ. ยานา
 โอตริตฺวา เอกสมิ คุมฺเพ โถกํ
 ปปณฺจํ กตฺวา อคมาสิ. ปุณฺปิ
 โถกํ คนฺตฺวา เตเนว อปเทเสน

เขาไปได้หน่อยหนึ่ง ก็อ้างกิจแห่ง
 สรีระ(ถ่ายอุจจาระ) กล่าวว่า “พวกท่าน
 จงหยุดยานไว้ก่อน ฉันลงไปแล้วจัก
 กลับมา”. เขาลงจากยาน แกล้งทำ
 เป็นช้าหน่อยหนึ่ง ที่พุ่มไม้พุ่มหนึ่งแล้ว
 ได้ไป. ครั้นไปได้หน่อยหนึ่งแม้อีก ก็

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โตรีตวา อภิรุหิตวา ปุณปี ตเถว ลงด้วยการกล่าวอ้างอย่างนั้นเหมือนกัน
อกาสี. ขึ้นแล้วได้กระทำเหมือนอย่างเดิมแม้อีก.

อถสฺส ฌาตกา “อทุธา อิมสฺส ครั้งนั้น พวกญาติของเขากำหนดว่า
อุทรวาตา นีวตฺตนตี”ติ สลฺลกุเขตฺวา “ลมในท้องของเด็กนี้ พัดกลับแน่นอน”
นาตีทพฺหํ อารกฺขํ กรีสฺสุ. โส จึงไม่ได้ทำการอารักขา อย่างแข็งแรง.
ปุณปี โถกํ คนฺตฺวา เตเนว เขาไปได้หน่อยหนึ่งแม้อีกก็ลงด้วยการ
อปเทเสน โตรีตวา “ตุเมห อ้างนั้นเหมือนกัน กล่าวว่่า “พวกท่าน
ปาเชนฺตฺวา ปุโรโต คจฺจนฺตฺว มยฺ จงเข้าไปข้างหน้า เราจักค่อย ๆ มา
ปจฺจนฺตฺว สณฺนิกํ อากมฺมิตฺตํ”ติ วตฺวา ที่หลัง” จึงลง มุ่งหน้าไปยังพุ่มไม้.
โตรีตวา คุมฺพาทิมฺโข อโหสิ. แม้วญาติของเขาได้ขยับยานไป ด้วย
ฌาตกาปิสฺส “ปจฺจโต อากมฺมิตฺตํ”ติ เข้าใจว่า “เขาจักมาข้างหลัง”.
สณฺนยา ยานํ ปาเชนฺตฺวา อคมฺมิตฺตํ.

โสปี ตโต ปลายิตฺวา เอกสฺมึ แม้เรวัตะนั้น หนีไปจากที่นั้น ไปยังสำนัก
ปเทเสน ตีสภิกฺขุ วสนฺตฺว, เตสํ ของภิกษุ ๓๐ รูป ซึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่ง
สณฺนิกํ คนฺตฺวา วนฺทิตฺวา อาห ไหว้แล้ว กล่าวว่่า “ขอพระคุณท่าน
“ปพฺพชาเชถ มํ ภนฺเต”ติ. “อาวฺโส โปรดให้ผมบวชเถิด ครับผม”. พวกภิกษุ
ตฺวํ สพฺพาลงฺการปฏิมณฺฑลิตฺว, มยฺ กล่าวว่่า “ผู้มีอายุ เธอประดับด้วยเครื่อง
เต ราชปุตฺตภาวํ วา อมจฺจปุตฺตภาวํ อลังการเพียบพร้อม พวกเราไม่รู้ว่่า
วา น ชานาม, กถํ ตํ ปพฺพชา- เจ้าเป็นราชโอรส หรือเป็นบุตรของ
เชสฺสสามา”ติ. “ตุเมห มํ ภนฺเต อามาศย์ เราจักให้เจ้าบวชได้อย่างไร?”.
น ชานาถา”ติ. “น ชานาม เรวัตเถกล่าวว่่า “พระคุณท่านทั้งหลาย
อาวฺโส”ติ. ไม่รู้จักผมหรือ ขอรับ?”. พวกภิกษุ

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“อหัง อุปติสฺสสฺส กนิฏฺฐภาติโก”ติ.
 “โก เอส อุปติสฺโส นามา”ติ.
 “ภนฺเต ภนฺตา มม ภาตริ
 ‘สารีปฺตโต’ติ วทนฺติ, ตสฺมา
 ‘อุปติสฺโส’ติ วุตฺเต น ชานนฺติ”ติ.
 “กิ ปน สารีปฺตตฺตฺเถรสฺส
 กนิฏฺฐภาติโก”ติ. “อาม ภนฺเต”ติ.
 “เตนฺหิ เอหิ ภาตฺรา เต
 อนุญญาตเมวา”ติ วตฺวา ตสฺส
 อากฺรณานิ โอมุญฺจาเปตฺวา เอกมฺนฺเต
 จปาเปตฺวา ตํ ปพฺพาเซตฺวา เถรสฺส
 สาสนํ ปหิณฺสีสุ.

ตํ เถโร สุตฺวา ภควโต อารโหเจสิ
 “ภนฺเต อรณฺณิกภิกฺขุหิ ทิร เรวโต
 ปพฺพาชิตฺ, กนฺตฺวา ตํ ปสฺสิตฺวา
 อากฺมิสฺสามิ”ติ. สตฺถา “อิทฺวาเสหิ
 ตาว สารีปฺตฺตา”ติ กนฺตํ น
 อทาสิ. เถโร ปุน กติปาหจฺเจเนน

กล่าวว่า “พวกเราไม่รู้จักหรือ ผู้มี-
 อายุ”.

เรวตะกล่าวว่า “กระผมเป็นน้องชายของ
 อุปติสสะ”. พวกภิกษุถามว่า “ผู้ที่ชื่อว่า
 อุปติสสะนั้นเป็นใคร?”. เรวตะกล่าวว่า
 “ท่านผู้เจริญทั้งหลาย เรียกพี่ชายของ
 ผมว่า ‘สารีบุตร’ เพราะฉะนั้น เมื่อ
 กระผมกล่าวว่า ‘อุปติสสะ’ ท่านผู้เจริญ
 ทั้งหลายจึงไม่รู้จัก”. พวกภิกษุถามว่า
 “เธอเป็นน้องชายของพระสารีบุตรเถระ
 หรือ?”. เรวตะตอบว่า “ใช่แล้ว
 ครับผม”. พวกภิกษุกล่าวว่า “ถ้า
 อย่างนั้น เธอจงมา พี่ชายของเธอ
 อนุญาตไว้แล้วเหมือนกัน” แล้วให้ถอด
 เครื่องอาภรณ์ของเขาออก ให้วางไว้
 ณ ที่สุดข้างหนึ่ง ให้เขาบวชแล้ว จึง
 ส่งข่าวไปถึงพระเถระ.

พระเถระสดับข่าวนั้นแล้ว กราบทูลแด่
 พระผู้มีพระภาคว่า “ได้ทราบว่ ภิกษุ
 ผู้อยู่ในป่าให้เรวตะบวชแล้ว พระเจ้าข้า,
 ข้าพระองค์จักไปเยี่ยมเขาแล้วจึงจักกลับ
 มา” พระศาสดาตรัสว่า “จงยับยั้ง
 อยู่ก่อน สารีบุตร” ไม่ได้ทรงอนุญาต

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตถาว์ อาปุจฉิ. สตถา “อิริวาเสหิ
 ตาว สารีปุตต, มยปี คมิสฺสามา”ติ
 เนาว คนตุ อทาสี.

สามเณโรปิ “สจहां อิธ
 วสิสฺสามิ, ฌาตกาปิ ม
 อนุพนฺธิตฺวา ปกฺโกสาเปสฺสนฺติ”ติ
 เตสํ ภิกฺขุณฺํ สนฺติกา ยาว
 อรหตฺตา กมฺมฏฺจานํ อุกฺคณฺ्हิตฺวา
 ปตฺตจิวรมาทาย จาริกณฺฺจรมาโน
 ตโต ตีสโยชนิกฏฺจानเ ขทิวรณฺ
 คนฺฺตฺวา อนุโตวสฺเสเยว เตมาสพฺภนฺฺตเร
 สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปุฉิ.
 เถโรปิ ปวาเรตฺวา สตถาว์ ปุณ
 ตตฺถ กมนตฺถาย อาปุจฉิ.

สตถา “มยปี คมิสฺสาม สารีปุตฺตา”ติ
 ปณฺฺจหิ ภิกฺขุสฺเตหิ สทฺธิ นิภฺขมิ.
 โถกํ คตกาเส อานนฺฺทตฺถโร
 เทวธาปเถ จตฺวา สตถาว์ อาห
 “ภนฺฺเต เวทสฺส สนฺฺติกํ คมนมคฺเคสฺ
 อยํ ปรีหารปโถ สฏฺิโยชนิกโ
 มนฺฺสฺสาวาโส, อยํ อฺุชฺมคฺโค

ให้ไป. ล่วงไป ๒-๓ วัน พระเถระก็
 ทูลลาพระศาสดาอีก. พระศาสดาตรัสว่า
 “จงยับยั้งอยู่ก่อนสารีบุตร แม้เราก็จัก
 ไปด้วย” มิได้ประทานอนุญาตให้ไป
 เหมือนเดิม.

ฝ่ายสามเณรคิดว่า “ถ้าเรাজักอยู่
 ในที่นี้ไซ้ร้ แม้ญาติทั้งหลาย จักใช้ให้
 คนติดตามเรา เรียกกลับ” จึงเรียน
 กรรมฐานจนถึงอรหัตผล จากสำนักของ
 ภิกษุเหล่านั้น ทือบาตรและจีวรเที่ยว
 จาริกไปถึงป่าไม้สะแก ในที่ไกลถึง ๓๐
 โยชน์จากที่นั้น บรรลุอรหัตผลพร้อมด้วย
 ปฏิสัมภิตาภายในไตรมาส ภายในพรรษา
 นั้นเอง. ฝ่ายพระเถระ ปวารณาแล้ว
 กราบทูลอ้อลาพระศาสดาอีก เพื่อ
 ต้องการไปในที่นั้น.

พระศาสดาตรัสว่า “สารีบุตร แม้เรา
 ก็จักไป” จึงเสด็จออกไปพร้อมกับภิกษุ
 ๕๐๐ รูป. ในเวลาไปได้หน่อยหนึ่ง พระ-
 อานันท์เถระ ยืนอยู่ที่ทาง ๒ แพร่ง
 กราบทูลพระศาสดาว่า “พระเจ้าข้า
 ในหนทางเป็นที่ไปยังสำนักของเราจะ
 ทางนี้เป็นทางอ้อมไกลถึง ๖๐ โยชน์

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตีสโยชนิโก อมฺนุสฺสปริกฺคหิตฺ, เป็นที่อยู่ของมนุษย์, ทางนี้เป็นทางตรง
 กตเรน คจฺฉามา”ติ. “สีวลี ปน ไกล ๓๐ โยชน์ อันอมมนุษย์หวงแหนแล้ว,
 อานนท อเมหิ สทฺธิ อาคโต”ติ. เราทั้งหลายจะไปทางไหนดี?”. พระ-
 “อาม ภนฺเต”ติ. “สเจ สีวลี ศาสตราตรัสถามว่า “อานนท สีวลี
 อาคโต, อุชฺหมคฺคเมว คณฺหาหิ”ติ. มากับพวกเราใช่ไหม?”. พระอานนท
 กราบทูลว่า “ใช่ พระเจ้าข้า”.
 พระศาสดาตรัสว่า “ถ้าสีวลีมาไซ้
 เธอจงถือเอาทางตรงนั้นแหละ”.

สตฺถา กิร “อหํ ตุมฺหากํ ยาคุภตฺตํ ได้ยินว่า พระศาสดาไม่ตรัสว่า “เรา
 อุปฺปาเทสฺสามิ, อุชฺหมคฺคํ คณฺหาหิ”ติ จักยังข้าวต้มและข้าวสวยให้เกิดขึ้นแก่
 อวตฺวา “เตสํ เตสํ ชนานํ พวกเธอ พวกเธอจงถือเอาทางตรง”
 ปุณฺณสฺส วิปากทานญฺจานํ เอตฺนุ”ติ ทรงทราบว่ “สถานที่นั้น เป็นที่ให้
 ฅตฺวา “สเจ สีวลี อาคโต, ส่วนบุญ ของชนทั้งหลายเหล่านั้น ะ”
 อุชฺหมคฺคํ คณฺหาหิ”ติ อาน. สตฺถริ ตรัสว่า “ถ้าสีวลีมาไซ้ เธอจงถือเอา
 ปน ตํ มคฺคํ ปฏิปนฺเน เทวตา ทางตรง”. ครั้นเมื่อพระศาสดาเสด็จ-
 “อมฺหากํ อยฺยสฺส สีวลิตฺเตรสฺส ดำเนินไปตามทางนั้น เหล่าเทวดา
 สกฺกาเร กิรฺสฺสามา”ติ จินฺเตตฺวา คิดว่า “พวกเราจักกระทำสักการะแก่
 เอเกกโยชเน วิหารเ เทวตา พระสีวลีเถระผู้เป็นเจ้าของพวกเรา” จึง
 เอเกกโยชนโต อุตฺธํ คนฺตุํ อทตฺวา ให้สร้างวิหาร ในที่ ๑ ละ ๑ โยชน์
 ปาโต วุฏฺฏาย ทิพฺพานิ ยาคุอาทินิ ไม่ให้เลยไปกว่าที่ละ ๑ โยชน์ ลุกขึ้น
 คเหตฺวา “อมฺหากํ อยฺโย สีวลิตฺเตโร แต่เข้าถือเอาอาหารมีข้าวต้มเป็นต้นอัน
 กหํ นิสินฺโน, กหํ นิสินฺโน”ติ เป็นทิพย์ เทียวไปด้วยคิดว่า “พระ-
 วิจฺรณฺติ. เถโร อตฺตโน อภิตตํ สีวลีเถระผู้เป็นเจ้าของพวกเรา นั่งอยู่แล้ว

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างคัมภีร์พระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พุทธบุปผขสุส ภิกขุสังฆสุส ทาเปสิ.
เอวํ สตุถา สปริวารโ ติสโยชนิกัง
กนุตารํ สีวลิตเถรสุส ปุณฺณํ
อนุกวมาโน อคมาสิ.

ณ ที่ไหน นั่งอยู่แล้ว ณ ที่ไหน”.
พระเถระสั่งให้เทวดาถวายภัตรที่นำมา
เพื่อตนแก่ภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็น
ประมุข. พระศาสดาพร้อมทั้งบริวาร
ตามเสวยบุญของพระสีวลีเถระได้เสด็จ
ไปตลอดทางกันดารประมาณ ๓๐ โยชน์
อย่างนี้.

เรวตตฺเถโรปิ สตุถุ อากมนํ ฃตฺวา
ภควโต กนฺธกฺฎิ มาเปตฺวา
ปญฺจกฺฎาการสถานิ ปญฺจจฺงกมนสถานิ
ปญฺจจรตฺติกฺฎาจนทิวากฺฎาจนสถานิ จ
มาเปสิ. สตุถา ตสฺส สนฺติเก
มาสมตฺตเมว วสิ. ตสฺมิ วสมาโนปิ
สีวลิตฺเถรสุเสว ปุณฺณํ อนุกวตฺติ.

ฝ่ายพระเรวตเถระ ทราบพระศาสดา
เสด็จมา เนมิตคันธกฏีเพื่อพระผู้มี
พระภาค เนมิตเรือนยอด ๕๐๐ หลัง
ที่จงกรม ๕๐๐ แห่ง และที่พักกลางคืน
และที่พักกลางวัน ๕๐๐ ที่. พระศาสดา
ประทับอยู่ในสำนักของพระเรวตะนั้น
ประมาณเดือนหนึ่งเท่านั้น. พระศาสดา
แม้ประทับอยู่ในที่นั้นก็เสวยบุญของพระ-
สีวลีเถระนั่นเอง.

ตตฺถ ปน เทว มหฺลลกภิกฺขุ
สตุถุ ขทิวานํ ปวิสนกาเล เอวํ
จินฺตยิสฺสุ “อยํ ภิกฺขุ เอตฺตกํ
นวกมฺมํ กโรนฺโต ก็ สกฺขิสฺสุตฺติ
สมณธมฺมํ กาคฺตุ, สตุถา
'สาริปุตฺตตฺเถรสุส กนิฏฺโฐ'ติ
มุโขโลกนิกิจฺจํ กโรนฺโต เอวรฺูปสุส

ก็บรรดาภิกษุเหล่านั้น พระหลวงตา
๒ รูป ในเวลาพระศาสดาเสด็จเข้าไป
ป่าไม้สะแก พวกเขาคิดอย่างนี้ว่า “ภิกษุนี้
กระทำการก่อสร้าง(นวกกรรม) ประมาณ
เท่านี้ จักอาจเพื่อบำเพ็ญสมณธรรมได้
อย่างไร, พระศาสดาทรงทำกิจคือ
การเห็นแก่หน้าว่า 'เป็นน้องชายของ

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นวกมมิกสฺส สนฺติกั อากโต”ติ.
 สตุฏาปิ ตํทิวสํ ปจฺจุสกาเล โลกั
 โวลเณโต เต ภิกฺขุ ทิสฺวา เตสํ
 จิตฺตวารี อณฺณาสี, ตสฺมา ตตฺถ
 มาสมตฺตํ วสิตฺวา นิภฺขมนทิวเส,

ยถา เต ภิกฺขุ อตฺตโน เตลนาพิณฺจ
 อุกฺกตฺมุพฺพจ อฺปาหนา จ ปมฺุสฺสนฺติ,
 ตถา อธิฏฺฐหิตฺวา นิภฺขนฺโต
 วิหารุปจารโต พหิ นิภฺขนฺตกาเล
 อิทฺธี วิสฺสชฺเชสิ. อถ เต ภิกฺขุ
 “มยา อิทฺถจิทฺถจ ปมฺุฏฺจ, มยาปิ
 ปมฺุฏฺจนฺ”ติ อฺโกปิ นีวตฺเตตฺวา ตํ
 จานํ อสฺลลฺกฺเขตฺวา ขทฺิรฺรฺกฺขกณฺจเกหิ
 วิชฺฌิมมานา วิจฺริตฺวา เอกสฺมิ
 ขทฺิรฺรฺกฺขเข โอลมฺพนฺตํ อตฺตโน
 ภณฺทกั ทิสฺวา อาทาย ปกฺกมฺิสฺสุ.
 สตุฏาปิ ภิกฺขุสฺมํ อาทาย ปฺน
 มาสมตฺเตเนว สีวลิตฺเถรสฺส ปุณฺณ
 อณฺุวณฺโต คนฺตฺวา ปุพฺพารามํ
 ปาวิสฺสิ.

พระสารีบุตรเถระ’ จึงเสด็จมายังสำนัก
 ของภิกษุผู้เป็นช่างก่อสร้าง (ผู้ประกอบ
 นวกรรม) เห็นปานนี้”. ในวันนั้น
 แม้พระศาสดา ทรงตรวจดูสัตว์โลกใน
 เวลาใกล้รุ่ง ทอดพระเนตรเห็นภิกษุ
 เหล่านั้น ได้ทรงทราบวารจิตของ
 พวกเธอ, เพราะฉะนั้น จึงประทับอยู่
 ณ ที่นั้น ประมาณเดือนหนึ่ง ในวัน
 เสด็จออกไป,

ทรงอธิษฐาน โดยประการที่ภิกษุเหล่านั้น
 สීමหลอดน้ำมัน ลักกะจันน้ำ และ
 รongเท้าของตน เสด็จออกไปแล้ว ในเวลา
 เสด็จออกไปภายนอกจากอุปจารวิหาร
 ทรงคลายฤทธิ์. ครั้งนั้น ภิกษุเหล่านั้น
 พุดกันว่า “ผมสීමสิ่งนี้และสิ่งนี้ แม้ผมก็สීම”
 แม้ทั้ง ๒ รูป พวกนั้นก็กลับแล้วไม่
 กำหนดถึงสถานที่นั้น ถูกหนามไม้สะแก
 แทง เทียวไป เห็นห้องของของตน
 ห้อยอยู่ที่ต้นสะแกต้นหนึ่ง ถือเอาแล้วก็
 หลีกไป. ฝ่ายพระศาสดาพาภิกษุสงฆ์
 เสวยบุญของพระสีวลีเถระ ประมาณ
 หนึ่งเดือนเท่านั้นอีก เสด็จเข้าไป
 บุพพาราม.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อก เต มหุลลภิกขุ ปาโต
มุข โธวิตวา “อาคนตุกภตต์
ทายิกาย วิสาขาย มเร ยาคุ
ปีวิสุสามา”ติ คนตุวา ยาคุ ปีวิตวา
นิสีทิสฺส. อก เน วิสาขา ปุจฺฉิ
“ตุเมหปี ฆนฺเต สตุถารา สทุธิ
เรวตตุเถรสฺส วสนฺภูจฺฉานํ อคมิตฺถา”ติ.

“อาม อุปาสิเก”ติ. “รมณียํ ฆนฺเต
เถรสฺส วสนฺภูจฺฉานน”ติ. “กุโต ตสฺส
รมณียตา, เสตกณฺจกขทิจฺจกฺขคหฺน
เปตานิ นิवासนสทิสฺส อุปาสิเก”ติ.
อก อญฺเฆ เทว ทหฺรภิกขุ อากมิสฺส.
อุปาสิกา เตสฺปิ ยาคุชชฺชกานิ
ทตฺวา ตเถว ปุจฺฉิ. เต อาหฺส
“น สกฺกา อุปาสิเก วนฺณเณตฺ
สุธฺมาเทวสภาสทิสฺส อิทฺธิยา อภิสงฺขตฺ
วีย เถรสฺส วสนฺภูจฺฉานน”ติ.

ลำดับนั้น พระหลวงตาเหล่านั้น
ล้างหน้าแต่เช้าตรู่ คิดว่า “พวกเราจัก
ดื่มข้าวต้มในเรือนของนางวิสาขา ผู้
ถวายอาคันตุกภัตร” แล้วไปนั่งดื่ม
ข้าวต้มแล้ว. ครั้งนั้น นางวิสาขาทถาม
พระหลวงตาเหล่านั้นว่า “ท่านเจ้าข้า
แม้ท่านทั้งหลายได้ไปที่อยู่ของพระเรวต-
เถระกับพระศาสดาหรือ?”

พระหลวงตาเหล่านั้นกล่าวว่า “ใช่แล้ว
อุปาสิกา”. นางวิสาขาทถามว่า “ท่าน-
เจ้าข้า ที่อยู่ของพระเถระนารีนรมย์
ใหม่?”. พระหลวงตาเหล่านั้นกล่าวว่า
“ที่อยู่ของพระเรวตเถระนั้น นารีนรมย์
จักมีแต่ที่ไหนอุปาสิกา ที่อยู่ของพระเถระ
เหมือนที่อยู่ของพวกเปรต รกด้วย
ไม้สะแกมีหนามขาว”. ลำดับนั้น
ภิกษุหนุ่ม ๒ รูปอื่นมาแล้ว. อุปาสิกา
ถวายข้าวต้มและของเคี้ยวแก่ภิกษุหนุ่ม
แม่เหล่านั้น ทถามเหมือนอย่างเดิม
เหมือนกัน. ภิกษุหนุ่มเหล่านั้นกล่าวว่า
“อุปาสิกา พวกอาตมาไม่อาจพรรณนา
สถานที่อยู่ของพระเถระซึ่งเหมือนกับ
เทวสภาชื่อสุธรรมา ดุจตกแต่งด้วยฤทธิ์”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุปาสิกา จินฺตลีสสิ “ปจฺมํ อากตภิกขุ
 อญฺญตา วทิสฺส, อิมํ อญฺญตา
 วทนฺติ, ปจฺมํ อากตภิกขุ กิณฺจิทเว
 ปมฺมุสฺสสิตฺวา อิทฺธิยา วิสฺสฏฺฐกาเล
 ปฏฺฐินิวตฺติตฺวา คตา ภวิสฺสนฺติ,
 อิมํ ปน อิทฺธิยา อภิสงฺขริตฺวา
 นิมฺมิตฺกาเล คตา ภวิสฺสนฺติ”ติ
 อตฺตโน ปณฺทิตฺภาเวน เอตมตฺถํ
 ญตฺวา “สตฺถุ อากมฺนกาเล
 ปุจฺฉิสฺสสามิ”ติ อฏฺฐจาสิ. ตโต
 มุหุตฺตสฺเสว สตฺถา ภิกขุสํมปริวฺโต
 วิสาขาย เกหํ คนฺตฺวา ปณฺณตฺตาสเน
 นิสฺสิทฺติ.

สา พุทฺธปุปฺมุขํ ภิกขุสํมํ สกุกจํ
 ปริวิสิตฺวา ภตฺตกิจฺจาวसानเ สตฺถารํ
 วทฺทิตฺวา ปฏิปุจฺฉิ “ภนฺเต ตฺมุเหหิ
 สทฺธิ คตภิกขุสฺส เอกจฺเจ
 ‘เรวตตฺเถรสฺส วสนฺนุจํ ฆทฺธิรคหนํ
 อรณฺณนฺ’ติ วทนฺติ, เอกจฺเจ ‘รมณฺิยนฺ’ติ
 วทนฺติ, กิณฺนุ โข เอตนฺ’ติ. ตํ
 สุตฺวา สตฺถา “อุปาสิเก คาโม
 วา โหตุ อรณฺณํ วา, ยสฺมิ
 จานเ อรณฺโตนฺโต วิหรนฺติ, ตํ

อุปาสิกาคิดว่่า “ภิกษุผู้มาก่อน กล่าว
 ไปอย่างหนึ่ง ภิกษุเหล่านี้ก็กล่าวไป
 อีกอย่างหนึ่ง ภิกษุผู้มาก่อนคงลืมอะไร ๆ
 เข้าไว้ จักกลับไปในเวลาคลายฤทธิ์,
 แต่ภิกษุเหล่านี้ จักไปในเวลาตกแต่ง
 เนรมิตแล้วด้วยฤทธิ์” เพราะความที่ตน
 เป็นคนฉลาด จึงทราบความนั้น ได้ยืน
 อยู่แล้วด้วยคิดว่า “ในเวลาพระศาสดา
 เสด็จมา เราจักทูลถาม”. ต่อมาชั่ว
 ครู่เดียวเท่านั้นจากนั้น พระศาสดาอัน
 ภิกษุสงฆ์แวดล้อมแล้ว เสด็จไปเรือน
 ของนางวิสาขา ประทับนั่งบนอาสนะ
 อันเขาตกแต่งไว้แล้ว.

นางวิสาขานั้น อังคาสภิกษุสงฆ์มีพระ-
 พุทธเจ้าเป็นประมุข โดยความเคารพ
 ในเวลาเสร็จภัตกิจ ถวายบังคมพระ-
 ศาสดา ทูลถามเฉพาะว่า “พระเจ้าข้า
 บรรดาภิกษุผู้ไปกับด้วยพระองค์ ภิกษุ
 บางพวกกล่าวว่า ‘ที่อยู่ของพระเรวตเถระ
 เป็นป่ารกด้วยไม้สะแก’, บางพวกกล่าวว่า
 ‘เป็นที่น่ารื่นรมย์ใจ’, เหตุนั้น อะไร
 หนอแล”. พระศาสดา ทรงสดับคำนั้น
 แล้ว ตรัสว่า “อุปาสิกา จะเป็นบ้าน

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

รมณียเมวา”ติ วตฺวา อนุสนฺธิ ก็ตาม จะเป็นป่าก็ตาม พระอรหันต์
 ฌเฏตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ อยู่ในที่ใด ที่นั้นเป็นสถานที่น่ารื่นรมย์ใจ
 คากมาห ที่เดียว” เมื่อทรงสืบต่ออนุสนธิแสดงธรรม
 ตรัสพระคาถานี้ว่า

๙๘. “คาเม วา ยทิวารณฺเณ
 นิหฺเน วา ยทิวา ฤเล
 ยตฺถ อรหฺนฺโต วิหรนฺติ
 ตํ ภูมिरามเณยฺยกนฺ”ติ.

ตตฺถ กิณฺจาปี อรหฺนฺโต
 คามนฺเต กายวิเวกํ น ลภนฺติ,
 จิตฺตวิเวกํ ปน ลภนฺเตว, เตสํ หิ
 ทิพฺพปฏิภาคานิปี อารมฺมณานิ จิตฺตํ
 จาเลตฺตํ น สกฺโกนฺติ, ตสฺมา คาโม
 วา โหตุ อรณฺเฑทึนฺ วา อณฺเฑตรํ,
 ยตฺถ อรหฺนฺโต วิหรนฺติ. ตํ
 ภูมिरามเณยฺยกนฺติ โส ภูมิปเทโส
 รมณฺเฑเอวาทิ อตฺถโก.

เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตฺติ-
 ผลาทินิ ปาปฺุณฺเฐสุติ.

๙๘. “พระอรหันต์ อยู่ในที่ใด จะเป็น
 บ้านก็ตาม จะเป็นป่าก็ตาม เป็น
 ที่ลุ่มก็ตาม เป็นที่ดอนก็ตาม ที่นั้น
 เป็นภูมิประเทศที่น่ารื่นรมย์ใจ”.

ในคาถานั้น มีอธิบายดังนี้
 พระอรหันต์ทั้งหลาย ย่อมไม่ได้กายวิเวก
 ในบ้านแม้ก็จริง ถึงอย่างนั้นก็ย่อมได้
 จิตวิเวกนั่นเอง, จริงอยู่ อารมณฺ์ทั้งหลาย
 แม้มีส่วนเปรียบด้วยทิพย์ ไม่อาจยังจิต
 ของพระอรหันต์เหล่านั้นให้หวั่นไหวได้,
 เพราะฉะนั้น จะเป็นบ้านก็ตาม จะเป็น
 ที่ใดที่หนึ่ง บรรดาที่ทั้งหลายมีป่าเป็นต้น
 ก็ตาม, พระอรหันต์ทั้งหลายอยู่ในที่ใด.
 คำว่า ที่นั้นเป็นภูมิประเทศที่น่ารื่นรมย์ใจ
 ความว่า ภูมิประเทศนั้นเป็นที่น่ารื่นรมย์
 ใจทีเดียว.

ในเวลาจบเทศนา คนเป็น
 จำนวนมาก บรรลุนิยผลมีโสดาปัตติผล
 เป็นต้น.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อปเรณ สมเยน ภิกขุ กถํ
 สมุฏจาเปสุ “อาวุโส เกณ นุ โข
 การณน อายสฺมา สิวลิตฺเตโร
 สตฺตทิวสสตฺตมาสาธิกานิ สตฺต
 วสฺसानิ มาตฺตฺกฺจฺฉิยํ วสิ, เกณ
 นิรเย ปจิ, เกณ เอวํ ลามคฺค-
 ยสคฺคปฺปตฺโต ชาโต”ติ. สตฺตฺถา ตํ
 กถํ สุตฺวา “ภิกฺขเว ก็ กถเถา”ติ
 ปุจฺฉิตฺวา “ภนฺเต อิทฺนฺนามา”ติ
 วุตฺเต ตสฺสายสฺมโต ปุพฺพกมฺมํ
 กถนฺโต อาท

“ภิกฺขเว อิตฺโต เอกนฺวตฺติกฺปฺเป
 วิปสฺสิ ภควา อฺปชฺชิตฺวา เอกสฺมิ
 สมเย ชนปทจาริกํ จริตฺวา ปิตฺ
 นครํ ปจฺจจากมาสิ. ราชา
 พุทฺธปฺปมุขสฺส ภิกฺขุสํชฺส อากนฺตฺก-
 ทานํ สชฺเชตฺวา นาครานํ สาสนํ
 เปเสสิ “อากนฺตฺวา มยฺหํ ทานเ
 สหายกา โหนฺตุ”ติ.

โดยสมัยอื่นอีก ภิกษุทั้งหลาย
 สนทนากันว่า “ผู้มีอายุ ท่านสิวลีเถระ
 อยู่ในท้องมารได้ถึง ๗ ปี ๗ เดือน ๗ วัน
 เพราะเหตุอะไร ? ใหม่ในนรกเพราะ
 กรรมอะไร ? ถึงความเลิศด้วยลามและ
 เลิศด้วยยศอย่างนี้ เพราะกรรมอะไร ?”.
 พระศาสดา ทรงสดับถ้อยคำนั้นแล้ว
 ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ
 พุตกุศลอะไรกัน ?” เมื่อภิกษุทั้งหลาย
 กราบทูลว่า “เรื่องชื่อนี้ พระเจ้าข้า”
 เมื่อตรัสบุพกรรมของท่านสิวลีเถระนั้น
 ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ในกัป ๕๑ แต่กัปนี้
 พระผู้มีพระภาค ทรงพระนามว่าวิปัสสิ
 อุตฺติขึ้นแล้ว สมัยหนึ่งเที่ยวจาริกไปใน
 ชนบท เสด็จกลับมายังพระนครของ
 พระบิดา. พระราชา ทรงตระเตรียม
 อากันตฺกทานเพื่อภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้า
 เป็นประมุข ส่งข่าวไปถึงชาวพระนครว่า
 “ขอชาวพระนคร จงมาเป็นสหายในทาน
 ของข้าพเจ้า”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต ตถา กตฺวา “รณฺณา ทินฺนทานโต
 อติเรกตรํ ทสฺสามา”ติ สตุถารํ
 นิมนฺเตตฺวา ปุณฺทิวเส ทานํ
 ปฏฺิยาเทตฺวา รณฺโถ ปหฺินิสฺสุ. ราชา
 อากนฺตฺวา เตสํ ทานํ ทิสฺวา
 “อิโต อธิกตรํ ทสฺสามิ”ติ ปุณฺทิวเส
 สตุถารํ นิมนฺเตสิ. เหนว ราชา
 นาคเร ปราเชตุํ สกฺขิ. น
 นาครา ราชานํ.

นาครา ฉญฺเจ วาเร “เสว ทานิ
 ยถา อิมสํ ทานเ อิทนฺนาม
 นตฺถิ”ติ น สกฺกา วตฺตุํ, เอว
 ทานํ ทสฺสามา”ติ จินฺเตตฺวา
 ปุณฺทิวเส ทานํ ปฏฺิยาเทตฺวา “กิณฺนุ
 โข เอตถ นตฺถิ”ติ โอลเเกนฺตา
 อลฺลมธฺเมว นาททสฺสุ. ปกฺกมธฺ ปน
 พหุ อตฺถิ. เต อลฺลมธฺสฺสตุถาย
 จตุสฺสุ นกรทฺวาเรสฺสุ จตฺตาริ
 กหาปนสฺสทสฺซานิ คาหาเปตฺวา
 ปหฺินิสฺสุ.

ชาวพระนครเหล่านั้น ทำตามพระดำรัส
 อย่างนั้น คิดว่า “พวกเรา จักถวาย
 ทานให้ใหญ่ยิ่งกว่าทานที่พระราชากวายเป็น
 แล้ว” จึงนิมนต์พระศาสดาในวันรุ่งขึ้น
 เตรียมทานส่งข่าวไปแด่พระราชาราช
 พระราชาเสด็จมาแล้ว ทอดพระเนตร
 ทานของชาวพระนครเหล่านั้น ทรงดำริ
 ว่า “เราจักถวายทานให้ยิ่งใหญ่มากกว่าทาน
 นี้” ในวันรุ่งขึ้น ทูลนิมนต์พระศาสดา.
 พระราชาไม่อาจให้ชาวพระนครแพ้ได้.
 ชาวพระนครก็ไม่อาจให้พระราชาราชชัย
 ได้.

ในวาระที่ ๖ ชาวพระนคร คิดว่า “บัดนี้
 เราจักถวายทานในวันพรุ่งนี้ โดย
 ประการที่ใคร ๆ ไม่อาจกล่าวได้ว่า
 “ไม่มีวัตถุชิ้นนี้ในทานของชนเหล่านี้”
 ในวันรุ่งขึ้น จัดแจงทานแล้ว ตรวจดูว่า
 “อะไรหนอแล ไม่มีในทานนี้” ไม่ได้
 เห็นน้ำผึ้งดิบ(น้ำผึ้งสด)เลยนั้นเทียว. แต่
 น้ำผึ้งสุกมีอยู่มาก, ชาวพระนครเหล่านั้น
 ใช้ให้คนถือเอาทรัพย์ ๔ พันกหาปณะ
 ที่ประตูประนครทั้ง ๔ เพื่อต้องการ
 น้ำผึ้งดิบ ส่งไปแล้ว.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อเถโก ชนปทมฺนุสฺโส คามโกชกํ
 ปลฺลิตฺตุ อากจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค
 มธฺปฏฺลํ ทิสฺวา มกฺขิกา
 ปลาเปตฺวา สาขํ จินฺทิตฺวา
 สาขทณฺฑทเกเนว สทฺธิ มธฺปฏฺลํ
 อาทาย “คามโกชกสฺส ทสฺสามิ”ติ
 นครํ ปวิสฺติ. มธฺอตุทาย คโต ตํ
 ทิสฺวา “อมฺโภ วิกฺกิตฺถิยํ มธฺนุ”ติ
 ปุจฺฉิ. “น วิกฺกิตฺถิยํ สามิ”ติ.
 “หนฺท อิทํ กหาปณํ คเหตุวา
 เทหิ”ติ.

โส จินฺเตสิ “อิทํ มธฺ ปาทมตฺตปิ
 นาคฺฆตฺติ, อยํ ปน กหาปณํ เทติ,
 พหุกหาปณโก มณฺเฒ, มยา วทฺฆตฺตุ
 วฏฺฏตฺติ”ติ. อถ นํ “น เทมิ”ติ
 อาห. “เตนฺหิ เทว กหาปณ
 คณฺหาหิ”ติ. “ทฺวิหิปี น เทมิ”ติ.
 เอวํ ตาว วทฺฆตฺติ ยาว โส
 “เตนฺหิ อิทํ สหสฺสํ คณฺหาหิ”ติ
 ตํ ภาณฺทิกํ อุปเนสิ.

ครั้งนั้น คนบ้านนอกคนหนึ่ง มาเยี่ยม
 ผู้ใหญ่บ้าน ในระหว่างทางเห็นรวงผึ้ง
 ไล่ตัวผึ้งให้บินหนีไป ตัดกิ่งไม้ถือเอา
 รวงผึ้งพร้อมด้วยตะคอง เข้าไปยัง
 พระนครด้วยตั้งใจว่า “จักให้แก่ผู้ใหญ่-
 บ้าน”. คนไปเพื่อต้องการน้ำผึ้ง เห็น
 คนบ้านนอกนั้น จึงถามว่า “ท่านผู้เจริญ
 น้ำผึ้งขายไหม?”. คนบ้านนอกกล่าวว่า
 “ไม่ขายหรือกนาย”. คนนั้น กล่าวว่า
 “เชิญรับเอาหาปณะนี้ จงให้เถอะ”.

คนบ้านนอกนั้น คิดว่า “น้ำผึ้งนี้ ราคา
 ไม่ถึงแม้เพียงบาทเดียว แต่ชายคนนี้ให้
 ทรัพย์กหาปณะหนึ่ง คงจะมีกหาปณะ
 มากกรรมัง เราควรขึ้นราคา”.
 ลำดับนั้น คนบ้านนอกนั้นกล่าวกับ
 ชายคนนั้นว่า “เราจะไม่ให้”. เขา
 กล่าวว่า “ถ้าอย่างนั้น ท่านจงรับเอา
 ทรัพย์ ๒ กหาปณะ”. คนบ้านนอก
 กล่าวว่า “ผมจะไม่ให้ แม้ด้วยทรัพย์ถึง
 ๒ กหาปณะ”. เขาขึ้นราคาด้วยประการ
 อย่างนี้ตลอดเวลาจนชายคนนั้นพูดว่า
 “ถ้าอย่างนั้น ท่านจงรับเอาทรัพย์

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ออก นั โส อาห “กินนุ
 โข ตวั อุมมตตโก, อุกาหุ
 กหาปน่าน์ จปโนกาสิ น ลภสิ,
 ปาทำปี อนคฺฆนฺตํ มธฺ, ‘สหสฺส
 คเหตฺวา เทหิ’ติ วเทสิ, กินฺนา-
 เมตฺนุ”ติ. “ชานามหํ โภ, อิมินา
 ปน เม กมฺมํ อตฺถิ, เตเนว
 วทามิ”ติ. “กิ กมฺมํ สามิ”ติ.
 “อเมฺหฺหิ วิปสฺสิสฺส สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
 อฏฺฐจฺสฏฺฐิสมณฺสตสฺสหสฺสปริวารสฺส
 มหาทานํ สขุชิตํ, ตเตรํ อลฺลสมฺมุเมว
 นตฺถิ, ตสฺมา เอวํ คณฺหามิ”ติ.
 “เอวํ สนฺเต นานํ มูเลน
 ทสฺสามิ, สเจ อหํปี ทานเ ปตฺติ
 ลภามิ, ทสฺสามิ”ติ.

โส คนฺตฺวา นาคฺรานํ เอตมตฺถํ
 อาโรเจสิ. นาคฺรา ตสฺส สทฺธา

พັນหนึ่งนี้” แล้วน้อมนำห่อของนั้นเข้าไปให้.

ลำดับนั้น คนบ้านนอกกล่าวกับชายคนนั้นว่า “คุณเป็นคนบ้าหรือหนอแลหรือว่าคุณไม่ได้โอกาสที่เก็บกหาปน่น้ำผึ้งราคาไม่ถึงแม้บาทเดียว, คุณก็กล่าวว่า ‘ท่านถือเอาทรัพย์พັນหนึ่งจงให้ เหตุนั้น ชื่ออะไร’. เขากล่าวว่า “ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้ารู้ แต่ข้าพเจ้ามีกรรม ด้วยน้ำผึ้งนี้ เพราะเหตุนั้นข้าพเจ้า จึงกล่าวอย่างนี้”. คนบ้านนอกถามว่า “กรรมอะไรเล่า นาย?”. เขากล่าวว่า “พวกเราจัดแจงมหาทานเพื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่าวิปัสสี ผู้มีสมณะ ๖ ล้าน ๘ แสนเป็นบริวาร, ในมหาทานนั้น ไม่มีน้ำผึ้งสดอยู่อย่างเดียวเท่านั้น เพราะเหตุนั้น ผมจึงขอซื้อเอาอย่างนี้”. คนบ้านนอกกล่าวว่า “เมื่อเป็นเช่นนั้นผมจะไม่ให้ด้วยมูลค่า ถ้าแม้ผมยอมได้ส่วนบุญในทานไซ้ร้ ผมก็จักให้”.

ชายคนนั้น ไปบอกความนั้นแก่ชาวพระนคร. ชาวพระนครรู้ว่าศรัทธาของ

ผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พลวภาว ฌตฺวา “สาธฺ ปรตฺติโก
โหตุ”ติ ปฏฺิชาเนิสฺ. เต พุทฺธปฺมุขํ
ภิกฺขุสงฺฆํ นิสฺทาเปตฺวา ยาคฺขชฺชกํ
ทตฺวา มหตี สฺวณฺณปาตี
อาหฺราเปตฺวา มธฺปฏฺลํ ปิพาเปสฺ.

เตเนว มนุสฺเสน ปณฺณการตฺถาย
ทริวารโกปิ อาหฺโร อตฺถิ, โส
ตฺปิ ทธี ปาติยํ อากิริตฺวา เตน
มธฺนา สนฺเทตฺวา พุทฺธปฺมุขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส อากิโต ปฏฺุจาย อทาสิ.
ตํ ยาวตตฺถํ คณฺหนฺตํ สพฺเพสํ
ปาปฺณิ. อุตฺตรปี อวสิฏฺฺจํ อโหสิเยว.
“เอวํ โถกํ กถํ จาว พหฺนํ
ปาปฺณิ”ติ น จินฺเตตฺพุพฺ. ตํ หิ
พุทฺธานุภาเวน ปาปฺณิ. พุทฺธวิสโย
น จินฺเตตฺพุพฺ.

จตฺตาริ หิ “อจินฺเตยฺยานิ”ติ วุตฺตานิ
ตานิ จินฺเตนฺโต อุมฺมาทสฺเสว ภาคี
โหตีติ. โส ปฺริโส อิทํ เอตฺถกํ
กมฺมํ กตฺวา อายุหฺปริโยसानะ

คน ๆ นี้มีกำลัง รับว่า “ดีละ ขอให้
เขาจงเป็นผู้มีส่วนได้รับส่วนบุญเกิด”.
ชาวพระนครเหล่านั้น นิมนต์ภิกษุสงฆ์
มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขให้นั่ง ถวาย
ข้าวยาและของเคี้ยว ให้นำถาด
ทองคำใหญ่มาให้บีบรวงผึ้ง.

แม้กระบอกนมส้ม อันมนุษย์นั้นเองนำ
มาแล้ว เพื่อประโยชน์เป็นเครื่อง
บรรณาการ มีอยู่, บุรุษนั้นเทนมส้ม
เมื่อนั้นลงในถาดแล้วคลุกกับน้ำผึ้งนั้น
ได้ถวายแก่ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็น
ประมุข จำเดิมแต่ต้น. น้ำผึ้งนั้นทั่วถึง
แก่ภิกษุทุกรูปผู้รับเอาอยู่จนพอความต้อง-
การ. น้ำผึ้งนั้น ได้เหลือขึ้นไปอีกทีเดียว.
ใคร ๆ ไม่ควรคิดว่า “น้ำผึ้งน้อยหนึ่ง
อย่างนี้ ถึงแก่ภิกษุเป็นจำนวนเพียงนั้น
ได้อย่างไร”. จริงอยู่ น้ำผึ้งนั้น ถึงด้วย
อานุภาพของพระพุทธเจ้า. วิสัยของ
พระพุทธเจ้า ใคร ๆ ไม่ควรคิด.

จริงอยู่ เหตุ ๔ อย่าง พระผู้มีพระภาค
ตรัสว่า “เป็นอจินไตย” (เรื่องที่ไม่
ควรคิด) ใคร ๆ คิดถึงเหตุเหล่านั้น
เป็นผู้มีส่วนแห่งคนบ้าทีเดียว. บุรุษนั้น

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทวโลก นิพพตเตตวา เอตตัก
 กาล สัสนโต เอกสมิ สมเย
 เทวโลกา จิตฺวา พาราณสีย
 ราชกุเล นิพพตโต ปิตุ อจฺจเยน
 รชชํ ปาปฺณิ.

โส “เอกํ นครํ คณฺหิสฺสามิ”ติ
 อากนฺตฺวา ปริวารสฺสิ. โส
 นาครานญจ สาสนํ ปหิณฺนิ “รชชํ
 วา ททนฺตุ ยฺยทฺธํ วา”ติ. เต
 “เนว รชชํ ทสฺสาม น ยฺยทฺธนฺ”ติ
 วตฺวา จุพทฺวารเห นิกุมมิตฺวา
 ทารุทกาทีนึ หรณฺติ สพฺพกิจฺจานึ
 กโรนฺติ.

อิตโรปี จตฺตารี มหาทฺวารานึ
 รกฺขนฺโต สตฺตมาสาธิกานึ สตฺตวสฺसानึ
 นครํ อฺปรนฺธิ. อถสฺส มาตา “กึ
 เม ปฺตฺโต กโรตี”ติ ปฺจฺฉิตฺวา
 “อิทฺนฺนาม เทวี”ติ ตํ ปวตฺตี
 สุตฺวา “พาโล มม ปฺตฺโต,
 คจฺฉถ ตสฺส ‘จุพทฺวารานึ ปิธาย
 นครํ อฺปรนฺธตฺตู’ติ วเทถา”ติ. โส
 มาตุ สาสนํ สุตฺวา ตถา อกาสิ.

ทำกรรมมีประมาณเท่านี้ ๆ ในเวลาสั้น-
 อายุ บังเกิดในเทวโลก ท่องเที่ยวอยู่
 ตลอดกาลมีประมาณเท่านี้ สมัยหนึ่ง
 จุตติจากเทวโลก บังเกิดในราชตระกูล
 ในเมืองพาราณสี โดยกาลสวรรคต
 ของพระชนก ถึงราชสมบัติ.

พระองค์ทรงดำริว่า “เราจักยึดเอา
 พระนครหนึ่ง” จึงเสด็จมาแวดล้อมไว้.
 ก็ท้าวเธอส่งข่าวไปถึงชาวพระนครว่า
 “จะให้ราชสมบัติหรือการรบกัน”. ชาว
 พระนครเหล่านั้น กราบทูลว่า “พวก
 ข้าพระองค์ จักไม่ให้ทั้งราชสมบัติ
 ทั้งการรบ” แล้วออกไปทางประตูเล็ก ๆ
 นำพืนและน้ำเป็นตันมาทำกิจทั้งหมด.

ฝ่ายพระราชาออกนี้ รักษา
 ประตูใหญ่ทั้ง ๔ ด้านไว้ ปิดล้อม
 พระนครไว้นานถึง ๗ ปี ๗ เดือน.
 ครั้งนั้น พระชนนีของพระองค์ตรัสถามว่า
 “บุตรของเราทำอะไร” ทรงสดับเรื่องนั้น
 ว่า “ทำกรรมชื่อนี้ พระเจ้าข้า”
 ตรัสว่า “บุตรของเราเฝ้า พวกเธอจงไป
 จงทูลบอกแก่พระโอรสนั้นว่า ‘ขอพระองค์
 จงปิดประตูเล็ก ๆ ล้อมพระนครไว้’.

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นาคราปี พหิ นิกุมมิตุ อลภนฺตา
 สดตเม ทิวเส อตฺตโน ราชานํ
 มาเรตฺวา ตสฺส รชชํ อทํสุ.

ท้าวเธอ สดับข่าวสาสน์ของพระชนนี
 ได้ทรงกระทำตามพระดำรัสสั่งอย่างนั้น.
 แม้ชาวพระนครไม่ได้ออกไปในภายนอก
 ในวันที่ ๗ ปลงพระชนม์พระราชบิดาของตน
 เสีย ได้ถวายราชสมบัติ แด่พระองค์.

โส อิมํ กมฺมํ กตฺวา อายุห-
 ปรีโยसानเ อวีจิมฺหิ นิพฺพตฺติตฺวา,
 ยาวายํ มหาปจฺวี โยชนมตฺตํ
 อุตฺตมฺนา, ตาว นีรเย ปจฺติตฺวา
 จตฺตุนํ จุพฺทวารานํ ปิพฺพิตฺตตฺตา
 ตโต จโต เอตฺตสฺสาเอว มาตุ
 กุจฺฉิมฺหิ ปฏฺิสนฺธิ คเหตฺวา
 สดตมาสาริกานิ สดต วสฺसानิ
 อนฺโตกุจฺฉิมฺหิ วสิ, สดต ทิวसानิ
 โยนิมุเข ติริยํ นิปฺชฺชติ. เอวํ
 ภิกฺขเว สิวลฺลํ ตทา นครํ
 อปรฺนุชฺติตฺวา คหิตกมฺเมน เอตฺตกํ
 กาลํ นีรเย ปจฺติตฺวา จตฺตุนํ
 จุพฺทวารานํ ปิพฺพิตฺตตฺตา ตสฺสาเยว
 มาตุกุจฺฉิมฺหิ ปฏฺิสนฺธิ คเหตฺวา
 เอตฺตกํ กาลํ กุจฺฉิมฺหิ วสิ, นวมรฺุโน
 ทินฺนตฺตตฺตา ลามกคฺคยสคฺคปฺปตฺโต
 ชาโตติ.

พระราชบิดานั้น ทรงทำกรรมนี้ ในเวลา
 สิ้นพระชนมายุ บังเกิดในอเวจีนรก,
 ใหม่ในนรกตลอดเวลาที่แผ่นดินใหญ่นี้
 หนาขึ้น ประมาณโยชน์หนึ่ง, จุตติจาก
 อตฺตภาพนั้น ถือปฏิสนธิในท้องของมารดา
 นั้นนั่นเองอยู่ภายในท้องถึง ๗ ปี ๗
 เดือน, นอนขวางอยู่ที่ปากกำเนิด ถึง
 ๗ วัน เพราะปิดประตูเล็ก ๆ ไว้ ทั้ง
 ๔ ด้าน. ภิกษุทั้งหลาย เพราะกรรม
 ที่ปิดล้อมพระนครยัดเข้าไว้ในกาลนั้น
 ด้วยประการอย่างนี้ สิวลฺลใหม่ในนรก
 ตลอดกาลมีประมาณเท่านี้ ถือปฏิสนธิ
 ในท้องของมารดานั้นนั้นเทียว อยู่ในท้อง
 ตลอดกาลมีประมาณเท่านี้ เพราะ
 ปิดประตูเล็ก ๆ ทั้ง ๔ ด้าน ถึงความ
 เลิศด้วยลาภและเลิศด้วยยศ เพราะ
 ถวายน้ำผึ้งใหม่.

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปุณณทิวสํ ภิกขุ กถํ
 สมุจจาเปสํ “อโห เรวัตสามเณรสสุ
 ลาโก, อโห ปุณณํ, เยน เอเกน
 ปณฺจนนํ ภิกขุสถานํ ปณฺจ
 กุฎาคารสถานิ กถานิ”ติ. สตุถา
 อาคนตุวา “กาย นตุถ ภิกขเว
 เอตริหิ กถาย สนนินฺนินนา”ติ
 ปุจฺจิตฺวา “อิมาย นามา”ติ วุตฺเต
 “ภิกขเว มยหํ ปุตฺตสฺส เหว
 ปุณณํ อตฺถิ, น ปาปํ, อุกฺกมสฺส
 ปหิณนุ”ติ วตุวา พุราหมณฺวคฺเค
 อิมํ คากมาห

ในวันรุ่งขึ้น ภิกษุทั้งหลายสนทนา
 กันว่า “น่ายกย่องจริงๆ ถือว่าเป็นลามก
 เป็นบุญของเรวัตสามเณรผู้เดียว สร้าง
 เรือนยอด ๕๐๐ หลัง สำหรับภิกษุ ๕๐๐
 รูป”. พระศาสดาเสด็จมาตรัสถามว่า
 “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ พวกเขอนั่งประชุม
 กันด้วยถ้อยคำอะไรหนอ?” เมื่อภิกษุ
 ทั้งหลายกราบทูลว่า “ถ้อยคำชื่อนี้
 พระเจ้าข้า” ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย
 บุญ บาป ไม่มีแก่บุตรของเรา บุตร
 ของเรานั้นละบุญและบาปทั้ง ๒ อย่าง
 ได้แล้ว” ตรัสพระคาถานี้ในพราหมณ-
 วรรคว่า

“โยธ ปุณฺณณฺจ ปาปณฺจ
 อุกโก สงฺกํ อุกฺกจฺจกา,
 อโสภํ วิรชํ สุกฺขํ
 ตมหํ พุรุมิ พุราหมณฺนุ”ติ.

“บุคคลใด ในโลกนี้ ละเครื่องข้อง
 คือบุญและบาปทั้ง ๒ ได้ เราเรียก
 บุคคลนั้น ผู้ไม่มีความโศก ปราศ-
 จากกิเลสเพียงดังธูลี ผู้บริสุทธิ์ว่า
 เป็นพราหมณ์”.

ขทรวนนิยเรวัตตเถรวตฺถุ นวม.

เรื่องพระขทรวนนิยเรวัตเถระที่ ๕ จบ.

๑๐. อัญมณีรัตนะ

๔๔. รมนียานี อรณยานี
ยตุถ น รมติ ชโน
วีตราคา รเมสุสนติ
น เต กามกเวสิโน.

๑๐. เรื่องหญิงคนใดคนหนึ่ง

๔๔. ป่าทั้งหลายเป็นสถานที่ที่น่ารื่นรมย์
ชนยอมไม่ยินดีในป่าเป็นสถานที่ที่น่า
รื่นรมย์ใด คนผู้ปราศจากราคะ
แล้ว จักยินดีในป่าอันเป็นสถานที่
ที่น่ารื่นรมย์นั้น คนผู้ปราศจาก
ราคะเหล่านั้น ไม่แสวงหากาม
โดยปกติ.

๑๐. อถุณตริอิตถิวตถุ

รณณียานีติ อิมม ฐมมเทสนนํ
 สตุถา เขตวานเน วิหรนุโต อถุณตริ
 อิตถิ อารพุก กเถสิ.

เอโก กิร ปิณฺฑปาติโก ภิกขุ
 สตุถุ สนฺตีกะ กมฺมฏฺฐานํ คเหตฺวา
 เอกํ ชินฺณุญฺยานํ ปวิสิตฺวา สมณธมฺมํ
 กโรติ. อถ เอกา นครโสภินี อิตถิ
 ปุริเสน สทุธิ “อหํ อสุกฏฺฐานนฺนาม
 คมิสฺสุสามิ, ตตุถ อากจฺเจยฺยาสี”ติ
 สงฺเกตํ กตฺวา อคมาสิ. โส ปุริโส
 นาคณฺธิ. सा तसुस आकमन्
 ओलगेनुति तं अतिसुवा अुकुण्डजिता
 ओโต जितो ज विजमाना तं
 ओญฺยานํ ปวิสิตฺวา เถรํ ปลลลुकํ
 อากุชิตฺวา นิสินฺนํ ทิสฺวา ओโต
 จितो ज ओโลกยमाना ओญ्
 กณฺธิ अतिसुवा “ओญ्ज पुริโสเอว,
 อิมสฺสุ จิต्तํ โฆहेสฺสามิ”ติ तसुस
 पुरोत्त जत्त्वा पुनपुनं निवत्तसागुक्
 ओजेत्त्वा निवासेสิ, गेसे मुण्डजित्त्वा
 पनुत्ति, पान्णि पहित्त्वा हसति.

๑๐. เรื่องหญิงคนใดคนหนึ่ง

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
 พระเชตวัน ทรงปรารภหญิงคนใดคนหนึ่ง
 ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า เป็นสถานที่น่า
 รื่นรมย์ เป็นต้น.

ลำดับมาว่า ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาต
 เป็นวัตรรูปหนึ่ง เรียนกรรมฐานใน
 สำนักของพระศาสดา เข้าไปสู่สวนร้าง
 แห่งหนึ่ง บำเพ็ญสมณธรรม. ครั้งนั้น
 หญิงนครโสภินีคนหนึ่ง ทำการนัดหมาย
 กับด้วยผู้ชายว่า “ฉัน จักไปสู่ที่ชื่อโน้น
 เธอพึงมาในที่นั้น” แล้วได้ไป. ชาย
 คนนั้น ไม่มาแล้ว. หญิงนั้น แลดู
 การมาของชายนั้น ไม่เห็นเขา กระสัน
 แล้ว เทียวไปข้างโน้นและข้างนี้ เข้าไป
 ยังสวนนั้น เห็นพระเถระนั่งคู้บัลลังก์
 (นั่งขัดสมาธิ) อยู่แล้ว เหลียวมองดู
 ข้างโน้นข้างนี้ ไม่เห็นใครอื่น คิดว่า
 “ก็คนนี้เป็นผู้ชายนั้นแล เราจักยังจิต
 ของชายคนนี้ให้ลุ่มหลง” แล้วยืนอยู่
 ข้างหน้าของเขา แก้ม่านุ่งแล้วนุ่งอีก
 บ่อย ๆ แก้มออกแล้วมัดอีก ประบมือ
 แล้วก็หัวเราะ. ความสังเวชเกิดขึ้น

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เถรสุส สํเวโค อุปฺปชฺชิตฺวา แก่พระเถระแผ่ไปทั่วตัว. พระเถระนั้น
 สกตสรีริ ฌริ. โส “กินฺนุ โข คิดว่า “นี่อะไร หนอแล”.
 อิทนฺ”ติ จินฺเตสิ.

สตฺถาปิ “มม สนฺติกา กมฺมฏฺฐานํ ฝ่ายพระศาสดา ทรงใคร่ครวญอยู่ว่า
 คเหตฺวา ‘สมณธมฺมํ กริสฺสามิ’ติ “ความเป็นไปของภิกษุผู้เรียนกรรมฐาน
 คตฺสฺส ภิกฺขุโน กา นฺนุ โข จากสำนักของเรา ไปด้วยคิดว่า ‘จัก
 ปวตฺติ”ติ อุปฺชาเรนฺโต ตํ อิตฺถิ บำเพ็ญสมณธรรม’ เป็นอย่างไรหนอ
 ทิสฺวา ตสฺสา อนาจารกิริยํ เถรสุส แล” ทรงเห็นหญิงนั้นแล้ว ทรงทราบ
 จ สํเวคฺอุปฺตฺติ ฌตฺวา คนฺธกฺกุญฺย กิริยาคือการประพฤติน่าสมควรของหญิง
 นิสฺสินฺโน ว เตน สทฺธิ กเถสิ นั้นและการเกิดความสังเวชแห่งพระเถระ
 “ภิกฺขุ กามคเวสฺกานํ อรมณฺฏฺฐานเมว ประทับนั่งในพระคันธกุฎี ตรัสกับภิกษุ
 วิตรากานํ รมณฺฏฺฐานํ โหติ”ติ, นั้นว่า “ภิกษุ สถานที่ไม่น่ารื่นรมย์
 เอวญฺจ ปน วตฺวา โสภาสํ ฌริตฺวา นั้นแหละของคนผู้แสวงหากาม เป็น
 ตสฺส ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ กถามาห สถานที่ที่น่ารื่นรมย์สำหรับคนผู้ปราศจาก
 รากะ”, ก็แลครั้นตรัสแล้วอย่างนี้ ทรง
 แผ่พระรัศมีไป เมื่อแสดงธรรมแก่ภิกษุนั้น
 ตรัสพระคาถานี้ว่า

๕๕. “รมณียานิ อรณฺญานิ
 ยตฺถ น รมตี ชโน
 วิตรากา รมเสสนฺติ
 น เต กามคเวสฺสิน”ติ.

๕๕. “ป่าทั้งหลายเป็นสถานที่ไม่น่ารื่นรมย์
 ชนยอมไม่ยินดีในป่า เป็นสถานที่
 น่ารื่นรมย์ใด คนผู้ปราศจาก
 รากะแล้ว จักยินดีในป่าอันเป็น
 สถานที่ไม่น่ารื่นรมย์นั้น คนผู้

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปราศจากราคะเหล่านั้น ไม่
แสวงหากามโดยปกติ”.

ตตถ อรณฺณานีติ สุปฺพิตตรุณฺวณ-
สณฺฑมณฺฑิตานิ วิมลสลิสมฺปนฺนานิ
อรณฺณานิ นาม รณฺเณยานิ. ยตฺถาติ
เยสุ อรณฺเณสุ วิกสิเกสุ วย
ปทุมวเนสุ คามมกฺขิกา กามคเวสโก
ชโน น รมติ. วีตฺราคาติ วีตฺรাকা
ปน ชินฺนาสวา ภมฺรมธฺกฺรา วย
ปทุมวเนสุ ตถารูเปสุ อรณฺเณสุ
รมิสฺสนฺติ. กิการณา? น เต
กามคเวสโนติ ยสฺมา เต
กามคเวสโน น โหนฺตีติ อตฺถโก.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า ป่า
ความว่า ธรรมดาป่า ประดับด้วย
ชฎป่าไม้รุ่ม ๆ บานดีแล้วสมบูรณ์ด้วย
ธารน้ำปราศจากความขุ่นมัว (น้ำใส)
เป็นสถานที่น่ารื่นรมย์. คำว่า ในป่า
รื่นรมย์ใด ความว่า ชนผู้แสวงหากาม
ไม่ยินดีในป่าเหล่าใด เหมือนแมลงวันบ้าน
ไม่ยินดีในป่าดอกปทุมที่บ้าน ฉะนั้น.
คำว่า ผู้ปราศจากราคะ ความว่า
ส่วนคนผู้ปราศจากราคะ ได้แก่ พระ-
ชินาสพ จักยินดีในป่าเห็นปานนั้น
เหมือนแมลงภู่และแมลงผึ้ง ยินดีในป่า
ดอกปทุม ฉะนั้น. ถามว่า เพราะ
เหตุไร? แก้วว่า เพราะท่านเหล่านั้น
ไม่แสวงหากามโดยปกติ. อธิบายว่า
เพราะท่านเหล่านั้นไม่มีปกติแสวงหา
กาม(จึงยินดีในป่า).

เทสนาวसानเ โส เถโร
ยถานิสฺสินฺโน ว สห ปฏิสมฺภิทาหิ
อรหตฺตํ ปตฺวา อากาเสนาคนฺตฺวา

ในเวลาจบเทศนา พระเถระนั้น
นั่งอยู่อย่างเดิมเทียว บรรลุอรหัตผล
พร้อมด้วยปฏิสัมภिता มาแล้วทางอากาศ

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กฤติ กโรนโต ตถาคตสฺส ปาเท ทำการชมเชย ถวายบังคมพระบาททั้ง ๒
 วนทิตฺวา อคมาสีติ. ของพระตถาคต ได้ไปแล้ว.

อณฺเฏตรอิติวตฺถุ ทสมํ.

เรื่อง หญิงคนใดคนหนึ่ง ๑๐ จบ.

อรหนฺตวคฺควณฺณนา นิฏฺฐิตา.

พรรณนาอรหันตวรรค จบ.

สตุตโม วคฺโค.

วรรคที่ ๗ จบ.

๘. สหสฺสวคฺค

๑. ตมฺพทาธิกโฆรฆาตกวตฺตฺ

๑๐๐. สหสฺสมปี เจ วาจา
อนตฺถปทสณฺหิตา
เอกํ อตฺถปทํ เสยฺโย
ยํ สุตฺวา อุปสมฺมตฺติ.

๘. สหฺสฺสวรรค

๑. เรื่องบุรุษผู้มาโจร มีเคราแดง

๑๐๐. หากว่า วาจา ไม่ประกอบด้วยบท
ที่เป็นประโยชน์แม้ตั้งพันไซ้ บุคคล
ฟังบทอันเป็นประโยชน์ใด ย่อม
เข้าไปสงบ บทอันเป็นประโยชน์
บทเดียวนั้น ประเสริฐกว่าวาจา
ไม่ประกอบด้วยบท อันมีประโยชน์
แม้ตั้งพัน.

๘. สหสฺสวคฺควณฺณา

๑. ตมฺพทาจิโกโจรมาตกวัตฺตุ

สหสฺสมปี เจ วาจาติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตุกา เวพฺพเน วิหรนฺโต
ตมฺพทาจิโกโจรมาตกํ อารพฺภ กณฺเธิ.

เอกฺขนปณฺจสตา กิร โจรา
คามมาตกาทีนึ กโรนฺตา ชีวิตํ
กบฺเปสฺสุ. อถโก ปุริโส
นิพฺพิทฺฐปิํกโล ตมฺพทาจิโก เตสํ
สนฺติกํ คนฺตฺวา “อหํปี ตฺมุหฺหิ
สทฺธิ ชีวิสฺสามิ”ติ. อถ นํ
โจรเชฏฺฏกสฺส ทสฺเสตฺวา “อัยปี
อมฺหากํ สนฺติเก วสิตฺตุ อิจฺฉตี”ติ.
อาหํสฺ. อถ นํ โจรเชฏฺฏโก
โอลเถตฺวา “อัย มาตฺตุ กนํ
ฉินฺทิตฺวา ปิตฺตุ วา กลโลหิตํ นีหริตฺวา
ขาทนสมตฺโต อติกกฺขโพ”ติ. จินฺเตตฺวา
“นตฺถเตสฺส อมฺหากํ สนฺติเก
วสนิกิจฺฉนฺ”ติ. ปฏิกฺขปิ. โส เอวํ
ปฏิกฺขิตฺโตปิ อคนฺตฺวา เอกนฺตสฺเสว
อนฺเตวาสิกํ อุปฺภูจหนฺโต อาราเชสิ.

๘. พรณฺณาสทฺสสวรรค

๑. เรื่องบุรุษผู้มาโจรมีเคราแดง

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ใน
พระเวฬุวัน ทรงปรารภคนมาโจรมี
เคราแดง ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า
หากวาจาแม่ตั้งพันไซ้ เป็นต้น.

ได้ยินว่า โจร ๔๕๕ คน ทำกรรม
มีการฆ่าชาวบ้านเป็นต้น เลี้ยงชีวิต.
ครั้งนั้น บุรุษคนหนึ่งมีนัยน์ตาเหลือก-
เหลือง มีเคราแดง ไปสำนักของโจร
เหล่านั้น กล่าวว่า “แม่เราจักเป็นอยู่
กับพวกท่าน”. ลำดับนั้น พวกโจร
แสดงเขาแก่หัวหน้าโจร กล่าวว่า
“บุรุษแม่คนนี้ปรารถนาจะอยู่ในสำนัก
ของพวกเรา”. ครั้งนั้น หัวหน้าโจร
มองดูเขาแล้วคิดว่า “คนนี้ร้ายกาจยิ่ง
สามารถจะตัดนมของมารดาหรือนำเลือด
ในลำคอของบิดาออกมาเคี้ยวกินได้”
จึงห้ามว่า “คนนี้ไม่มีกิจที่จะต้องอยู่ใน
สำนักของพวกเรา”. เขาแม้ถูกห้าม
อย่างนี้ก็ไม่ไป บำรุงศิษย์คนหนึ่งของ
หัวหน้าโจรนั้นนั่นเอง ให้นินทาแล้ว.

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โส ตํ อาทาย โจรเชฏฐกํ
 อุปสงกมิตฺวา “สามิ ภทฺทโก เอส
 อมหากํ อุปการโก, สงคณฺห
 นนฺ”ติ ยาจิตฺวา โจรเชฏฐกํ
 ปฏิจฺฉาเปสิ.

อถกทิวสํ นาครา ราชปุริเสหิ สทฺธิ
 เอกโต หุตฺวา เต โจเร คเหตุวา
 วินิจฺฉยามจฺจํ สนฺติกํ นยิสฺสุ.
 อมจฺจา เตสํ ผรสุนา สีสจฺเจทํ
 อาณาเปสฺสุ. ตโต “โก นุ โข
 อิม มาเรสฺสตี”ติ ปรีเยสนฺตา เต
 มาเรตุํ อิจฺฉนฺตํ กณฺจ อทิสฺวา
 โจรเชฏฐกํ อาหฺสฺ “ตวํ อิม
 มาเรตฺวา ชีวิตฺตฺเวจ ลภิสฺสสิ,
 สมฺมานญจ, มาเรหิ เน”ติ. โสปี
 อตฺตานํ นิสฺสาย วสิตตฺตา มาเรตุํ
 น อิจฺฉติ. เอเตนฺอุปายเณ
 เอกุณฺปญฺจสเต ปุจฺฉิสฺสุ. สพฺเพปี
 น อิจฺฉิสฺสุ. สพฺพปจฺฉา น
 นิพฺพิทฺฐปิงฺกลํ ตมฺพทาจิกํ ปุจฺฉิสฺสุ.
 โส “สาธฺว”ติ สมฺปฏิจฺฉิตฺวา เต
 สพฺเพปี มาเรตฺวา ชีวิตฺตฺเวจ
 สมฺมานญจ ลภี.

โจรนั้น พาบุรุษนั้นเข้าไปหาหัวหน้าโจร
 อ้วนแล้วว่า “นายครับ คนนี้เป็น
 คนดี มีอุปการะแก่พวกเรา ขอท่าน
 จงสงเคราะห์เขาเถิด” ให้หัวหน้า
 โจรรับไว้แล้ว.

ต่อมาวันหนึ่ง ชาวพระนครร่วมกันกับ
 ราชบุรุษจับโจรเหล่านั้นได้ นำไปสำนัก
 ของอำมาตย์ผู้วินิจฉัย. พวกอำมาตย์
 สั่งให้เอาขวานตัดหัวของโจรเหล่านั้น.
 ลำดับนั้น พวกชาวเมืองปรึกษากันว่า
 “ใครหนอแลจักฆ่าโจรเหล่านี้ได้”
 แสวงหาอยู่ ไม่เห็นใคร ๆ ผู้ปรารถนา
 จะฆ่าโจรเหล่านั้นได้ จึงกล่าวกับ
 หัวหน้าโจรว่า “ท่านฆ่าโจรเหล่านี้
 แล้วจักได้ทั้งชีวิตทั้งการนับถือ ท่านจง
 ฆ่าโจรเหล่านั้น”. แม้หัวหน้าโจรนั้นไม่
 ปรารถนาจะฆ่าเพราะพวกโจรเหล่านั้น
 อาศัยตนอยู่. พวกชาวพระนครถามโจร
 ๔๔๔ คน โดยอุบายนั้น. โจรเหล่านั้น
 แม้ทั้งหมดก็ไม่ปรารถนา. พวกชาว
 พระนครถามนายตัมพทาฐิกะ ผู้มี
 นัยน์ตาเหลือกเหลืองนั้น ที่หลังโจรทั้งหมด.
 นายตัมพทาฐิกะรับว่า “ดีละ” แล้วฆ่า

เอเตนุปาเยน นกรสฺส ทกฺขินทิสโตปิ
 ปญฺจ โจรสตานิ อานตฺวา อมจฺจัน
 ทสฺเสตฺวา เตหิ เตสํ สีสจฺเจเท
 อาณตฺเต โจรเชฏฺฐกํ อาทิ กตฺวา
 ปุจฺจนตฺวา กณฺจि มาเรตฺถุ อิจฺจนตฺ
 อทิสฺวา “ปุริมทิวเส เอโก ปุริโส
 ปญฺจสเต โจเร มาเรสิ, กหนฺนุ
 โข เอโส”ติ “อสุกฺกุจฺจาเน อเมหฺหิ
 ทิฏฺฐโ”ติ วุตฺเต ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา
 “อิมे มาเรหิ, สมฺมานํ ลจฺจสิ”ติ
 อาณาเปสฺสุ. โส “สาธฺ”ติ
 สมฺปฏิจฺฉิตฺวา เตปิ มาเรตฺวา สมฺมานํ
 ลภิ.

อก “ภทฺทโก อโย ปุริโส, นิพทฺธํ
 โจรฆาตกเมเวตํ กริสฺสามา”ติ
 มนฺเตตฺวา ตสฺส ตํ จานนฺตรํ ทตฺวา
 สมฺมานํ กริสฺสุ. โส ปจฺฉิมทิสโตปิ
 อุตฺตรทิสโตปิ อานีเต ปญฺจสเต
 โจเร ฆาเตสิเยว. เอวํ จตฺุหิ
 ทิสฺสahi อานีตานิ เทว สหสฺसानิ
 มาเรตฺวา ตโต ปฏฺจาย เทวสิกํ

โจรเหล่านั้นแม่ทั้งหมด ได้ทั้งชีวิตทั้งการ
 นับถือทีเดียว.

พวกชาวเมืองนำโจร ๕๐๐ คนมา แม่
 จากทิศทักษิณแห่งเมือง โดยอุบายนั้น
 แสดงแก่อำมาตย์ทั้งหลาย เมื่ออำมาตย์
 เหล่านั้นสั่งตัดหัวของโจรเหล่านั้น ก็
 ทามเริ่มตั้งแต่หัวหน้าโจรเป็นต้น ไม่เห็น
 ใคร ๆ ปรารถนาจะฆ่า ทามว่า “ใน
 วันก่อน บุรุษคนหนึ่งฆ่าโจร ๕๐๐ คน
 เขาอยู่ที่ไหนหนอแล?” เมื่อชนทั้งหลาย
 กล่าวว่า “พวกผมเห็นเขาในที่โน้น”
 จึงสั่งให้เรียกเขามา สั่งบังคับว่า “เจ้า
 จงฆ่าโจรเหล่านี้ จักได้ความนับถือ”.
 นายตัมพทาฐิกะนั้นรับว่า “ดีแล้ว”
 จึงฆ่าโจรแม่เหล่านั้นได้ความนับถือแล้ว.

ครั้งนั้น พวกชาวเมืองปรึกษากันว่า
 “คนนี้เป็นคนดี เราจักทำเขาให้เป็น
 คนฆ่าโจรประจำทีเดียว” จึงให้ตำแหน่ง
 นั้นแก่เขา กระทำการนับถือ. นาย
 ตัมพทาฐิกะนั้น ฆ่าโจร ๕๐๐ คนที่เขา
 นำมาแล้วจากทิศปัจฉิมบ้าง จากทิศ
 อุตฺรบ้างนั้นเทียว. เขาฆ่าโจร ๒ พันคน
 ที่เขานำมาแล้วจากทิศทั้ง ๔ ด้วยประการ

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“เอก์ เทว”ติ อานิตานีเต เต
 มนุสเส มาเรนุโต ปณฺจปณฺณาส
 ส่วจฺจรานี โจรฆาตกกมฺมํ อกาสิ.

โส มหุลลกกกาลเอ เอกปฺปหาเรน
 สีสํ ฉินฺทิตฺตํ น สกฺโกติ, เทว ตโย
 วาเร ปหรนุโต มนุสเส กิลเมติ.
 นาครา จินฺตยีสฺสุ “อณฺโณปิ
 โจรฆาตโก อปฺปชฺชิสฺสติ, อยํ อติวิย
 มนุสเส กิลเมติ, กิ อิมินา”ติ
 ตสฺส ตํ จานนฺตรํ นีหริสฺสุ. โส
 ปุพฺพเพ โจรฆาตกกมฺมํ กโรนุโต
 “อหตฺสาฎเก นีวาเสตฺตํ นวสฺปิเนา
 สงฺขตํ ชีรยาकुํ ปาตุํ สุมนฺปุพฺพานิ
 ปิลนฺธิตฺตํ กนฺเชหิ วิลิมฺปิตฺตุนฺ”ติ
 อิมานิ จตฺตาริ น ลภิ.

โส จานา หริตทิวเส “ชีรยาकुํ
 เม ปจฺภา”ติ วตฺวา อหตฺวตฺต-
 สุมนฺมาลาวิเลปนานิ คาหาเปตฺวา
 นที กนฺตฺวา นฺหาตฺวา อหตฺวตฺตานิ
 นีวาเสตฺวา มาลานิ ปิลนฺธิตฺวา
 กนฺเชหิ อนฺลิตฺตคฺคตฺโต เกหํ

อย่างนี้ ตั้งแต่บัดนั้นมาก็ฆ่าคนเหล่านั้นที่
 เขานำมาแล้ว ๆ คือ “๑ คน ๒ คน”
 ทุกวันได้กระทำการคือการฆ่าโจรถึง
 ๕๕ ปี.

นายตัมพทาฐิกะนั้น ในเวลาแก่
 ตัวลงไม่อาจตัดหัวด้วยการฟันครั้งเดียวได้
 ต้องฟันถึง ๒-๓ ครั้ง ทำให้มนุษย์
 ต้องลำบาก. พวกชาวกรุงคิดว่า “คน
 ฆ่าโจรแม้อื่นจักเกิดขึ้น คนฆ่าโจรคนนี้
 ทำให้มนุษย์ต้องลำบากเหลือเกิน ประ-
 โยชน์อะไรด้วยบุรุษนี้” จึงถอดตำแหน่ง
 นั้นของเขาออก. นายตัมพทาฐิกะนั้น
 ทำโจรฆาตกรรมในปางก่อน ไม่ได้
 ฐานะ ๔ อย่างเหล่านี้คือ “การนุ่งผ้าใหม่
 การ ตีหม้อข้าวต้มผสมด้วยน้ำมันที่เขา
 ประดูด้วยเนยใสใหม่ การประดับดอกมะลิ
 การลูบไล้ตัวด้วยของหอม”.

ในวันถูกถอดจากตำแหน่ง เขากล่าวว่า
 “ขอท่านจงต้มข้าวต้มผสมด้วยน้ำมันแก่
 เรา” แล้วให้ถือเอาผ้าใหม่ดอกมะลิและ
 เครื่องลูบไล้ ไปแม่น้ำ อาบน้ำแล้วนุ่ง
 ผ้าใหม่ ประดับดอกไม้ มีตัวอันลูบไล้
 ด้วยของหอม กลับมาเรือนั่งแล้ว.

อาคนตุวา นิสีทิ. อถสฺส นวสปปิสงฺขตํ
 ชีรยาคุํ ปุโรโต จเปตฺวา หตฺถ-
 โธวโนทกํ อหริสฺสุ. ตสฺมี ขณฺเ
 สารีปุตฺตตฺเถโร สฺมาปตฺติโต วุฏฺฏาย
 “กตฺถ นุ โข อชฺช มยา
 คนฺตพฺพน”ติ อตฺตโน ภิกฺขวาจารย์
 โอลเณโต ตสฺส เคะเห ชีรยาคุํ
 ทิสฺวา “กริสฺสติ นุ โข เม
 โส ปุริโส สงฺคหน”ติ อุปฺชาเรโต
 “มํ ทิสฺวา มม สงฺคหนํ กริสฺสติ,
 กริตฺวา จ ปน มหาสมฺปตฺติ
 ลภิสฺสติ อโย กุลปุตฺโต”ติ ฅตฺวา
 จีวรํ ปารุปีตฺวา ปตฺตมาทาย ตสฺส
 เคะทฺวาเร จิตฺเมว อตฺตานํ ทสฺเสสิ.

โส เถรํ ทิสฺวา ว ปสนฺนจิตฺโต
 จินฺเตสิ “มยา จีวรํ โจรฆาตกมฺมํ
 กตํ, พหุ มนุสฺสา มาริตา, อิทานิ
 เม เคะเห ชีรยาคุํ ปฏฺยตฺตา, เถโร
 จ อาคนตุวา มม เคะทฺวาเร
 จิตฺ, อิทานิ มยา อโยยสฺส
 เทยฺยธมฺมํ ทาคุํ วุฏฺฏติ”ติ ปุโรโต
 จปีตํ ยาคุํ อปนเตตฺวา เถรํ

ลําดับนั้น คนทั้งหลายวางข้าวต้มผสม
 ด้วยน้ำนม ซึ่งเขาปรุงด้วยเหยื่อใหม่ไว้
 ข้างหน้าของเขา แล้วนำน้ำสำหรับ
 ล้างมือมา. ในขณะนั้น พระสารีบุตร-
 เถระออกจากสมาบัติ คิดแล้วว่า “วันนี้
 เราพึงไปที่ไหนหนอแล” มองหาที่เกี่ยวไป
 ภิกษาของตน เหลือบเห็นข้าวต้มผสม
 น้ำนม ในเรือนของนายตัมพทาฐิณะนั้น
 ไคร่ครวญอยู่ว่า “บุรุษนั้น จักทำ
 การสงเคราะห์เราหรือหนอแล” รู้ว่า
 “เขาเห็นเราแล้ว จักทำการสงเคราะห์
 แก่เรา, ก็แล กุลบุตรนี้ ครั้นกระทำ
 แล้ว จักได้สมบัติใหญ่” จึงห่มจีวรถือ
 เอาบาตรแสดงตนยืนอยู่ที่ประตูเรือนของ
 เขานั้นเอง.

นายตัมพทาฐิณะนั้น พอเห็นพระ-
 เถระเข้าก็มีจิตเลื่อมใส คิดว่า “เราทำ
 โจรฆาตกกรรมมานาน, ช้ำมนุษย์ตาย
 เป็นจำนวนมาก, บัดนี้เขาจัดแจงข้าว
 ยาคูผสมน้ำนมไว้ในเรือนของเรา, อนึ่ง
 พระเถระก็มายืนอยู่ที่ประตูเรือนของเรา,
 บัดนี้ เราควรถวายไทยธรรมแก่พระ-
 ผู้เป็นเจ้า” แล้วนำข้าวต้มที่วางอยู่

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อุปสงกมิตวา วนทิตวา อนุโตเคเห
นิสีทาเปตวา ปตเต ขีรยาคุ
อาภิริตวา นวสปี อภิสิตจิตวา
เถโร วิชมาโน อฏฐาสิ. อตสสุ
ทิมรตต์ อลทฐปุกตตาย ขีรยาคุ
ปาตุ พลวา อชฎาสโย อโหสิ.

ข้างหน้าออกไป เข้าไปหาพระเถระ
ไหว้แล้วนิมนต์ให้นั่งภายในเรือน ใส่
ข้าวต้มผสมน้ำนม ลงในบาตร ลาด
เนยใสใหม่ ได้ยินพัดพระเถระอยู่แล้ว.
ครั้งนั้นอัครยาศย์เพื่อต้มข้าวต้มผสมน้ำนม
ของเขามีกำลัง เพราะไม่เคยได้สิ้นกาล-
นาน.

เถโร ตสสุ อชฎาสยั ฌตวา “ตุวั
อุปาสก อตตโน ยาคุ ปิวา”ติ
อาห. โส อญญสสุ หตเถ วิชนี
ทตวา สยั ยาคุ ปิริ. เถโร
วิชมานัน ปุริส “กัจฉ อุปาสกเมว
วิชาฮี”ติ อาห.

พระเถระทราบอัครยาศย์ของเขากล่าวว่า
“ท่านจงต้มข้าวต้มของตนเถิดอุปาสก”.
เขาให้พัดในมือของคนอื่นแล้วตัวเองก็ต้ม
ข้าวต้ม. พระเถระกล่าวกับบุรุษผู้พัดอยู่
ว่า “ท่านจงไป จงพัดอุปาสกนั้นเถียว”.

โส วิชียมาโน กุจฉิปุริ ยาคุ
ปิวิตวา อากนุตวา เถโร วิชมาโน
จตวา กตอาหารกิจจสสุ เถรสสุ
ปตตติ อคคเหสิ. เถโร ตสสุ
อนุโมทน อารภิ. โส อตตโน
จิตตติ เถรสสุ ฐมมเทศนานุคตติ
กาคตุ นาสกขิ. เถโร สลุลกขेतวา
“อุปาสก กสฺมา จิตตติ เทศนานุคตติ
กาคตุ น สกโกสิ”ติ ปุจฉิ. “ภนฺเต
มยา ทิมรตต์ กกขพกมม กต,

เขาอันบุรุษนั้นพัดอยู่ ต้มข้าวต้มจนเต็ม
ห้อง กลับมายืนพัดพระเถระ ได้ถือเอา
บาตรของพระเถระ ผู้ทำอาหารกิจเสร็จ
แล้ว(ฉันเสร็จ). พระเถระเริ่มอนุโมทนา
แก่เขา. เขาไม่สามารถทำจิตของตน
ให้คล้อยไปตามพระธรรมเทศนาของ
พระเถระได้. พระเถระกำหนดแล้ว
ถามว่า “อุปาสก ท่านไม่อาจทำจิตให้
คล้อยตามเทศนาได้ เพราะเหตุอะไร?”.
เขากล่าวว่า “ผมทำกรรมหยาบช้า

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พหู มนุสฺสา มาริตา, ตมห์
 อตฺตโน กมฺมํ สรณฺโต จิตฺตํ อยฺยสฺส
 เทสนานุกตํ กาทุํ นาสกฺขินฺ”ติ.
 เถโร “วณฺเญสฺสามิ นนฺ”ติ จินฺเตตฺวา
 “กิ ปน ตฺวํ อตฺตโน รุจฺยา
 อกาสิ, อณฺเวยฺหิ การิโตสิ”ติ.

“ราชา มํ การาเปติ ฆนฺเต”ติ.
 “กินฺนุ โข เต อุปาสก เอวํ
 สนฺเต อกฺขลํ โหตี”ติ. มนุทชาตฺโก
 อุปาสกโก เถเรเนวํ วุตฺโต “นตฺถิ
 มยฺหํ อกฺขลนฺ”ติ สณฺเฎี หุตฺวา
 “เตนฺหิ ฆนฺเต ฐมฺมํ กเถถา”ติ.
 โส เถเร อณฺโฆทนฺ กโรนฺเต
 เอกกฺคจิตฺโต หุตฺวา ฐมฺมํ สุนฺนฺโต
 โสตาปตฺติมกฺคสฺส โอโรโต อณฺโหลมิกํ
 ขนฺตี นิพฺพตฺเตสิ. เถโรปิ อณฺโฆทนฺ
 กตฺวา ปกฺกามิ.

อุปาสกํ โถกํ เถรํ อณฺคนฺตฺวา
 นีวตฺตมานํ เอกา ยกฺขินิ ฐนฺเวเสน
 อาคนฺตฺวา อูเร ปหริตฺวา มาเรสิ.

มานานครับท่าน, ข้าคนตายเป็นจำนวน
 มาก, ผมระลึกถึงกรรมของตนนั้นอยู่
 จึงไม่สามารถทำจิตให้คล้อยตามเทศนา
 ของพระผู้เป็นเจ้าของได้”. พระเถระคิดว่า
 “เราจักลงบรูษนี้” กล่าวว่่า “ก็ท่าน
 ได้กระทำตามชอบใจของตนหรือบุคคล
 อื่นสั่งให้ท่านทำ”.

เขากล่าวว่่า “พระราชาสั่งให้ผมทำ
 ครับท่าน”. พระเถระกล่าวว่่า “อุปาสก
 เมื่อเป็นเช่นนั้น อกฺขลจะมีแก่ท่านได้
 อย่างไรหนอแล”. อุปาสกผู้มีชาติทิบ
 อันเถระกล่าวแล้วอย่างนี้ มีความสำคัญ
 ว่่า “อกฺขลไม่มีแก่เรา” จึงกล่าวว่่า
 “ท่านขอรับ ถ้าอย่างนั้น ขอพระคุณท่าน
 จงกล่าวธรรมเกิด”. เมื่อพระเถระทำ
 อณฺโฆทนา อุปาสกนั้นมีจิตมีอารมณ์เลิศ
 ดวงเดียว พังธรรมอยู่ ยังขันติอันเป็น
 ไปโดยอณฺโหลมให้เกิดในภายในโสตา-
 ปตฺติมรรค. ฝ่ายพระเถระทำอณฺโฆทนา
 แล้วก็หลีกไป.

นางยักษ์ณีตนหนึ่ง แปลงเพศเป็น
 แม่โคนมมาขวิดอุปาสกผู้ตามสั่งพระเถระ
 หน้อยหนึ่งแล้วกลับ เข้าที่อก ให้ตาย

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โส กาล์ กตฺวา ตฺสิตฺปุเร นิพฺพตฺติ.
 ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจาเปสฺสุ
 “โจรฆาตโก ปณฺจปณฺณาส วสฺसानิ
 กกฺขพกมฺมํ กตฺวา อชฺเชว ตโต
 มฺฤตโต อชฺเชว เณรฺสฺส ภิกฺขุํ ทตฺวา
 อชฺเชว กาลกโต, กหํ นุ โข
 นิพฺพตฺโต”ติ.

สตฺถา อากนฺตฺวา “กาย นฺตฺถ
 ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
 สนฺนิสินฺนา”ติ ปุจฺฉิตฺวา “อิมาย
 นามานา”ติ วุตฺเต “ภิกฺขเว ตฺสิตฺปุเร
 โส นิพฺพตฺโต”ติ อาห. “กิ ฆนฺเต
 วเทถ, เอตฺตกํ กาล์ เอตฺตเก
 มนฺุสฺเส มาเตตฺวา ตฺสิตฺวิมานเ
 นิพฺพตฺโต”ติ. “อาม ภิกฺขเว,
 มหนฺโต เตน กถฺยานมิตฺโต ลทฺุช,
 สารีปฺตฺตสฺส ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา
 อนฺุโลมณฺาณํ นิพฺพตฺเตตฺวา อิตฺ
 จฺุโต ตฺสิตฺวิมานเ นิพฺพตฺโต”ติ วตฺวา
 อิมํ กถมาห

แล้ว. อุบาสกนั้น ตายไปบังเกิดใน
 ดุสิตบุรี. พวกภิกษุสนทนากันใน
 ธรรมสภาว่า “คนฆ่าโจร ทำกรรม
 หยาบช้าถึง ๕๕ ปี วันนี้นั้นเที่ยว
 พ้นจากกรรมนั้น ถวายภิกษาแก่พระเถระ
 ในวันนี้นั้นเอง ตายในวันนี้เหมือนกัน,
 เขาบังเกิดที่ไหนหนอแล”.

พระศาสดาเสด็จมาตรัสถามว่า “ภิกษุ
 ทั้งหลาย บัดนี้ พวกเธอนั่งสนทนากัน
 ด้วยถ้อยคำอะไรหนอ?” เมื่อภิกษุทั้ง-
 หลายกราบทูลว่า “ด้วยถ้อยคำชื่อนี้”
 ตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุรุษนั้นเกิด
 ในดุสิตบุรี”. ภิกษุทั้งหลายกราบทูล
 ถามว่า “พระองค์ตรัสอะไร พระเจ้าข้า,
 บุรุษนั้นฆ่าคนตายเป็นจำนวนมากสิ้น
 กาลประมาณเท่านี้ ยังบังเกิดในดุสิต-
 วิมานได้หรือ?”. พระศาสดาตรัสว่า
 “อย่างนั้นภิกษุทั้งหลาย, บุรุษนั้นได้
 กัลยาณมิตรผู้ใหญ่, เขาฟังธรรมเทศนา
 ของพระสารีบุตร ยังอนุโลมญาณให้
 บังเกิดจตุตถภูมิแล้ว บังเกิดใน
 ดุสิตวิมาน” ดังนี้แล้ว ตรัสพระคาถานี้
 ว่า

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

“สุภาสิต์ สุเนติวาน
นคเร โจรฆาตโก
อนุโลมขนฺตี ลทฺธาน
โมทติ ติทิวฺกโต”ติ.

“คนฆ่าโจรในพระนคร ฟังคำ
เป็นสุภาสิตแล้ว ได้อนุโลมขันธ์
ไปสู่สวรรค์ชั้นไตรทิพย์ ย่อม
บันเทิง”.

“ภนฺเต อนุโมทนธมฺมกถา นาม
พลวา, เตน กตํ อกุสลกมฺมํ มหนฺตํ,
กตํ ตตฺตเคน วิเสสํ นิพฺพตฺเตสึ”ติ.

ภิกษุทั้งหลายทูลถามว่า “ธรรมดา
ธรรมกถาเป็นเครื่องอนุโมทนาที่กำลัง
พระเจ้าข้า, บุรุษนั้น ทำอกุศลกรรม
ไว้มากมาย เขายังคุณวิเศษให้เกิด
ด้วยเหตุมีประมาณเท่านี้ได้อย่างไร?”.

สตฺถา “ภิกฺขเว มยา เทสิตธมฺมสฺส
‘อปฺปึ วา พหุ วา’ติ มา
ปฺมานํ กณฺหน, เอกวาจาปิ हि
อตฺถนิสฺสิตา เสยฺโยเอวา”ติ วตฺวา
อนุสนฺธิ ฆฏฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต
อิมํ คาถมาห

พระศาสดาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอ
ทั้งหลาย อย่าถือประมาณธรรมที่เรา
แสดงแล้วว่า ‘น้อยหรือมาก’ ก็แม้
วาจาเดียวอาศัยประโยชน์ ประเสริฐ
ทีเดียว” เมื่อทรงสืบท่ออนุสนธิแสดงธรรม
ตรัสพระคาถานี้ว่า

๑๐๐. สหสฺสมปี เจ วาจา
อนตฺถปทสณฺฑิตา
เอกํ อตฺถปทํ เสยฺโย
ยํ สุตฺวา อุปสมฺมตฺติ”ติ.

๑๐๐. “หากว่า วาจาไม่ประกอบด้วยบท
ที่เป็นประโยชน์แม้ตั้งพันไซ้ร้ บุคคล
ฟังบทอันเป็นประโยชน์ใด ย่อม
เข้าไปสงบ บทอันเป็นประโยชน์
บทเดียวนั้นประเสริฐกว่า วาจาไม่
ประกอบด้วยบทอันมีประโยชน์ แม้
ตั้งพันนั้น”.

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตตุถ สหสฺสมปีติ ปริจฺเจทวจนฺ.
 เอกสหสฺสํ เทว สหสฺสานีติ เอว
 สหสฺเสน เจปี ปริจฺฉินฺนา วาจา
 โหติ, ตา จ อนตฺตปทสญฺหิตา
 อากาสวณฺณนาปพฺพตวณฺณนาวัน-
 วณฺณนาทิปกาสเกหิ อนินฺพุพานทึปเกหิ
 อนตฺตทึปเกหิ ปเทหิ สญฺหิตา, ยาว
 พหุกา โหติ ตาว ปาปีกาเอวาทิ
 อตฺโถ. เอกํ อตฺตอปทนฺติ ยํ ปน
 “อโย กายโย, อโย กายคตา สติ,
 ติสฺโส วิชฺชา อนุปฺปตฺตา, กตฺ
 พุทฺธานสาสนนฺ”ติ เอวรूपํ เอกํปี
 อตฺตปทํ สุตฺวา รากาทินํ วุปลเมน
 วุปลมฺมติ, ตํ อตฺตสาธกํ นินฺพุพาน-
 ปฏิสฺยตฺตํ ขนฺธธาตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต-
 โทชฺฌนฺคสฺติปฏฺจฺจานปริทึปกํ เอกํปี
 ปทํ เสยฺโยเยวาทิ อตฺโถ.

บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า แม้
 ตั้งพัน เป็นคำกำหนด. อธิบายว่า
 แม้หากว่า วาจาอันเขากำหนดแล้วด้วย
 พันอย่างนี้คือ ๑ พัน ๒ พัน, ก็วาจา
 เหล่านั้นไม่ประกอบด้วยบทอันมีประโยชน์
 ประกอบด้วยบท อันประกาศพรรณนา
 อากาศภูเขและป่าไม้เป็นต้น ไม่แสดง
 พระนิพพาน แสดงสิ่งที่ไม่มีความหมาย,
 เป็นวาจาชั่วนั่นเอง ตราบเท่าที่วาจายัง
 มีมาก. คำว่า บทที่มีความหมายบทเดียว
 ความว่า ก็บุคคลฟังบทอันเป็นประโยชน์
 แม้บทเดียว เห็นปานนี้ได้ว่า “นี้ กาย นี้
 กายคตาสติ เราบรรลุมหาวิชชา ๓ แล้ว
 คำสอนของพระพุทธเจ้า เราก็กระทำ
 แล้ว” ย่อมเข้าไปสงบด้วยการเข้าไป
 สงบกิเลสมีรากเป็นต้น บทแม้บทหนึ่ง
 นั้นอันยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ ประกอบ
 ด้วยพระนิพพาน แสดงขันธธาตฺตฺตฺตฺต-
 อิทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต-
 ประเสริฐทีเดียว.

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทศนาวसानะ พหุ โสตาปัตติ-
ผลาทีนินิ ปาปุณีสูติ.

ในเวลาจบเทศนา คนเป็นจำนวน-
มาก บรรลุนิยามผลมีโสตาปัตติผลเป็นต้น.

ตมฺพทาทิจิกโจรฆาตกาวตฺถุ ปจฺม.

เรื่องบุรุษผู้ฆ่าโจรมีเคราแดงที่ ๑ จบ.